

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

	הלכות השבת אבידה (רנט - ערה)	
2	השבת אבידה, מאיזה מקום חייב להשיבה	רנט
7	המוצא דבר שמוכה שהונח שם	רס
17	דין המוצא במקום שניכר שאינה אבדה	רסא
18	על איזה דבר חייב להכריז ואיזה דבר הוא של מוצאו	רסב
25	המוצא אבידה שמתבייש להשיבה	רסג
26	אבידתו קודמת לכל אדם, אבידת רבו ואבידת אביו של מי קודמת	רסד
35	אין ליטול שכר על האבידה	רסה
36	דין אבדת עוברי עבירה	רסו
37	כיצד מכריז וכיצד מטפל בה בעודו בידו	רסז
44	דין קנייה בחצירו ובד' אמותיו	רסח
47	המגביה מציאה לחבירו, ואם הגביהו חרש ופקח	רסט
49	מציאת חרש שוטח וקמץ ובנו ובתו ועבדו ושפחתו ואשתו ופועלו	ער
52	מציאת בהמה ושטר חוב ושובר וגט אשה	רעא
52	דין בהמות או ספינות שפגעו זה בזה	ערב
56	דין הזוכה מן ההפקר, והפקר כיצד וכמה	רעג
59	עוד יש איזה דברים של חבירו שמותרים אע"פ שאינם הפקר	רעד
60	דין הזוכה בנכסי עובד כוכבים שנתגייר ומת בלא יורשין	ערה

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

סימן רנט – השבת אבידה, מאיזה מקום חייב להשיבה

(א) "הרואה אבידת ישראל"^(א), חייב למפל בה להשיבה לבעליה, שנאמר השב תשיבם (דברים כב א) (ב). ואם נטלה על מנת לגזלה, ועדיין לא נתייאשו הבעלים ממנה, עובר משום השב תשיבם לאחריך, ומשום לא תגזול (ויקרא יט יג), ומשום לא תוכל להתעלם (דברים כב ג). ואפילו אם יחזירנה אחר כך, כבר עבר על לא תוכל להתעלם (ג). נטלה לפני יאוש על דעת להחזירה, ולאחר יאוש נתכוון לגזלה, אינו עובר אלא משום השב תשיבם. המתין עד אחר יאוש ונטלה, אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם²¹:

(א) אבידת ישראל – י"א שמצוה על רופא לרפאות בהמת חבירו, ואין לך השבת אבידה גדולה מזו³, ויש אומרים שאין זה בכלל השבת אבידה⁴ (רע"א).

(ב) הרואה אבידת ישראל חייב כו' עד שנאמר השב תשיבם - האי "הרואה" לאו דוקא קאמר, דאם המתין ולא נטלה עד אחר יאוש ונטלה לעצמו, אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם, אלא רק הגביה ובאה לידו קאמר דעובר נמי משום השב תשיבם כו' (סמ"ע), וי"א הרואה אבידה ולא נטלה מיד, כיון ששמר אותה, לא עבר על עשה שבה, אלא כשביטלו והולך לו, וכשנתיאשו הבעלים ממנה, מחמת הבעלים נתבטל עשה זו, ולא מחמת המוצא כו' (ט"ז).

(ג) כבר עבר על לא תוכל להתעלם - לשון גמרא (ב"מ כו ע"ב) איסורא דעביד עביד ומאי דהדריה מתנה בעלמא הוא דיהיב ליה, היינו אם לא הדרא עד אחר יאוש דכבר עבר על לא תוכל להתעלם, דאזהריה רחמנא שלא יעלים עיניו מלהחזירם לבעלים, והרי העלים עיניו עד אחר שנתיאש ממנו ונעשה כהפקר, דאפ"ה אינו עובר אלאו דלא תגזול משום דניתק לעשה שנאמר (ויקרא ה' כ"ג) והשיב את הגזילה, וממילא תו אינו עובר ג"כ על השב תשיבם, אבל אם מחזירה קודם שנתיאש גם אלאו דלא תוכל להתעלם אינו עובר, אף על גב דכונתו היתה מתחילה להחזיקו לעצמו (סמ"ע). וי"א אע"פ שהחזירה עובר בכולן (ש"ך). נטלה אבידה ע"מ להחזירה, הוה כשומר של הבעלים, וכיד הבעלים, ואין יאוש במה שבידו. אבל אם נטלה אבידה אחר יאוש [ולא ידע שהבעלים נתיאשו ממנו], אינו שומר אבידה כלל, כיון דלא נתחייב כלל בהשבה, והחפץ הוא הפקר, ונהי דלא קנה בשעת הגבהה משום דלא נתכוין לקנותו, מצי קני לה אחר כך בעת שירצה (קצה"ח), לקח אבידה לעצמו לפני יאוש, ואח"כ נתיאשו הבעלים, קנה ביאוש, ואפילו דמים א"צ לשלם, דבגזול דאבידה, יאוש קני, דדוקא בגזל מרשות הבעלים לא מהני יאוש. אבל נטלה ע"מ להחזירה, כיון דנעשה שומר של הבעלים, הרי ידו כיד הבעלים ולא נפיק מרשותיה דבעל האבידה, ולא מהני יאוש באבידה, רק היכא דנפיק מרשותיה. ולכן אם נאבד דבר ומונח בביתו⁵, אף על גב דשמעינן דאייאש, לא נקנה ביאוש, כיון שלא יצא מרשותו⁶. ואם נטלה אבידה שלא

Commented [j1]:
ה הרבה בקצה"ח
אבל לא נ"ל שהוא
הלכה.

¹ מי שאינו רוצה להשיב אבידת חבירו לית ביה משום מזיק (קצה"ח סו סקכ"א), וכן משום פשיעה (בהגר"א סי' שמ"ח סקכ"ג, ומ"ב סי' תמג סקי"ב), אמנם עי' לקמן רסג ס"ג [זקן ואינו לפי כבודו] אם רוצה ליכנס לפניו מן השורה ישלם מכיסו, ע"כ, משמע שלצאת ידי שמים כן חייב.

² עי' אר"ח (רכב ס"ד): מברך על הטובה: הטוב והמטיב אף על פי שירא שמא יבא לו רעה ממנו, כגון שמצא מציאה וירא שמא ישמע למלך ויקח כל אשר לו. ועיי"ש במ"ב: כגון שמצא מציאה - ומיירי שיש לו אנשי בית שיש בזה טובה גם להם ושייך ברכת הטוב והמטיב דאל"ה יש לו לברך רק שהחיינו.

³ אמנם אם הבעלים אינם רוצים לשלם שכר טרחת הרופא, הוא פטור דהויא אבידה מדעת.

⁴ שהתורה לא צותה לרפאות בהמה של חבירו.

⁵ מי שהניח פקדון אצל חבירו ואחר כך שכח מזה שהיה אצל חבירו וכסבור שנאבד ממנו ונתייאש, מאחר והוה רק שומר חנם, זכה בו (מחנ"א קנין חצר ח). ועיי' קצה"ח סי' קמב ס"ב שיאוש בטעות מהני. ועיי' מהר"ם שיק (יורה דעה סימן שצא): אם עדיין לא זכה אדם והוא חוזר ושם על לבו שאפשר לו עוד שישגיג הדבר הנאבד ממנו בוודאי מועיל. ועיי' שו"מ (מהדר"ג ח"ב סי' קמו) אם ראובן ושמעון מתכווחים על דבר שהוא ביד שמעון, וראובן התאייש מלקבלו, ואם היה יודע שיש לו עדים או עכ"פ עד אחד, חזקה שלא נתייאש, וק"ל דיאוש שלא מדעת לא הוה יאוש, ממילא הוא נשאר של ראובן בידו של שמעון.

⁶ עי' רס ס"ג פונדק.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

ע"מ לגזולה, והיה בדעתו שאם יתוודע לו שכבר נתיאשו הבעלים, תהיה שלו כדין. ובאם שיתוודע לו שעדיין לא נתיאשו הבעלים, יחזירה להבעלים כדין. אבל אם נטלה ע"מ להחזירה, הגביה בשביל הבעלים ומיד קנאו הבעלים בהגבהה שלו [דלא כקצה"ח] (נתה"מ)⁷.

(ב) ב"מה דברים אמורים במקום שהוא חייב להשיב משם, ובמקום שראוי להסתפק באבידה, ושתהא בענין שמוכח שהיא אבידה^(ח), ושלא תהיה מדעת, ושיהיה בה שוה פרוטה⁸, ושיש סימן בגופה או במקומה⁹, ושהיה מטפל בה אם היתה שלו, ושתהיה של מי שחייב להשיב אבידתו, אבל אם חסר אחד מכל אלו אינו חייב להשיב אבידתו:

(ד) ושתהא בענין שמוכח כו' - מיהו אף על פי שמוכח, צריך להיות במקום שראוי להסתפק בה שהיא אבידה, דאל"כ שמא ייאש ממנה בשעת שאבדה וכמ"ש בסעיף ג', ועיין לקמן סימן רס"ב (סמ"ע), "במקום שראוי להסתפק" הוא לאפוקי אחורי הגדר, ע"י סימן ר"ס סעיף י', "ובענין שמוכח" היינו כליו הפוכין המבואר בסימן רס"א סעיף א'. ולפ"ז מ"ש הסמ"ע הוא טעות סופר, וכצ"ל מיהו אף על פי שמוכח צריך להיות במקום שהוא חייב להשיב, לאפוקי כשמצא במקום שאין חייב להשיב משם כגון ברוב נכרים דסעיף ג' (נתה"מ).

(ג) כ"כיד, המוצא מציאה במקום שישראל מצוים שם חייב להכריז, שלא נתיאשו הבעלים^(ח), דאפילו העיר מחצה עכו"ם ומחצה ישראל. או אפילו רובה עכו"ם, והוא מצאה במקום שרוב העוברים שם ישראל, חייב להחזיר^(ו)¹⁰. האבל אם רוב העיר עכו"ם^(ז), או אפילו רובה ישראל, ומצאה במקום שרוב העוברים שם עכו"ם, אינו חייב, אפילו אם ידע שמישראל נפלה, ויש בה סימן, שודאי נתיאשו הבעלים, וכגון שהוא מדברים שיש לתלות שידע מיד בנפילתו^(ד) וכמו שיתבאר: הגה: יועיין לקמן סימן רס"ג, ויש אומרים לאס כד ספרים לא מייאש מינייהו^(ט), אפילו במקום קרובה עכו"ם:

(ה) שלא נתיאשו הבעלים - הטעם, שיחשב הבעל אולי ימצאנה ישראל ויחזירנה לי (סמ"ע).

(ו) **שרוב** העוברים שם ישראל - ויש חולקים וסוברים שאף באופן זה, אנו הולכים אחר רוב העיר, והטעם שכאן חייב להכריז, משום שרוב גוים אינו פוטר מחיוב הכרזה כלל, כיון שאפשר לברר על ידה האם החפץ שייך ליהודי שחייב להחזיר לו, ומה שבעיר שרובה גוים

Commented [j12]: ל א הבאתי את דברי הט"ז.

Commented [j13]: א הבאתי הקצה"ח בענין סימנים דאורייתא שלא ראיתי הלכה לדיני אבידה.

Commented [j14]: א הבאתי דברי הסמ"ע.

⁷ ע"י לקמן ס"ק 1. (יא) ורע"א שם. ועי' עי' לקמן רסט ס"ו ברע"א בשם הב"ח.
⁸ עי' סמ"ע רס"ב ס"א, ופ"ת ס"י שנט ס"א. אין שום חיוב להחזירה אף לכתחילה משום דקנה האבידה לגמרי במציאתה והתורה לא חייבה לקיים בה מצות השבה כלל (שער המשפט ס"ו). מצא דבר דשוה פרוטה לגבי הנאבד ולגבי המוצא אינו שוה פרוטה חייב להחזיר, דבתר הנאבד אזלינן. אבל אם אינו שוה פרוטה לגבי הנאבד אף דשוה פרוטה לגבי המוצא אינו חייב להחזיר (שער אשר ס"י רס"ג, וס"ד). אף אם מצא דבר שלא היה שוה פרוטה מצד עצמו אלא מצד המצוה שבו, כגון אתרוג בערב החג מחוייב להחזיר (שם ס"ה). המוצא מציאה אם יש בה כדי להחזיר לבעלים בשוה פרוטה ולגבות שכרו ממנה (עי' לקמן רס"ד ס"ג) מטפל בה, ואם לאו מניחה במקומה (שער אשר ס"י רסה ס"ב). נייר שאין בו ש"פ ואין ראוי למכור כגון דרכון אינו חייב בהשבה (בית יצחק אה"ע ח"א ס"י פז אות ז), ו"א שדרכון כן נחשב גופו ממון, ואפילו נשבעים עליו (שו"ת שו"מ מ"ק ח"א סימן לח).

⁹ באין בו ס"י אם בא לידו קודם יאוש, לא שייך לומר דידו כיד בעלים, דלא נעשה שומר לבעלים די"ל שאינו מחוייב בשמירה כיון דאין עומד להתברר להחזיר לבעלים, וכמו דנראה דכשהמוצא דבר שאין בו סימן ולא ידעו הבעלים מנפילה דאינו מחוייב להגביה ולהחזירה, ה"נ בנטלה דאף דא"י לזכות לעצמו כיון שלא ידעו הבעלים דנפל, אבל אין עליו חיוב שמירה (רע"א ב"מ כא ע"ב). וכשמצא דבר שאין בו סימן ונסתפק אם הוא קודם יאוש, מחוייב לקחתו ואחר זמן שמחוייב לטפל בו יכול לרשום בפנקסו מה שמצא וה"ה בדבר שיש בו סימן ירשום כל סימנים וירשום גם שוויות האבידה אם הוא ידוע, ואם לאו צריך לשומו בג' אנשים יודעים שומת איזה דברים כאלה ואז יכול להשתמש בו לעצמו וזה מה שיש לעשות בכל מקום שאמרינן יהא מונח עד שיבוא אליהו, שממה שכתב יוכל לברר הדבר לכשיתבקש (שו"ת אג"מ ח"מ ח"ב ס"י מה אות ד).

¹⁰ בעיר שמחצה ישראל ומחצה עכו"ם ויש ספק ממי נפל, ואפילו תאמר שנפל מישראל אולי ידע כבר שנפל ממנו, מותר מטעם ספק ספיקא (רע"א ב"מ כא ע"ב).

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

פטור מהכרזה, אינו אלא מטעם שאף אם החפץ שייך לישראל הבעלים מתייאשים, אבל כשרוב העוברים במקום ההוא הם ישראל שהבעלים אינם מתייאשים, חייב להכריז (ט"ז).
(י) רוב העיר עכו"ם כו' - עמ"ש"ל סי' ר"ס ס"ג ד"ה ואם השכירו (ש"ך).

(יג) וכגון כו' שידע מיד בנפילתו - דקיי"ל יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, כיון דבאיסורא בא לידו דהמוצאו, דהרי לא ידעו מנפילתו בשעה שבא לידו, וכמ"ש בסמ"ב סעיף ג' (סמ"ע).

(יג) דאם אבד ספרים כו' - דאין מדרך לקנותם אלא ישראל, ואינו מייאש מהן דסבר שיכריזו ישראל הקונה ואתן בהן סימן, ועי' רמ"א סימן רל"ו ס"ח [מטלטלי דמייאשי מיניה אין צריך להחזיר לבעלים מלבד ספרים דאין מייאש מיניהו דידעינן דאין מוכרין רק לישראל]¹¹ (סמ"ע).

(ד) ולפיכך המוציא חביות של יין בעיר שרובה עכו"ם¹², יינה אסור בהנאה, והקנקן מותר(י). ואם בא ישראל ונתן בה סימן, אז ודאי של ישראל היא ונתייאשו ממנה(יא), ומותרת למוצאה בשתייה אם היא סתומה(יב), ועי' ז"ל סימן קכט מלן זה:

(י) והקנקן מותר - ואפילו אם הוא דבר שלא הרגיש בעלה בנפילתה מיד, לא אמרינן שמא דישראל הוא, והוה יאוש שלא מדעת, אלא תלינן אותו ברוב גוים ובודאי של גוים היה, ולכן הקנקן מותר (סמ"ע).

(א) ונתייאש ממנה - פירוש, מסתמא מייאש ממנו כיון שרוב גוים שם, ומיהו צריך שיהא דבר שמרגיש בו מיד בנפילתו וכמ"ש בסעיף שלפני זה (סמ"ע), וי"א דהכא כיון דאיכא רוב נכרים והמוצא זוכה בו בהיתר, דתולה בנכרים ומחזיקו לעצמו, אין עליו שם שומר בזה, וממילא מהני היאוש שלאח"כ, אפילו בדבר שלא מרגישים כשנפל, בעוד שלא נודע להמוצא שהיא של ישראל, וצ"ע לדינא (רע"א).

(ב) אם היא סתומה - פירוש, דאינה פתוחה, דאז ליכא למיחש שמא נגע בה הגוי ואסרה בשתייה, דאם פתחה גוי, לא היה סתומה כשמוצאה בדרך, אלא הוה מוליכה לביתו או לפחות היה מניחה פתוחה והולך לו. ולא דמי למפקיד ביד גוי דבעינן שיהא חתום בחותם בתוך חותם, דהתם מירתת מהמפקיד שהפקידו בידו שיחזור ויראנה ויש לחוש שזייפו וחזר וסתמו וכמ"ש ביו"ד סימן קי"ח ע"ש (סמ"ע).

(ה) הא"ע"פ שמן הדין במקום שרוב עכו"ם מצויים, אפילו נתן ישראל בה סימן אינו חייב להחזיר¹³, טוב וישר לעשות לפנים משורת הדין(יג) להחזיר לישראל שנתן בה סימן¹⁴: יואס הוא עני ובעל חבילה עשיר, אין כריך לעשות לפנים משורת הדין:

(א) לפנים משורת הדין - וכן אנו נוהגים להחזיר ואפילו כייפינן להחזיר היכא דהמוצא עשיר (ש"ך), עיין לעיל סי' י"ב ס"ב ברמ"א [ואין בית דין יכולין לכוף ליכנס לפנים משורת הדין, אף על פי שנראה להם שהוא מן הראוי, ויש חולקים], ובב"ח שם [כדעת הי"ח שאפשר לכוף, והאי דכייפינן ליה למיעבד לפנים משורת הדין, אם היכולת בידו לעשות שהוא עשיר] (רע"א). מש"כ עשיר פי' שאינו עני, ומ"ש שאין כופים ליכנס לפנים משורת הדין, דאין כופין בשוטון, אבל לרדת לנכסיו מודה דכייפינן, או אפשר דאפילו

¹¹ אם יש תחת יד ממשלת מדינה באירופה ששדדו את כל היהודים ספרים, אין צריך אף להחזיר הספרים לבעלים ואף כשרוצים הבעלים ליתן לו חזרה המעות ודינם כשאר מטלטלין דשייכי בהו יאוש, עי' לקמן סי' רסד ס"ה, עי' לקמן קצה"ח סי' שנו ס"ב ד"ה ואם אמר הלוקח (חלקת יעקב חו"מ סי' כא). הספרים אשר קנו מאנשי חיל שלנו אשר הם לקחו מיד הרוסים אשר שללו מישראלים והספרים כבר ה' מעותדים לאיבוד ח"ו ע"י אנשי חיל, וכפי הנשמע שהרוסים כמה פעמים שרפו הספרים והשליכו לאבוד שפיר הוי יאוש. ואם ה' רגילים לשרוף או להשליך לאיבוד בלי חפוש אחר קונים ואם יבורר שהיו רגילים בזה אף שלא עשו כן תמיד נראה דהוי יאוש שמא יעשה כן כיון שרגילים ואם לא ה' דרכם לשרוף ולאבוד לגמרי רק ע"צ המיעוט יש לומר דלא הוי יאוש (אמרי יושר ח"ב סי' נט). ועי' ש"ך ורע"א סי' רס ס"ט.

¹² עי' ט"ז ס"ק (ו).

¹³ אפילו אם המאבד עומד וצווח, ורודף ובודק וגלוי לכל שלא נתייאש, ואז מצא המוצא, אבל אם מצא קודם שהיה לו זמן לשים לב שנפל ממנו חייב להחזיר (צמח צדק פט).

¹⁴ ועי' לקמן סעיף ז' בקצה"ח ד"ה או הפקר ב"ד. ועי' שו"ת השיב משה (סוף סימן מח) דלגבי ת"ח וירא שמים כופין על לפנים משורת הדין, דלגבי ידיה דינא הוא.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

לרדת לנכסיו לא כייפינן אבל בשמתא כייפינן (רע"א בשם צ"צ), הך כופין היינו בדברים (פ"ה¹⁵).

(ו) 'מקום שרובן עכו"ם ורוב טבחים ישראל(יד), בהמה או עוף הנמצא שם שחוט(טו), מותר והוא של מוצאו. ואם עוף חטף בשר והשליכו למקום אחר(טז), אפילו אם רוב ישראל היא של מוצאו, שודאי נתיאשו בעליו:

(טז) ורוב טבחים ישראל - פירוש, רוב המוכרים לבני העיר אפילו לגוים המה ישראל, משו"ה מותר אפילו באכילה הן דאבדה גוי הן דאבדה ישראל, דודאי נתיאש ממנה כיון דרוב העיר גוים, ומשום חשש טריפה ליכא למיחש דמיירי שמצא בשלימותו ואין לחוש לטריפתן שהרי בידו לבדקו, וגם לשחיטה שאינה ראויה ליכא למיחש, דרוב ישראל המצויים אצל שחיטה מומחים הם והרי גם כאן רוב טבחי ישראל, ומיירי גם כן דנמצא בענין דליכא לאוסרה משום בשר שנתעלם מן העין, והוא באחד משני ענינים, או דבהמה או עוף הנמצאים ניכרים הם שלא באו מעלמא אלא משל אחד מבני העיר הזאת, והרי כאן הם רוב טבחי ישראל, ומשו"ה נמי י"ל דנקט בהמה או עוף שהן בשלימותם והן ניכרים וידועים של מי הם, או שראה המוצא מרחוק שנפלה מיד אדם ואף שאינו יודע אם מישראל אם מגוי הוה, ובנמצא אפילו ביד גוי והן במקום דרוב טבחי ישראל קיי"ל דלא אסרינן משום בשר שנתעלם, דלא שייך לומר שנתחלף ובא ממקום אחר אלא כשמונה בקרן זוית ולא כשהוא ביד אחד אפילו הוא גוי, דלא חיישינן לאיסור בשר שנתעלם מן העין אלא במקום דאיכא ריעותא לפנינו, כגון אם אבד הבשר ומצאו אח"כ או שנטלו העוף לפנינו והחזירו, דכיון שנאבד או ניטל מנגד עינינו חיישינן שמא נתחלף, משא"כ בשלא נאבד אלא נמצא ביד ישראל או גוי או שרואה אחד שנופל מידם דליכא ריעותא לפנינו, אלא אמרינן זה הנמצא בידו עתה הוא שהיה בידו מקדם ולקחו מטבחי ישראל (סמ"ע).

(טז) עוף הנמצא - עיין ש"ך יו"ד סי' א ס"ק י"ח ודוקא בבהמות מהני רוב טבחים אבל לא בפרגיות¹⁶ וכיוצא בהן שדרכן לשחטן בבית אלא בעינן דוקא שיהיו רוב צידי עופות ישראל ששוחטים מיד כשצדין, וצ"ל שמ"ש בח"מ סי' רנ"ט סי' "מקום שרובן עובדי כוכבים ורוב טבחים ישראל בהמה ועוף הנמצא שם שחוט מותר", מיירי בעוף גדול (רע"א).

(טז) עוף חטף בשר - מיירי שחטף לפנינו בשר כשר. אפילו העיר שחטף בה היא רוב ישראל וחזר והפילו באותה העיר, מותר להמוצאו, דדרך העוף להוליכו למרחוק ונתיאש ממנו הבעל מיד בשעת חטיפתו (סמ"ע), וי"א אם חזר ונפל במקום הזה או סמוך לא מייאש, דרגילות הוא בשעת החטיפה לפעמים נופל הדבר החטוף מפיו מחמת שלא החזיקו בפיו היטב, ע"כ לא מייאש כל זמן שהעוף סמוך למקום החטיפה (ט"ז).

(ז) "המציל מהארי" והרוב וזוטו של ים¹⁸ (פיוס: לשון ים החוזר לחזרוני עשקה או ט"ו פרסאות, וסוף כל מה שמואל צדק חזרתו, וכן עוסקה בכל יום). ושלוליתו של נהר (פיוס: כשהנהר גדל ויואל על גדותיו ופוסט), "הרי אלו שלוני(ח), אפילו הבעל עומד וצווח¹⁹. "מכל מקום טוב וישר

¹⁵ צ"ע אם לומר גם במקום אחר בתובע ונתבע בשאר ענינים, היכא דשייך לפנינו משה"ד, וי"ל דדווקא באבידה אמרינן כן, דסוף כל סוף אינו מחזיר רק ממון מחבירו (מנחת יצחק ח"ה סי' קכא).

¹⁶ היינו גוזל (רש"י ב"מ כד ע"ב).

¹⁷ עי' לקמן רסד ס"ה ברמ"א בדליקה.

¹⁸ נהר שטף קורות עכו"ם ומצאם ראובן ושכר עכו"ם לקשרם ולהוליכם למקום אחר ובדרך נטלם שמעון ומכרם. שמעון פטור, שהרי ראובן לא זכה בהם, שהרי לא משכם לרשותו דמשיכת פועלים בסמטא לא מהני אם הם עכו"ם (עי' נתה"מ סי' קפ"ח ס"א שאין משיכת גוי עוזר שאין שליחות לעכו"ם, אמנם פועל עכו"ם יכול לעשות הגבהה או חזקה, אבל לא משיכה שזה חצר מהלכת - אמנם עי' לקמן סי' תכ"ז ס"א ד"ה מצות עשה בשם המחנ"א), ואפילו אם משכו לרשותו מ"מ עתה אינו הפקר מחמת דינא דמלכותא דינא, אע"פ שאין חיוב השבה, וממילא לא קנה (עי' רמ"א לקמן סי' שס"ט ס"ו) (ערך ש"י רנט ס"ז). עי' סי' שנט ס"א בשם היד אליהו, שאין חיוב השבת גזל עכו"ם. ¹⁹ לאו כל כמיניה לומר לא נתייאשתי במקום שראוי להתייאש וכו' אפילו היכא דלא ברי היזיקא בודאי ואפשר לומר שלא יאבד הממון אפילו הכי כיון שנאבד הוא ע"פ הרוב יש לומר שמתיאש (מהרי"ק ג). אמנם עי' נתה"מ רסב ס"ה שיאוש אינו מוציא מרשות בעלים, עד דאתי לרשות זוכה, ולכן אפילו בזוטו של ים, אם ראה הבעלים לפני שבא לידי הזוכה, חזר להיות שלו (חזו"א ב"ק סי' יח אות ג). מלשון הטור והמחבר משמע קצת דבמציל מן הארי הוא הפקר גמור ואין בו משום

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

להחזיר(יט) כמו שנתבאר סעיף ה. ואע"ג דמדינא אין חייבין להחזיר באצילות אלו, אם גזר המלך או ב"ד חייב להחזיר מכה דינא דמלכותא(כ) או הפקר בית דין הפקר²⁰(כא), ולכן פסקו ז"ל בספינה שטבעה צים שגזר המושל גם ההלכות, שכל מי שקונה מן העכו"ם שהלילו מן האצילה ההוא, שיחזיר לבעליו, שצריכין להשיב ואין לו מן הבעלים אלא מה שנתן. ²¹וואם יש מבשולות בנהר(כב), שעל ידי בן דבר הצף בו עומד שם, אם הוא דבר שיש בו סימן מסתמא לא הוי יאוש: הגה: יואם הוא דבר שאין בו סימן, אם הבעלים יכולים להליל והן רודפין אחר האצילה, או שאינו שם שהלילו היו שם, אפשר שהיו מלילין לא זכה בהן המושל. "אבל אם הוא דבר שאינו יכול להליל מיד, והוא עומד ואינו רודף אחריו, ולאי מייאש. וסתמא לא²¹ הוי יאוש(כג). "והוויין ותרנגולין שזכרו מצעליהן הוי הפקר, וכל המחזיק בהן זכה בהן. ודוקא שאי אפשר לבעליהן להחזיר²²:

^(יז) וזוטו של ים כו' - מקומות יש בשפת הים שדרך הים לחזור לאחוריו, וכשהוא גדול ויוצא חוץ לגדותיו שולל שלל הנמצא (סמ"ע).

^(יח) הרי הוא שלו - אפילו בא לידו לפני יאוש, ואפילו אמר לא מייאשנה, ואפילו מרדף אחר שטיפה, בטלה דעתיה אצל דעת כל אדם, וה"ל כצווח על ביתו שנפל (סמ"ע).

^(יט) טוב וישר להחזיר - מי שנלקח מאתו סחורה מחמת העברת המכס, וקדם אחר וקנה מבעל המכס בזול ורוצה לזכות לעצמו. אם זה שהסחורה היה שלו, היה מחזר לקנותה, חייב להחזיר, דאף אם היתה של בעל המכס ממש הא קיי"ל עני המהפך בחררה כו' (עי' לעיל רלז ס"א), ובנידון דידן נראה דאפילו לא ידע שהיה זה מחזר לקנותה, מ"מ כיון שרגילות הוא שבעל הסחורה מחזר עליו לפדותה, כאילו ידע דמי. ואפילו שנפסק בסי' רל"ז שאם קונה בזול הוי כמו מציאה ואין דנין בה דין עני המהפך, בנידון דידן שונה, דהתם טעמא דדמי למציאה דהכל מחזרים אחריה, ואין לזה התיחסות לחפץ זה יותר מאחר. משא"כ הכא, דודאי זה ראוי לו שיתחזר אחריה יותר מאחרים. אף על גב דודאי נתיאש ממנה, מ"מ לא עדיף ממציל מזוטו של ים כו' בסימן רנ"ט סעיף ז' דכתב הרמ"א דטוב וישר להחזיר כמ"ש בסעיף ה', ושם בש"ך סק"ג מבואר דכייפנין להחזיר היכא דהמוצא עשיר, והוא מצד תקנת ב"ד ומנהג המדינה, ובנידון דידן נראה דאין לחלק בין עני לעשיר. וגם בסימן שנ"ו סעיף ז' ובסימן שס"ח בהג"ה כתב דנהיגי עכשיו להחזיר כל גניבה אפילו לאחר יאוש ושינוי רשות כו', והך תקנה שייך גם בזה. ואם הקונה טען שקנה בסך כך וכך, והבעלים לא מאמינים לו, הכל לפי ראות עיני הב"ד, שאם אומד דעתם שרגילות הוא ליתן סך כזה ואין לחשדו שהוא מרבה על המכר, רשאים לבצע השורה ולהאמין לו על הן צדק שלו ויכולין לוותר הקבלת חרם לנוכח, ומ"מ אם ירצה להחזירם סתם בב"ד שלא בפניו על מי שרוצה לקחת ממנו בחנם, או אחר שיתן יחרים אמאן דגזליה ולא מהדר, אינו יכול למחות בידו, אך אם יש כאן מקום חשד מחמת הוראת היתר וכיוצא, יש לפסוק שיקבל בחרם (פ"ת).

^(כ) חייב להחזיר מכה דינא דמלכותא - בסימן שנ"ו סעיף ז' כתב כה"ג דבגניבה נוהגין מדינא דמלכותא להחזיר אף לאחר יאוש ושינוי רשות (סמ"ע).

^(כא) או הפקר ב"ד - עיין ש"ך סימן שנ"ו סק"י מנהג גרוע שהוא נגד תורה לא אזלינן בתריה, יש לומר דהאי מנהג שנתקן כך דפשיטא שיש כח ביד הדור לתקן תקנה, ועוד דגם בדינא דמלכותא כך הוא, עכ"ל. אמנם נראה דזה לאו מנהג גרוע אלא מנהג טוב וישר הוא, ותדע דהא כתב הרמ"א סעיף ה' דאם הוא עני ובעל אבידה עשיר א"צ להחזיר, כיון דעיקר הטעם אינו משום דינא דמלכותא דינא, אלא משום דראוי נמי למיעבד לפני משורת הדין, להכי דיינינן הכי בישראל, ועשו כפיה לעשות הישר והטוב ולפנים משורת הדין, אינו אלא למי שהיכולת בידו, ומשום הכי אין העני מחויב להחזיר, ודי לו לעני במשפט כתוב. ועיין מ"ש בסימן שנ"ו ס"ז ד"ה דהכי נהיגי²³ (קצה"ח).

ועשית הטוב והישר (ש"ת בית הלוי חלק ג סימן מח).

²⁰ עי' אבני מילואים (סי' כח ס"ב) שהפקר בית דין היא דרבנן, ודינא דמלכותא היא מן התורה.

²¹ נוסף מסמ"ע.

²² אם נאבד דברי וכדי להוכיח שהוא שלו צריך להוציא כפול ערכו, אז הבעלים מתייאשים (בני אהרן (לפפא) סימן לד).

²³ שאם קידש אשה בדבר כזה לא גובים אותו לבטל קידושין.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(כב) ואם יש מכשולות בנהר כו' - פירוש, עצים או אבנים הקבועים בנהר ומעכבים הדבר הנופל לשם מלהלך למרחוק (סמ"ע).

(כג) אבל אם הוא דבר שאינו יכול להציל מיד והוא עומד כו' עד וסתמא הוה יאוש - והוא עומד ואינו רודף כו', דהאי וי"ו ד"והוא" הוי וי"ו החולקת וה"ל כאילו כתב "או שעומד שם". ואח"כ צריך להגיה תיבת לא, וכן צ"ל ובסתמא לא הוי יאוש (סמ"ע), וי"א דנהר שיש בו מכשולות, אם יש באבידה סימן לא מיקרי יאוש מסתמא, ודבר שאין בו סימן לא מהני המכשולות, אלא בענין שיהיה יכול להציל ע"י איזה פעולות תיכף במקום השטיפה, ואז כל זמן שהוא עוסק באותן הפעולות ורודף להתעסק להציל, אף אם קדם אחר והציל לא זכה, דאנן סהדי דלא מייאש מחמת אותו שיקדים עצמו להציל, וזה לא יוכל ליתן סימן, דהוא סומך שיעידו עדים על חטיפתו ועסקיו להציל תיכף שנשטף, אין לך סימן גדול מזה. וכל מקום דאפשר להציל רק שלא ידעו הבעלים מזה, דהוא יאוש שלא מדעת ולא מהני קדימת האחר, אלא צריך להחזיר. אבל אם לא יוכל להציל תיכף אלא ע"י המכשולות, זה לא מהני מידי, דאף אם יש עדים שהקורות היו שלו, מ"מ אמרינן שנתיאש מהם, כיון שאי אפשר להציל, דההיא הצלה שע"י המכשולות לא מהני ליה רדיפתו, כיון דהוא רחוק מכאן, וקרוב הדבר שיקדמנו הקורה לשם, וזה אין בו סימן, בודאי מייאש מינה. כל הצלה דמהני דהיינו מיד, ואם עמד שם כששטף ונתיאש כו', הרי אנו רואין דלא ניהא ליה בההיא הצלה וא"כ סמך על המכשולות, ודאי הוי יאוש. ואם סתמא שלא נודע אם היה באופן שנתיאשו, דהיינו שלא היה אפשר להציל או היה אפשר להציל, מסתמא לא הוה יאוש (ט"ז ונתה"מ).

(ח) י"נהר שעושים בו סכר(כד) לצוד בו דגים, ופועלים ישראלים רגילים לעשותו ולתקנו בשמתקלקל, המוצא בו מציאה חייב להכריז: הגה: י"כונ(כה) מקום ששומרים ק"ס עכו"ס נקבע, אע"פ שרוב הנכסים ויולאים יסראללים, אינו חייב להכריז:

(כד) שעושים בו סכר כו' - פירוש, סתימה, שעושים כעין מחיצה במים להפסיק בין מים היורדים מלמעלה למטה, כדי שיהיו הדגים ניצודים ועומדים שם שלא יעברו משם והלאה, וממילא ג"כ מי שאבד דבר במים היורדים נפסק שטיפת האבידה ועומדת שם, וקאמר שאם רוב ישראל רגילין לעסוק באותה מחיצת הפסק, אף על גב שרוב גוים מצויים סביבות המים, מ"מ ישראל שנפל ממנו דבר אינו מייאש נפשו, שסובר פועלים ישראלים המצויים שם ימצאו אותו ויכריזו ואתן בו סימן (סמ"ע).

(כה) וכן מקום ששומרים כו' - ר"ל "וכן" איפכא, דאף במקום שרוב ישראל מצויים שם מ"מ אם השומרים גוים ועומדים שם בקביעות הם ודאי שימצאו האבידה על הרוב, משו"ה מתיאשים הישראלים שנפלה מהן האבידה והיא של מוצאה ואינו חייב להכריז (סמ"ע).

(ט) באבידת קרקע"ג גם כן חייב להשיב, שאם ראה מים באים לשטוף שדה חבירו, חייב לגדור בפניהם כדי להציל:

סימן רם - המוצא דבר שמוכח שהונח שם

(א) ב"המוצא בגל או בכותל ישן ב"שאיין זוכרים מי בנאו, ולא היה מימות עולם בחזקת זה שדר בו עתה ובחזקת אבותיו(א), הרי הוא של מוצאה(ב). ב"והוא שהעלה חלודה(ג), שאני אומר של עכו"ם הקדמונים הוא. ב"והוא שימצאנה מטה מטה(ד) כדרך כל המטמוניות הישנים(ה). אבל אם מראים הדברים שהם מטמון חדש, אפילו נסתפק לו הדבר(ו), הרי זה לא יגע בהם(ז) שמא מונחים הם שם. ב"וכותל חדש, דהיינו שידוע שאבותיו של זה שהוא דר שם בנאוהו, ולא יצא מרשותם, מציאה הנמצאת בו מחציו לחוץ הוא של מוצאו(ח), אפילו יש בו סימן. והוא שהעלה חלודה(ט), שודאי נתיאשו בעליו ממנו, כיון שארך לו שם הימים. ב"מחציו ולפנים של בעל הבית, אפילו אם העלה חלודה(י). ב"ואם הוא ממלא כל הכותל(יא), חולקים, אפילו אם כל הכותל משופע, ולא אמרינן ממקום הגבוה הוא,

²⁴ עי' קצה"ח סי' שעא סק"א שיש יאוש דאבידה בקרקעות ועיי"ש בנתה"מ ובסי' שסג.

[15] Commented: עי' אין בתשו' מהרא"ן ששון סי' רכ"א (ש"ך) - לא הבנתי מה שהש"ך רצה ממנו? חוץ מזה שמרדפיין אחר דבר הוה הוכחה משהו?

[16] Commented: האם הנתה"מ והט"ז מסכימים בכל נקודה?

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

ונתגלגל למקום השפל:

(כ) ולא היה מימות עולם בחזקת זה שדר בו עתה - פירוש, אף שידוע שהיה ביד זה ושל אבותיו ג' או ד' דורות, מכל מקום כיון שהוא ידוע שלא היה שלהן ושל אבותיהן מעולם, והאבידה העלתה חלודה ונמצאת מטה מטה כדמסיק, משו"ה אמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה, שיכול זה המוציא אותה לומר, לא של אבותיך היה אלא של גויים אמוריים שהיו דרים מימים קדמונים במקום זה היה, ואפילו אם חלודה כזו וירידת דרך מטה כזה יכול להיות שאירע מב' ג' דורות שהיו אבותיו של זה, מ"מ כיון דמצאו דרך מטמוניות, ואפשר שבא שמה מימים קדמונים והיה של גויים, המוציא מחבירו עליו הראיה (סמ"ע).

(כ) הרי היא של מוצאה - פירוש, אפילו נמצאה לצד פנים הכותל. והא דלא אמרינן דיקנה לו חצירו דזה הבעה"ב שדר בו לעת עתה, דלא אמרינן חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו אלא הפקר גמור, אבל לא אבידה אפילו היכא דאיכא יאוש, כיון דאילו הוה ידע ליה לא היה מפקירו (סמ"ע), ויש חולקים ואפילו הפקר גמור אין חצירו קונה לו כל שלא עשוי להימצא²⁵ (נתה"מ ורע"א).

(ג) והוא שהעלה חלודה כו' - דאל"כ לא יגע בהן, וכגון שחור זה הוא מקום המשתמר, דאל"כ אפי' לא העלה חלודה נמי אבידה מדעת היא, והרי היא שלו, ובמשתמר קצת, עי' לקמן ס"י בהג"ה (ש"ך), מש"כ "אבידה מדעת הוא", כונתו, כיון דחיישינן למטמון חדש, דהיינו שאחר שנעשה גל הטמין אחד שם. ואז יש חלק דאם הוא גל שאין עשוי לפנות, שהוא משתמר, לא יגע בו. ואם אינו משתמר, דהיינו שהוא עשוי לפנות, אבידה מדעת הוא כמו לקמן סעיף י"א (נתה"מ).

(ד) והוא שימצאנו מטה מטה כו' - המחבר מצריך שניהם דספוקי מספקא ליה איזה עיקר, לכך פסק דבעי' דתרווייהו לחומרא (ש"ך), וי"א דחלודה בעינן שיהיה ניכר שהוא מטמון ישן, ומטה מטה בעינן דמחמת זה אינו עשוי להימצא ואין חצירו קונה לו²⁶, אבל אם הוא במקום שיד האדם ממשמשת בו עשוי הוא להימצא, וממילא חצירו קונה לו (נתה"מ).

(ה) כדרך כל המטמוניות הישנים - דאיכא למימר בשעת הנחה, הונח בחור שבכותל או בטפח הסמוך לקרקע, ואח"כ נשתקע הכותל וגם הוגבה הקרקע סמוך סביב הכותל כנהוג, ומשו"ה נשתקע בתחתיות הקרקע כל כך (סמ"ע).

(ו) נסתפק לו הדבר כו' - אם הוא מטמון חדש (ש"ך).

(ז) לא יגע בהן - בזה אין חילוק בין מונח מחציו לצד חוץ או לצד פנים, דבכותל ישן דומיא דגל קתני דאין דרך שימוש בו, אלא שיש לחוש שמא אדם מעלמא עשה שם מטמון, וכמו מצאה באשפה שאינה עשויה לפנות (עי' לקמן ס"א), משו"ה פסק דלא יגע בו דומיא דאשפה, וגם אינם של בעל הגל והכותל (סמ"ע), וכ"ז רק אם הוא במקום שרוב ישראל מצוים שם (ש"ך), ויש חולקים על הש"ך דאינו מותר ברוב גויים רק באבידה או בדבר שיש לו דין אבידה כגון הינוח באשפה העשויה לפנות או שנמלך עליה לפנותה, אבל בהינוח ממש במקום המשתמר כמו הכא דהוא באשפה שאינה עשויה לפנות כמ"ש הסמ"ע, אפילו הוא ודאי של גוי אסור, דדמי לגניבת גוי שהוא אסור²⁷, דדוקא אבידת גוי מותר, וכן מבואר לקמן סימן רס"ו בסמ"ע ס"א ד"ה מכניסים, ע"ש (נתה"מ).

(ח) מחציו ולחוץ כו' - אע"פ שנמצא מטה מטה כדרך המטמוניות (סמ"ע), צ"ל נראה דאע"פ "שאינו" נמצא מטה מטה כו' וצ"ל דמיירי ברוב ישראל וא"כ צריך שימצאנו מטה מטה, ומש"כ בכותל ישן שימצאנו מטה מטה ושיעלה חלודה, היינו לענין שגם מה שמחציה ולפנים יהא שלו, דבכה"ג מספקא ליה להמחבר, אבל מה שחציו ולחוץ פשיטא ליה דבהעלה חלודה לחוד סגי (ש"ך), וי"א שאין טעות סופר, וכונתו מבוארת דאפילו אם נמצא מטה מטה כדרך מטמוניות א"כ יש לחוש שאחד מן השוק עשה שם מטמון ולא יגע בו כמו באשפה בסעיף י"א, ולזה כתב דהכא בכותל אין לחוש שעשה מטמון כיון דדרך להשתמש בחורין שבכתלים ואין מדרך לעשות שם מטמון, כי ירא פן יבוא אחר ויטלם כשירצה להשתמש בו, משו"ה ליכא למיחש שעשאו מטמון, ובודאי הניח שם אחד מן השוק רק לפי שעה ושכחו ונתיאש (נתה"מ).

Commented [j17]: לא הבאתי את דברי הט"ז

Commented [j18]: א הבאתי את דברי הש"ך.

²⁵ עי' רמ"א להלן סי' רסח ס"ג, וסי' ער"ה סכ"ח, ועי' לקמן ס"ק (כה).

²⁶ עי' הערה הקודמת.

²⁷ עי' לקמן סי' שמ"ח ס"ב.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

- (ט) שהעלה חלודה כו' - דאל"כ לא יגע בהן כמ"ש לעיל (ג) (ש"ך).
- (י) אפי' אם העלה חלודה כו' - שאין בעה"ב שוכח חפצו ימים רבים, ע"ל סימן רס"ב ס"ה (ש"ך).
- (יא) ואם הוא ממלא כל הכותל כו' - אפילו הוא חתיכה אחת ארוכה והולך מקצה אל קצה, כיון דלא ניכר אם מצד פנים או מצד חוץ הונח ובא שם ואין לו חזקת בעלים הראשונים, קיי"ל דחולקין בספק ממון כזה (סמ"ע)²⁸.
- (ב) כבמה דברים אמורים, במוכין או בנסכא, שאין הוכחה מאיזה מקום בא לשם. אבל סכין או כיס, הוא מוכיח על עצמו מאיזה מקום בא(יב), שאם יד הסכין ורצועת הכיס לצד חוץ, ודאי מחוץ בא שם, והיא של מוצאו, ואפילו מחציו ולפנים. ואם הם לצד פנים(יג), הם של בעל הבית, אפילו מחציו ולחוץ:
- (ב) אם כיס הוא מוכיח כו' - משמע אפי' בממלא כל הכותל אזלינן בתר מוכיח (ש"ך).
- (ג) ואם הם לצד פנים - כיון שהיד או הרצועה הן לצד פנים מורה שבעה"ב הניח שם, משו"ה אפילו נמצא הסכין או הכיס מחציו ולצד חוץ הן של בעה"ב, ואם הוא איפכא הן של המוצא אפילו נמצא מחציו ולפנים (סמ"ע).
- (ג) לבמה דברים אמורים, שמחציו ולפנים של בעל הבית²⁹, כשהוא טוען שהוא שלו או שהיה יורש, שאנו טוענין לו שמא של אביו היה. אבל אם הודה שהם מציאה(יד), הרי היא של מוצאה, לפיכך, אם היה משכיר לאחרים(טו), הרי הם(טז) של שוכר אחרון(יז)³⁰. ואם השכירו לג' עכו"ם כאחת(יח), הרי עשאו פונדק(יט), וכל הנמצא בו אפילו בתוך הבית(כ) הרי הוא של מוצאו, מפני שאין אחר יכול לטעון שהם שלו או שהוא טמון, שהרי עשאו פונדק:

²⁸ עי' בריטב"א (ב"מ כו ע"א): דהא כמאן דתפיסי לה תרווייהו דמי וכעומד בחזקת שניהם, ועי' בחידושי הגרע"א (ב"מ כו ע"א ד"ה חולקין): צ"ע דאם נימא כיון דהוא בחור הכותל הבעלים מקרי מוחזקים, א"כ ממילא הכא מדינא להיות כולו של הבעה"ב, אלא הא דאין סופו להמצא גרע ואין בחצר זה שם תפיסה עליו. [משמע שהרע"א חולק על הסמ"ע והוה של מוצאו, וצ"ע].

²⁹ חתן שחמיו שלח לו מטלטלי הנדוניא בתיבה, ובתוכה מצא בתוך חור טמיר ונעלם סך מטבעות, חייב להחזיר, דבמטלטלי אין חילוק בין מוכר לנותן, עי' ח"מ סי' ר"ך שבעין רע מוכר ונותן, וכל שלא א"ל בפ' היא וכל מה שבתוכה, והדבר ידוע שחמיו לא נתן לו במתנה אלא התיבה בלבד כפי המנהג ולא קנה המעות שבתוכה. ועוד כל כה"ג נראה דאפילו במתנת קרקע ממש לא קנה. (עי' בס' רמ"ו דע"פי האומד מבטלינן המתנה). ותדע שאם היה דעתו ליתנם, הו"ל להוסיפם על המעות של הנדוניא או ליתנם להדיה לחתנו או לבתו ול"ל מתנה טמירתא, אלא ודאי מוכח דלא ידע דהוה תמן מעות, ואילו הוה ידע פשיטא דלא הוה יהיב. אמנם כל זה רק אם התיבה הזאת היתה מקמי הכי בביתו של חמיו ושלו היא, כגון שירשה מאבותיו. אמנם אם השתא קנאה מאחרים, עיין לקמן סימן רס"ח ס"ג וז"ל ואין חצירו קונה לא אלא ביודע או דאסיק אדעת' אבל בדבר שאינו רגיל לבא אין חצירו קונה כו'. ואי מגוי קנאם חמיו, פשיטא שאין לו להחזיר למוכר, ואפילו קנאה חמיו מישראל אחר, כיון דאיכא ספקי טובא דדילמא ההוא מוכר נמי לאו דידיה הוה אלא קנאה מגוי, ואת"ל דידיה שמא ידע ומימש הואיל ועבר זמן מרובה, ומטבע אין בו סימן, והילכך הואיל ובהיתרא אתא לידיה יכול להחזיק. אבל אי ידע דמבי חמוה גינהו ודאי שחייב להחזיר דהא לא ידע דמימש [אמנם אם חמיו כן התיימש ממנו, ואחר כך הוא מצא הרי זה שלו]. ואי א"א לברורי אי מבי חמוה הוה או קנאה מעלמא, איכא למימר דהואיל ואיכא למיתלי שקנאה חמיו מגוי ולא ידע בה, ולעולם לא זכה בה, ובהיתרא קא אתא לידיה יכול לסמוך להחזיקם לעצמו, שאם בא לשאול לחמיו לא מהימן ליה, ולא יוכל להשביעו בטענת ספק. והילכך מצי למסמך להחזיק מה שבידו. אלא דמ"מ נראה שאם בא לצאת ידי שמים חייב לחקור ולדעת אם היתה מבי חמוה מלפנים ויכול לברר ע"י אשתו או ע"י שישאל לחמיו מבלי הגיד לו סיבת השאלה ואי אשתכח דשלו היתה לא סגי דלא יהיב ליה ואם קנאה ולא ידע ממילא לא זכה אלא הרי הן של מוצאן (מכתם לדוד י"ד א).

³⁰ איש אחד מכר ביתו והלוקח חפר שם בקרקע ומצאו אוצר גדול. אין למוכר שום זכות, ולא מבעיא בנידון דידן שמכר את ביתו כבר, אלא אפילו לא היה מוכר כלל את הבית והיה שוכר פועל לחפור ד"מ בור בתוך ביתו והחופר היה מוצא מטמון, על פי הדין, המטמון של המוצא. ולכן כאן אין יכול לטעון מקח טעות, שאין כאן מקח טעות כלל שהמטמון לא היה שלו מעולם ולא זכה בו כלל וכלל, והמוצא הוא הזוכה בו מדין תורה (מלמד להועיל ח"ג סימן נז).

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(ד') אבל אם הודה שהוא מציאה כו' - דחצירו של אדם אינו קונה לו בדבר האבידה כנ"ל ס"ק (ב), אלא שהיינו אומרים שלו או של אבותיו היה, והרי הוא מודה דהוא מציאה (סמ"ע).

(ט') לפיכך אם היה משכיר כו' - כיון דאם הוא מודה שהיא מציאה הרי היא של מוצאה שאין חצירו קונה לו, משו"ה אם השכירו לג' גוים דבר הנמצא בו הוא של מוצאו, ואין בעל הבית יכול לומר חצירי זכתה לי מה שנפל מהגוים³¹ (סמ"ע).

(ט"ב) הרי הם כו' - מיירי שהבע"ה אינו דר עמהן, דאם לא כן הרי הוא של בעל הבית, שהוא אחרון (ש"ך), וי"א דהמחבר מיירי שאין הבעה"ב דר שם והשוכר עדיין דר שם, ולכך הוא של השוכר האחרון שדר שם עדיין (נתה"מ).

(ט"ג) של שוכר האחרון - פירוש, אם הוא ישראל, דישראלים הראשונים שיצאו משם, ודאי כבר כיבדו וחיפשו ובדקו, והוציאו מהבית כל מה שהיה להן כשיצאו מהבית (סמ"ע), ואם שוכר אחרון הוא עכו"ם, הוא של מוצאו, דישראלים הראשונים שיצאו משם ודאי כבר כבדו וחפשו ובדקו והוציאו מהבית כל מה שהיה להן כשיצאו מהבית³², ואם נמצא בבית בסדק עמוק או בגומא עמוקא, בענין שאפשר שלא נמצא ע"י כבוד, לא תלינן בשוכר אחרון או בבע"ה ואפשר דמן הראשונים הוא ונתייאשו, כיון שחפשו ולא מצאו, והרי הוא של מוצאו. וכל זה דוקא דבר שאין בו סימן, אבל בדבר שיש בו סימן, נוטל ומכריז אם לא העלה חלודה. ומיירי שאין בעה"ב דר שם, ואם הבעה"ב דר שם עמהם, נוטל ומכריז בדבר שיש בו סימן אפילו העלה חלודה, דאין בעה"ב שוכח חפצו ימים רבים. אבל כשאין בו סימן מתייאש הבע"ה ג"כ כשאחרים דרים עמו. ואם עכו"ם דרים עמו, אז אפי' בעל הבית דר עמהם, ויש בו סימן ולא העלה חלודה, הרי הוא של מוצאו, דבעל הבית מתייאש, כיון שעשאו פונדק לג' עכו"ם (ש"ך), דמסתמא ישראלים שיצאו חיפשו בעת שיצאו, ומזה נלמד דאם יצאו הראשונים בבהלה לא הוי של אחרון (ט"ז), הא דאזלינן בתר בתרא הוא מטעם דאמרינן דהראשון כשחיפש ולא מצא, כשיצא ודאי נתייאש מפני השוכר הבא אחריו, אבל כשיש בו סימן לא מייאש נפשיה שבודאי יכריז, אבל כשהעלה חלודה שנראה שנאבד ממנו כבר, ועי"ז חושב שבודאי כבר מצא, וקונה אותו השוכר האחרון כשמונח במקום המשתמר וראוי שהוא ימצא אותו, ואז קנה לו חצרו. ואם העלה חלודה אז היאוש הוא שסובר שגזלו מדלא מהדר ליה, מה חילוק בין יש בו סימן או לא. ולכן כל שלא נמצא בגומא תלינן שהוא של אחרון בודאי אפילו ביש בו סימן, דהראשונים שיצאו בודאי חיפשו ובדקו. ואם העלה חלודה, אז יש חילוק בין אם הבעה"ב היה דר עמהן וגם אחר שיצאו השוכרים נשאר שם, אמרינן ודאי דשל בעה"ב הוא ממה שטמן כבר, כי השוכרים ודאי נטלו את שלהם כשיצאו, ומה שנמצא הוא של בעה"ב אפילו העלה חלודה, שא"א לומר שמן השוכרים נפל עכשיו, ועל כרחך מבעה"ב נפל קודם שהיו שם דרין הנכרים, ואף שבודאי נתייאש, מכל מקום אחר שיצאו הנכרים קנה לו חצירו. ואם שוכרים דרין עמו בשעה שמצא, מ"מ הוא של המוצאו אפילו נתן הבעה"ב סימן, משום דמתייאש הבעה"ב ממנו וחצירו לא קניא ליה כמו שאבאר בסמוך ס"ק הבא. ואם מצא אחר שיצאו השוכרים קנה לו חצירו להבעה"ב. ואם נמצא בגומא או אפשר דשל ראשונים הוא, רק ע"כ נתייאשו, והוא של השוכר אחרון כשמונח במקום שהוה להימצא שם ובמקום המשתמר והוא דבר שאין בו סימן, ואם הוא דבר שיש בו סימן נוטל ומכריז, אם לא שהעלה חלודה שבודאי נתייאש ממנו ואז הוא של שוכר אחרון כשמונח במקום המשתמר, ואם מונח במקום שאינו משתמר או במקום שאין הוה להימצא שם הוא של המוצא (נתה"מ).

(ט"ד) ואם השכירו לג' גוים - ר"ל ג' עם הבעה"ב הדר עמהם, שהמוצא דבר רשאי לקחתו מפני שודאי נתייאש ממנו זה שנפל ממנו כיון שדרים שם רוב גוים ואמר שהן מצאוהו ולא יחזירו לו, א"נ שתולין לומר שמהם נאבדה האבידה שהן רבים ולא מהישראל יחידי שדר עמהן (סמ"ע), ומיירי שעדיין ישנם בבית דאל"כ הרי הוא של בעה"ב שהוא בתרא, ואם הבעה"ב אינו דר עמהן אפי' אינם עכשיו בבית, לא צריך ג' עם בעה"ב אלא ב' מספיק,

Commented [j19]:
האם יש בזה מחלוקת?

Commented [j10]:
לש

³¹ עי' רמ"א להלן סי' רסח ס"ג, וסי' ער"ה סכ"ח, ועי' לקמן ס"ק (כה).

³² ראובן השכיר ביתו לשמעון לשנה, ואחר כך ללוי. ובא יהודה לביתו ומוצא חתיכה אחת קטנה של זהב מצוייר וגם שמעון וגם לוי נותנים בו סימנים, נותנים ללוי, שסומכים על הכיבוד של שמעון (בית יעקב (צויזמיר) קס).

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

וה"ה חד ובלבד שיהא אחרון היינו שהבעל הבית דר בו, והגוי הלך, ואם עיקר דירתם אינו כאן אלא שהוא פונדק לא סגי אלא בג' עכו"ם (ש"ך), אפילו אם היו בזה הבית אנשים אחרים אין לחוש שמא הם איבדו, דאף אם הם איבדו מ"מ נתיאשו כיון שיש כאן רוב גוים, ומשו"ה צריך ג' גוים דבשנים לא מיקרי רוב גוים לענין שנתיאש בעל אבידה. ואם אין חשש שמא איבד איש אחר בבית זה, דמיירי באופן שלא היו מצויים שם אחרים, משו"ה על כרחך נפל מאותו שבבית, ע"כ די אפילו בשל גוי אחד שהוא אחרון (ט"ז), בעינין ג' גוים כדי שיהיה מקום שרבים מצויין, ולא מטעם רוב (נתה"מ).

(ט) הרי עשאו פונדק - ואף אם אמת הוא שהטמינו שם, הרי ודאי ייאש נפשו מהאבידה באמרו דהגוים מצאוהו (סמ"ע).

(כ) אפי' בתוך הבית כו' - מיירי שנמצא בזה הענין שנראה שהוא אבידה אם הבע"ה דר עמהם, אבל אם אין בעה"ב דר עמהם, אפי' אינו נראה שהוא אבדה הרי הוא של מוצאו כיון דתלינן ברוב עכו"ם (ש"ך).

(ד) לאירובן הדר עם שמעון בביתו ומעלה לו שכר, אם צבי שבור או גוזלות שלא פרחו נכנסו לתוך הבית, זכו בהם שניהם,³³ לטהו כטניס הקותפין נחל(כא), אבל אם קנה אחד מהם בו מציאה מוגנב³³ (כב) אין לחבירו זכות בה(כג):

(כא) דהוה כשנים השותפין כו' - דשכירות ליומא ממכר הוא (סמ"ע), וי"א דהוא כולו של משכיר אף ע"פ שהשוכר דר בו לבדו וכדלקמן סי' ש"ג ס"ג וכמ"ש שם (ש"ך), וי"א אפילו מציאה דאתי מעלמא נמי אין חצר השותפין קונה, אלא כל המוצא זכה, דחצר אינו קונה אלא שיהיה חצירו לבדו ומשום הכי זוכה המוצא, אם לא התנו מתחלה לחלוק בכל מיני רווחים (קצה"ח). ועיי' מה שכתבתי לעיל בסימן ר' בפתיחה³⁴ אימת חצר המושכר קונה למשכיר ואימת לשוכר. ובענין שחצר השותפין יקנה מציאה י"א דודאי נגד האחרים קונה החצר להשותפין, דהא נגד האחרים חצר המשתמרת הוא לדידהו וכידם הוא, אבל אם יש מציאה וא' מהשותפים בתוך החצר והשני לידו לא קנה לאף א' בקנין חצר כששניהם רוצים אותה (נתה"מ), עיי' פ"ת לקמן סימן ש"ג סעיף ג'. ולמעשה מאחר וזה מחלוקת המוציא מחבירו עליו הראיה, ואם א' הגביה אותו זה שלו (פ"ת).

(כב) קנה אחד מהם מציאה כו' - לאו דוקא קאמרי אחד "מהם", אלא ה"ה אחר הנכנס לשם וקנהו שם (סמ"ע), גנב שנכנס לבית ראובן להקנות לו מציאה והיה שמעון שם יושב והיה סבור הגנב שהוא ראובן הבע"ה ומכר לו המציאה בין ישנו ראובן בבית בין שאינו בבית, יזכה לו ביתו, אף על פי שהוא בית דרסי ביה רבים ואינה משתמרת³⁵, דהיכא דדעת אחרת מקנה אותו לא בעינן חצר המשתמרת³⁶, וחייב שמעון להביאו לראובן. וע"ל סי' רס"ח ס"ג בהג"ה (ש"ך), דשם יש ב' דעות בזה אי חצר קונה בדבר שצריך ליתן דמים. ונראה דאפילו לדעה זו דסבירא ליה דהוי כמו מציאה, מכל מקום צריך שתהא מונחת על גבי קרקע עכ"פ, דכשהיא בידו לא קנה ליה חצירו כמש"כ לעיל ס"ק (ד) (נתה"מ).

(כג) אין לחבירו זכות כו' - דאין זה דבר הפקר, דאם נתיאשו הבעלים הרי קנאה הגנב, ואי לא נתיאש, של בעלים הוא, וממה נפשך אינה הפקר ואין החצר זוכה בה, ואף אם היתה הפקר, כל זמן שהיא ביד הגנב לא קנה החצר עד שתנוח ע"ג הקרקע (סמ"ע).

(ד) ה' המוציא מעות בחנות, אם היו בין תיבה לחנוני(כד), הרי הם של בעל החנות. ל'ואם מצאם על התיבה, ואין צריך לומר מתיבה ולחוץ, הרי הם של מוצאם(כה). ל'אפילו יט זכ סימון(כו). ל'ויק אומרים לעל התיבה של חנוני(סז). ל'מצא מעות בחנות השולחני, בין כסא לשולחני הרי אלו של שולחני(כח). מצאו על הכסא לפני השולחני(כט), ל'אפילו היו צרורין ומנוחין, הרי אלו של מוצאם, והוא שיהיה רוב עכו"ם, שאם לא כן חייב להכריז(ל), מפני שהם צרורים יש בהם סימן:

(כד) בין התיבה לחנוני כו' - פירוש, דרך החנוני להיות יושב מבפנים לחנות ותיבה שבה דברים שמוכר לפניו, ופתחה במקום שעומד שם ונוטל משם למכור, והקונים עומדים

³³ לאו דוקא גנב, אלא כך היה המקרה.

³⁴ ועי' קצה"ח סי' ש"ג סק"א.

³⁵ עי' ס"ק (כה).

³⁶ עי' סי' ר ס"א.

Commented [j11]: מ

ספיק

Commented [j12]: ק

נין של ב' שותפין
לא ראיתי להביא

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

בחנות מצד התיבה ולחוף, וחנוני מניח שם המעות שמקבל מהקונים לתוך התיבה, ומשו"ה הנמצא בינו ובין צד פתיחת התיבה ודאי מיד החנוני נפל והוא שלו דלא נתיאש ממנו (סמ"ע).

(כב) **הרי** הם של מוצאם - וחצרו לא קנה משום דלא סמכה דעתיה כיון דרבים נכנסים ויוצאים ואפילו איתא בחנות לא מהני עומד בצד חצרו אלא היכא דמצי לשומרו ויכול לעכב שלא יטלוהו אחרים, אבל הכא כיון דלא ידע דאיתיה שם, ורבים מצוים שם, לא קניא ליה חצרו. ובתים שלנו שהרבים דורסין בהן ומוצאו שם, הרי הוא שלו, דדומה לחנות הוא, וע"ל סי' רס"ח ס"ג בהג"ה (ש"ך) 37.

(כג) ואפילו יש בהן סימן - מפני שישראל האובד המעות מיאש ואומר אמרי קמי חנוני שאבדתיהו ולא מהדר לי ודאי דעתיה למיגזלה, ודין שולחני וחנוני בזה שוים הם, וצ"ע למה הרמ"א לא האיר הערה על שולחני גם (סמ"ע), וי"א, שאין קושי על הרמ"א, דכל זה דוקא ברוב עכו"ם הרי הוא שלו, ולכך הגיה מתחלה ואפי' יש בו סי', להורות דחנות נמי ביש בו סי' מיירי וברוב עכו"ם כמו שולחני דסיפא (ש"ך).

(כד) וי"א דעל התיבה של החנוני - אבל בנמצא על הכסא כו"ע מודו דהוא של המוצא, וטעם החילוק בין שולחני לחנות, הוא שאצל שולחני, הקונים מניחים מועתיהן על השלחן, משא"כ בחנות (סמ"ע).

(כה) בין כסא לשולחני - כסא הוא רגל שהשלחן הוא מונח עליו, ועליו הוא מחליף, והוא מפסיק בין השולחני המחליף העומד לפני בחנות ובין הבאים להחליף העומדים בחוף לחנות, וכעין תיבת החנוני הנ"ל המפסיק בין חנוני המוכר ובין הבאים לקנות ממנו, ומהאי טעמא הנמצא בינו ובין הכסא הוא דשולחני, דבודאי מידו נפל ובא לשם, אבל מה שעל השלחן וחוצה לו של המוצא כנ"ל בס"ק הקודם (סמ"ע).

(כז) על הכסא לפני השולחני - פירוש, אפילו מצאן על הכסא העומד לפני השולחני, וכ"ש כשמצאן מהכסא וחוצה לו לצד פתח החנות (סמ"ע).

(ל) שאל"כ חייב להכריז כו' - והרמ"א חולק ג"כ כאן עי' לעיל ס"ק (כו) (סמ"ע).

(ו) למה מוציא קציעות בדרך (לא), אפילו בצד שדה קציעות, הרי אלו שלו. וכן תאנה שהיא נוטה לדרך, ונמצאו תאנים תחתיה, מותרים שהבעלים מתייאשים מהם (לב), מפני שהתאנה וכיוצא בה עם נפילתה נמאסת. אבל זיתים וחרובים וכיוצא בהם אסורים. מותרים שמשירם הרוח מותרים, שחזקתן שהבעלים מחלום לכל אדם, מפני שהבהמות והחיות אוכלים אותם מחמת מתיקותם. ואם היו של יתומים שאינם בני מחילה (לג), אסורים. וכן אם הקפיד בעל השדה והקיף מקום האילנות (לד), מ"אאו תיקן מקום שיפלו בו הנובלות עד שילקטם (לה), הרי אלו אסורים, שהרי גילה דעתו שלא מחל:

(לז) קציעות - הן תאנים שנתבשו בשדה, שחזקתן אותן מהאילן ומניחין בשדה ליבשן כדי להיותן עומדין ומתקיימין זמן ארוך (סמ"ע).

(לח) שהבעלים מתייאשים מהם - דרך תאנים ותמרים ליפול מהאילן ומשו"ה נתיאשו מהנופלים מהאילן אפילו קודם נפילתן ממנו, דאל"כ הוי יאוש שלא מדעתו וכאסורה באו ליד המוצאן. גם הקציעות בשעה שבא הבעה"ב ליטול מהן לישא לביתו, משום חשיבותן מרגיש מיד בנפילתן ומתיאש מהן קודם שבאו ליד המוצאן (סמ"ע).

(לח) של יתומים - ולפ"ז ה"ה באבידה בדבר שאין בו סימן, כשנתוודע לו בעדים שהוא של יתומים חייב להחזיר, דאין יאוש מועיל בקטנים דהוי יאוש שלא מדעת³⁸ (נתה"מ).

³⁷ הוא משום דבתים שלהם שהיו ברחובות שדרים שם רק יהודים, והיו רגילין ליכנס כל אחד לתוך ביתו של חברו בכל עת שירצו בלא דפיקה על הדלתות כמו שנכנסין לחנויות, שלא היו מקפידין על זה, אף דודאי היה הרגילות רק ליכנס למכירים, מ"מ נסתלק בזה חשיבות ידו מבתיים אלו, דעכ"פ לא סמכה דעתיה על מקום זה כלידו. ולכן כל מקום שרבים נכנסים שם, כל חפץ הוא של מוצאו (ולא של בעל המקום). ואם יצא חוק המדינה שצריך המוצא למסור לבעל הרשות את האבדה, ודאי לא מחייב אותנו, והוא גזל ממש שליכא דינא דמלכותא להתיר גזל וכו' גם מה שאמרו אבידתא כשלא נמצאו הבעלים הוא למלכא ולא למוצא נמי הוא דינא דגזלנותא ורשאי למישקל לעצמו (אגרות משה ח"ב סי' מד). ועי' לקמן הערה 49.

³⁸ אמנם עיין בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' קפד) משמע שיש יאוש אצל קטן, ועי' רע"א ב"מ כב ע"ב ד"ה יתמי שמציין לתוס' ב"ב קמג ע"ב ד"ה ואם: הא דאמר בריש אלו מציאות (שם דף כב

Commented [j113]: ל
א הבאתי את דברי הש"ך
סקי"ז

Commented [j114]: ל
א הבאתי את דברי הט"ז

Commented [j115]: ל
אהבתאי את דברי הט"ז

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(לד) והקיף מקום האילנות - פירוש, שלא יכנסו בהמות וחיות שם (סמ"ע), דברי הסמ"ע הם דמכח זה המחיצה אין הרצים הולכים לשם, אבל מלשון המחבר משמע דהטעם דדוקא מסתמא הוי יאוש, אבל ע"י שהיקף מחיצות, הרי רואים דמקפיד ואינו מייאש. ונ"מ לדינא דהיקף גדר ומת דלטעמא דהסמ"ע מה שנופל גם אחר מיתה אסור, דהא ליכא שרצים, אבל לטעם המחבר י"ל דגלוי דעת מועיל רק לאותו אדם עצמו, אבל לא ליורשים אחריו דדנין אותם כסתם בני אדם דמייאש (רע"א).

(לה) או תיקן מקום שיפלו כו' - נראה דזה קאי גם אתאנים הנ"ל, דאם תיקנו מקום שיפלו שם לא נתיאש, אם לא שתאמר שבנפילתן ממקום גבוה אפילו על דבר נקי ורך הם נמאסים, והוא דוחק (סמ"ע).

(ז) ב"מציא פירות מפוזרות במקום הגרנות(לו), אם היו כמו קב בתוך ד' אמות(לי), או ביותר על ד' אמות(לח), הרי אלו שלו מפני שאין הבעלים מטפלים באסיפתן³⁹. היו מפוזרים בפחות מד' אמות, לא יגע בהם שמא הבעלים הניחו שם. מוכן יותר מקב כד' אמות. מ"ד היו כמו חצי קב בב' אמות(לט), או קביים בח' אמות, או שהיה הקב משנים ושלישה מינים, כגון תמרים ושומשמיין, כל אלו ספק לפיכך לא ישול ואם נטל אינו חייב להכריזו. הגה: מ"י ס' אומרים אפילו בתמרים לחוד ללא נפיס טרחיטו, וכל כיוצא בזה, או כשומשמיין לחוד לחשיטו, מ"הו ספק:

(ל) במקום הגרנות - תלוי הדבר במקום מציאתן, וכיון שנמצאו במקום הגרנות, אפילו נמצאו לאחר זמן הדישה, תולין אותו בבעלים, דבשעה שדשו הגורן לא רצו לטרוח לאסוף מעט פירות כאלו הנפזרים במרחק ד' אמות (סמ"ע), ע"ל סי' רס"ב ס"ז (ש"ך).

(ל) קב בתוך ד' אמות - היינו בד' אמות על ד' אמות או יותר, הא אם מפוזר במרחב ד' על ב' לא יגע בו (סמ"ע).

(ל) או ביותר על ד' אמות - דוקא קב ביותר מד' אמות הוא של מוצאו, הא ביתר מקב אפילו ביתר מד' אמות, אף על פי שהטירחא לפי השיעור אחד הוא, אפ"ה אינו של מוצאו, כי הוא בכלל הספק בגמ' (סמ"ע).

(לט) כמו חצי קב כו' - אפילו הוא במרחב ב' על ד', אפ"ה מכח ספק לא יגע בו (סמ"ע), וי"א היינו בב' אמות על ב' אמות דאי בב' על ד' הרי אלו שלו (ש"ך).

(ח) מ"גזול שמדדה (פירוט: שמתנדל) ואינו יכול לפרוה הנמצא קרוב לשובך, בתוך חמשים אמה הרי הוא של בעל השובך(מ), חוץ לחמשים אמה הרי הוא של מוצאו(מא), שאין הגזול מדדה יותר על חמשים אמה. מ"זכצניל של כרמיס(מז), אפילו חוץ לנ' אמה הוי של בעל הסוכך. נמצא בין שובכות, הרי הוא של קרוב(מג). מחצה למחצה יחלוקו. במה דברים אמורים, כשהיו יוני שתי השובכות שוין במנין, אבל אם היו יוני האחד רבים, הלך אחר הרוב, אע"פ שהוא רחוק. מ"וכל זה בגזולות שאינן מפריחים, אבל אם הם מפריחים, צכל ענין של מוצאו(מז):

(מ) בתוך נ' אמה - דבשיעור נ' אמה ממלאים כריסם, וחוזרת לקינה, ואינה מדדית יותר, כיון דאינה יכולה לפרוח (סמ"ע).

(מ) הרי הוא של מוצאו כו' - דכיון דליכא למיתלי משובך נדדה ובאה שם, אמרינן עוברי דרכים עברו שם ונופלים מהם, ורובא דעלמא העוברים ושבים גוים נינהו (סמ"ע), וי"א אפילו אם רוב העוברים יהודים וגזולות מידע ידע בנפילתן, והוי כמו הנך דלקמן סימן רס"ב ס"ו ז' ח' ט' (ש"ך), דאז נפק ליה מתורת מדדה, וקם ליה בתורת מפריח, ואיכא למיזל בתר רובא דעלמא (ט"ז).

(מב) ובשביל של כרמים כו' - שע"י הכרמים דרכה לדדות אפילו חוץ לנ' (סמ"ע).

(מג) הרי הוא של קרוב - פירוש, כשהוא בתוך נ' לשניהם אלא שלאחד הוא יותר קרוב מאשר הוא לשני, וה"ה בשביל של כרמים אפילו ביותר מחמשים (סמ"ע).

(מד) ככל ענין הן של מוצאו - תלינן ברובא דעלמא שהן גוים ולא בקרוב אף שהוא ישראל (סמ"ע).

Commented [j116]: ל
א הבאתי את דברי
הסמ"ע סק"ל.

Commented [j117]: מ
ספיק?

ע"ב גבי תמרי דזיקא דיתמי לאו בני מחילה נינהו הכא דאין מפסידין ולא בא בידם הריוח מחלי שפיר, עי' רלה סעיף ג' ונתה"מ שם: במו"מ תיקנו חז"ל שיהיה כל דינו כגדול, וכן עי' לעיל סי' סו סכ"ג שלש"ך יש מחילה לקטן, אבל בסמ"ע קצה"ח ונתה"מ שם רק במקום שהוא לצורך הקטן.
³⁹ עי' תהלה לדוד (אורטענברג) סי' קכ: קב בד' אמות אם בא ישראל ונותן סימן וטוען שלא הפקירם, לא מהני דאמרינן דמשקר או דבטלה דעתו אצל כל אדם.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(ט) יכל המוצא אבידה, בין שיש בה סימן בין שאין בה סימן(מה), אם מצאה דרך הנחה(מו), אסור ליגע בה. שמא בעליה הניחה שם עד שיחזרו, ואם יבא ליטלה והיה דבר שאין בו סימן, הרי איבד ממון חברו, שהרי אין לו בה סימן להחזיר בו. ואם היה דבר שיש בו סימן(מו), הרי זה הטריחן לרדוף אחריה ולתת סימניה. לפיכך אסור לו שיגע בה, עד שימצאנה דרך נפילה(מה). אפילו נסתפק לו הדבר(מט), ולא ידע אם דבר זה אבוד או מונח, הרי זה לא יגע בו. ואם עבר ונטלו, אסור לו להחזירו לשם(נ). ואם היה דבר שאין בו סימן(נא), זכה בו⁴⁰, ואינו חייב להחזירו. וכל דבר שיש בו סימן, בין ספק הנחה, בין בדרך נפילה(נב), בין ברה"י בין ברה"ה, חייב להכריזו(נג):

(מב) שיש בה סי' כו' – ויש אומרים דביש בה סי' נוטל ומכריז (ש"ך וט"ז), אם לאו שהוא במקום המשתמר לגמרי וכמ"ש הרב לקמן ס"י (ש"ך), בודאי הינוח אפילו יש בו סימן לא יגע בו כלל, כגון שמצא חמור או פרה רועים בדרך ביום או שמצא כלי מכוסה באשפה, דהא אין כאן אבידה כלל, דהוי מקום המשתמר לגמרי והוי כמונח בביתו ממש, ובוזה אפילו עבר ונטלו יכול להחזירו למקומו, כל זמן שהוא עומד שם, אמנם אם הוליכו לביתו לא יחזירו למקומו, שמא באו הבעלים וחיפשו. וכל ספק הנחה ספק נפילה, דטפי מסתבר דהוי דרך נפילה, ולכתחילה אנו מחמירין שלא יטול דשמה דרך הנחה הוא, אבל בדיעבד אנו סומכין על הרוב דהוי דרך נפילה. ולכן אם עבר ונטלו, זכה בכל הזכות שיש באין בו סימן, ודלא כרמ"א לקמן ס"י (ט"ז).

(מג) אם מצאה דרך הנחה - היינו כגון טלית או קרדום בצד גדר וכמ"ש המחבר בסעיף שאחר זה, דדרך עובדי האדמה להניח שם בגדיהן וכלי עבודתן לפי שעה עד שיחזרו לביתן מעבודתן ויקחו מלבושן, או שתבוא השעה ביום שיצטרכו לכלי מלאכתן ויקחו משם (סמ"ע).

(מד) ואם היה דבר שיש בו סימן כו' - שמא יפסידו בעליהן שהניחן שם ע"י לקיחתו של זה המוצא, אף שדעתו ליטלו ולהכריזו ולהחזירו למי שיתן בו סימן, עכ"פ גורם להם טירחא לרדוף אחריה וליתן בה סימנים, וכ"ש אם אין בה סימן שיגרום לו היזק בכולו, וכדמסיק המחבר וכתב טעמים הללו (סמ"ע).

(מה) עד שימצאנה דרך נפילה - כגון שמצא בסרטיא (עי' סעיף י'), ואז אם יש בה סימן נוטלה ומכריז, ואם אין בה סימן הרי היא של המוצא (סמ"ע).
(מו) אפילו נסתפק לו הדבר כו'. פירוש, כגון שמצא הטלית במקום שהוא משומר קצת, משו"ה יש להסתפק אם הניחו בעליה שם בכונה כיון שהמקום הוא משומר קצת, או אבוד מידו ובא שם בלי כונה כיון שאינו משומר כל צרכו (סמ"ע).

(מי) אסור לו להחזירו לשם – מדקאמר אסור לו להחזירו, ע"כ בדבר שיש בו סימן מיירי, דאי באין בו סימן הא מסיק וכתב ד"זכה בו המוצא", ונראה דקאי דוקא אדסמין ליה א"מצא במקום שיש להסתפק בהינחה או באיבוד", דאז מיד שנטלו בידו, אפילו לא הלך עמו לביתו, אסור לו להחזירו כשיש בו סימן, או אפילו בודאי הינוח והלך עמו לביתו (סמ"ע), וי"א שאם הוא במקום שהוא משתמר גמור, בזה לא יגע בהן אפילו יש בו סימן, דמהיכי תיתי ישנה מדעת הבעלים ליטול ממקום הנחתן להטריחם, כיון שמקום ההוא משתמר לגמרי. ואפילו אם נסתפק הדבר, היינו שהמקום ההוא רק משומר קצת ומיירי דליכא סימן בגופו של חפץ, וממילא בלקיחתו לא זכה בו, כיון דהוא ספק הינוח וכשהוא הינוח ממילא יש לו סימן מקום ולא זכה בו המוצא, דהא אם הוא הינוח ודאי, אז אינו מחויב מדאורייתא ליטול, דאפילו בהניחו במקום שאינו משומר לגמרי אינו מחויב בהשבה דאבידה מדעת היא, ומכ"ש כשהוא משומר במקצת. ואם היא אבידה ממילא אין חייב ליטלה, דהא אינו מפסיד להבעלים מידי במה שאינו נוטלה, דהא אם יטלנה יהיה שלו, כיון דדבר שאין בו סימן הוא, ומקום לא הוי סימן כשהוא בדרך נפילה, וכיון דאין

Commented [j118]: מ
ספיק?

Commented [j119]: ה
אם זה נצרל?

⁴⁰ עי' רמ"א סעיף י' שחולק על דין זה. מי שנאבד לו מגבת במקוה, ואחר כמה ימים מוצא מגבת הדומה לו, ללא סימן, מאחר ומקוה, הוא מקום שהרבה עוברים שם, ולא מהני מה דהניח באותו מקום, ולא אמרינן דהאי שאבד היא שנמצא. אמנם נראה, דאם החפץ מונח אצלו זמן רב, עד זמן שא"א לבני אדם שלא יחקור אחר שלו, אמרינן דבודאי החפץ הזה של המוצא היא (עי' סי' רסב ס"ט ברמ"א) (מנחת יצחק ח"ג סי' יז).

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

עליו שום חיוב ליטלה, שוב אסור לו ליטלה משום ספק הינוח. וכל דבר שיש בו סימן, והיינו שיש סימן בגופו של חפץ, בזה פסק דחייב להכריז והיינו ליטול ולהכריז ככל חייב להכריז הנאמר בהלכה זו, דהא איכא חשש דשמא אבידה היא וכשאינו נוטלה עובר משום לא תוכל להתעלם, ולכן לא חוששין שמא הוא יגרום טירחא למניח. ובמקום שאינו משומר כלל תלינן בשכחה, ומשו"ה חייב ליטול כמו כל אבידה (נתה"מ).

והוא היה דבר שאין בו כו' - קאי א"אם עבר ונטלו" דקאמר דלא יחזירונו למקומו, ומסיק ובא לומר אלא מה יעשה, ואמר דאם אין בו סימן והוא כבר נטלו, זכה בו. ואם יש בו סימן, חייב להכריז, ואפילו שהוא יאוש שלא מדעת, כיון דבשעה שנטלו אדעתא להחזירו לבעליו, אלא שטעה בזה, שלא ידע שלא יהיה בידו להחזירו, כיון דאין בו סימן, ס"ל דבזה כו"ע מודים דיחזיקונו המוצאו לעצמו (סמ"ע), ולפי"ז היא הדין דאסור להשתמש בו ולהחזיקו לעצמו עד דמשערין דנודע לבעלים ונתיאשו (רע"א), וי"א דכיון שאינו יודע למי יחזור יכול לעשות בו מה שירצה. והא דקי"ל יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, וכדלקמן סי' רס"ב ס"ג, היינו דאם נתברר של מי הוא, צריך להחזירו, ולא אמרינן כיון דנתיאש זכה זה בו. אבל כל זמן שלא נתברר של מי הוא, יוכל זה לעשות בו מה שירצה, וע"ל סי' רס"ב ס"ד (ש"ך), אבידה שזו ואפשר להם לנווד ממקום הזה שהוא משומר קצת למקום שאינו משומר כלל, משו"ה תלינן שבודאי שכחם אחר שהניחם ונתיאש, כמו בהינוח במקום שאינו משומר לגמרי דתלינן שהניח ושכחו כנ"ל ס"ק (ג), רק דאפילו הכי לא יגע בהן, דהא כל זמן שמונחין במקום שהניחו אותו הבעלים, והוא משומר קצת, עדיין לא יצאו מרשות הבעלים, וכל זמן שהאבידה ברשות בעלים, לא מהני יאוש. אבל אחר שנטלן והדין הוא דלא יחזיר אפילו אם יהיה הדין דלא זכה המוצא, דהא ספק הינוח הוא ונעשה שומר אבידה, וכיון שכבר נטלו ואסור להחזירו, ממילא יצא מרשות בעל האבידה ומהני ביה יאוש אחר הנטילה, ולא דמי ליאוש שלא מדעת, כיון דבאמת היה יאוש קודם דאתי לידיה, ובכה"ג מהני היאוש, ולא דמי ליאוש שלא מדעת, שכאן בודאי היאוש קודם שמצאו זה, דכיון דמדדין דמי למקום שאינו משומר כלל, ובמקום שאינו משומר לגמרי אפילו ודאי הינוח הרי הוא של מוצאו כמבואר בסעיף "בהג"ה, וע"כ צ"ל כמ"ש הש"ך בס"ק (סא) דאמרינן דמסתמא נתיאשו הבעלים קודם שמצאה זה (נתה"מ).

ומ"ש בין ספק הנחה בין כו' - אמנם בודאי הנחה דהוא מקום המשומר, קי"ל דאף אם נטלה ממקומה, כל זמן שלא הוליקה לביתו חוזר ומניחה במקום שנטלה, ואפילו בדבר שאין לו סימן (סמ"ע).

חייב להכריז - ע"ל סי' רס"א ס"ג (ש"ך).

(י) י"ב יציא (נד), מצא טלית או קרדום בצד הגדר, הרי זה לא יגע בהם. בסרטיא, (פירוש: לך רחצה סהולכים סס רביס תליר) נוטל ומכריז. מצא גזלות מקושרים בכנפיהם (נה), ומדדין אחר הגדר, (פירוש: גזל אצנים) או אחר הגפה, (פי' סחימת כותל של עגים או של קנים) או בשבילין שבשדות, הרי זה לא יגע בהם, שמא בעליהן הניחום שם. ואם נטלם, הרי אלו שלו. ואם היו קשורים קשר שהוא סימן, חייב להכריז. וכן אם מצאם קבועים במקומם, חייב להכריז, שהמקום סימן: הגה: כל אלו דברי הרמב"ם, "אצל יס חולקים בכל זה, וסבירא להו, ג' חילוקים בדברנו. לאם הדבר משתמרונו, כגון טלית או קרדום כדל גזר, והוא ספק אם הניחו צעלים (סנח), לא יגע בהן, בין יס בו סימן בין אין בו סימן. "עבר ונטלו והוליקו לביתו (נטו), אם יס בו סימן, יכריז. "אם אין בו סימן, יהא מונח עד שיצא אליהו⁴¹. לא הוליקו לביתו (נטו), ובמקום שאינו משתמר כלל (סא), אפילו ודאי הונח, ואין בו סימן לא בחפץ ולא במקום, הוי של מוצאו. ואם יס בו סימן, נוטל ומכריז. ובמקום משתמר קתנסו, כגון שזילין ששדות, אפילו ספק הינוח, יס בו סימן (סג), נוטל ומכריז. ואם אין בו סימן, לא בגופו ולא במקום, לא יטלנו. "ואם נטלו (סד) רק צידו ולא הוליקו לביתו, לא יחזור, שהרי אין המקום משתמר היטב, ויהא מונח עד שיצא אליהו. וכן נראה לי עיקר:

(נד) כיצד כו' - בא לפרש איזהו דרך הנחה, וקאמר דהיינו במצא טלית בצד גדר, ודרך נפילה כשמצאו בסרטיא דהוא מקום רשות הרבים, וכבר נתבאר טעמם בסעיף שלפני זה ע"ש (סמ"ע).

Commented [jl20]: מ
ספיק

⁴¹ עי' לעיל הערה 8.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(ה) מקושרים בכנפיהם - והקשר לא הוא סימן, דכו"ע הכי קטרי להו. גם במקום אי אפשר לומר בו סימן, כיון דמדדין, אמרינן דמעלמא נדרו שם, ואין כאן סימן מקום. דמיירי שאין שובך סמוך להם בתוך נ' אמה, וה"ל ספק הינוח שם מבעליהן בכונה או ספק נפילה שלא בכונה, וכל ספק הינוח במקום שאין משתמר כ"כ, דינו דלא יגע בו, ואם נטלו ממקומו, זכה בו המוצאו מטעם שכתבתי בסעיף שלפני זה ס"ק (נא) (סמ"ע), וי"א דמיירי שיש שובך קרוב תוך נ' אמה, והלכך לא חיישינן לנפילה, דהיכא דמצינן למימר דשובך בא, לית לן למיתלי בנפילה, ולעיל ס"ח מיירי שאין מקושרין (ש"ך), ויש חולקים על הסמ"ע כאן ואפילו ביש שובך תוך נ' והגזול אינו מפריח אלא מדדה, מ"מ לא שייך כאן לומר דתלינן בשובך, דשאני הכא דחזינן שהוא מקושר בכנפיו, וכבר הכינו איזה אדם לעצמו, נמצא שעכ"פ לא בא כאן מן השובך, רק שאין בירור אם הכינו אדם אחד כאן, או נאבד מן אדם אחד וע"י דידי וטלטול בא כאן אחורי גדר וכיון דאין בו סימן הוא יאוש, משא"כ בהיבא דסעיף ח' דאינם מקושרים ודאי תלינן דמהשובך בא. והך מדדין שהוזכר כאן לא בא אלא לאורויי דלא מיירי בקבועין ושוכבים במקום אחד, דאז הוא מקום סימן, וכמ"ש אח"כ וכן אם מצאן קבועים כו' (ט"ז).

Commented [jl21]: ה
אם חסר משהו
בש"ך?
לא הבאתי את דברי
הנתה"מ?

(ה) אבל יש חולקין בכל זה וסבירא להו דג' חילוקים בדבר כו' - א', במצאו במקום שאינו משתמר כי אם קצת, ונטלו, ואין בו סימן דהוא של מוצאו, ושאר הפוסקים ס"ל דיהא מונח בידו עד שיבוא אליהו כיון דבא לידו באיסורא וה"ל יאוש שלא מדעת. והשני, בספק הינוח במקום שאין משתמר כ"כ ויש בו סימן, דלכתחילה לא יגע בו, ושאר הפוסקים חולקים וס"ל דלא אמרו ספק הינוח לא יגע בו אלא בדבר שאין בו סימן, אבל בדבר שיש בו סימן נוטל ומכריז (סמ"ע), י"א בדעת הרמ"א דכיון דהדין הוא דלא יטלם, לכך אף אם עבר ונטלם לא מיקרי מוחזק כיון שהחזיק בו שלא כדין ולכן ספיקא לחומרא וחייב להכריז, וי"א שהמוציא נקרא מוחזק (פ"ת בשם הנוב"י).

Commented [jl22]: מ
סובך

(ה) דאם הדבר משתמר כו' - כלומר שהוא במקום המשתמר לגמרי, אפי' יש בו סימן, אינו חייב בהשבה, הלכך לא יגע בהן (ש"ך).

(ה) הוא ספק אם הניחו כו' - הלשון מגומגם, דהא כיון דיש בו סימן, טעמא דלא יגע בהן הוא משום שלדעת הונח במקום המשתמר, וא"כ הוא ודאי הניח (ש"ך).

(ט) והולוכו לביתו כו' - דאז איכא למיחש שמא בא בעל אבידה וביקש ליתלו במקום זה שהניח שמה ולא מצאהו, ושוב לא ילך שם לבקשו, נמצא דיפסידו זה עתה בהנחתו שמה, לכך יהיה בידו ויכריז, ובאם אין בו סימן, יהא מונח כיון דבאיסורא בא לידו כמש"כ בס"ק (נו) (סמ"ע).

(ו) לא הולוכו לביתו - פירוש, אלא הגביה ונטלו בידו אבל לא זז משם, דאז לא שייך טעם הנ"ל בס"ק (נט), דהרי ראה דלא בא בעל אבידה לבקשה, יחזור ויניחנה כיון דהמקום הוא משומר (סמ"ע). משמע דקאי גם על יש בו סימן, דלא אמרינן דנתחייב בהשבה, דשמא הוא דרך נפילה, וצ"ל דבמשתמר לגמרי אמרינן דמסתמא הוא דרך הינוח (רע"א), נראה לי, הוא הדין אם הולוכו לביתו והעמיד שם אחד לראות אם יבוא שם אדם לבקש מידי, דג"כ יכול להחזירו אח"כ, כיון שלא בא שם שום אדם, אבל אם לא העמיד אדם שם, לא מהני ליה מה שיעידו עדים שלא היה שם אדם, דאפשר שבא ולא אדעתיהו, דמילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה (ט"ז).

(ס) ובמקום שאינו משתמר כלל כו' - דאמרינן מתחילה הניחום בעליהן שם להקל ממשאם ושכחום שם, ונתיאשו כיון שאין בהם סימן לא בחפץ ולא במקום (סמ"ע ונתה"מ), היינו דווקא בחפץ שמסתמא מיד נתיאשו הבעלים קודם שמצאו זה, והילכך בהיתרא אתי לדידה הרי אלו שלו, ע"ל סי' רס"ב סוף סעיף י"ב [ס"ט - נתה"מ⁴²], ולולא זה יהא מונח עד שיבא אליהו (ש"ך).

(כ) ובמקום משתמר קצת כו' - כיון שאינו משתמר כל הצורך, לכך נוטל ומכריז דבר שיש בו סימן, ובאין בו סימן לא יטלנו דשמא בעליהן הניחו שם ויבואו ויקחו שלהן, ואם יטלנו יפסיד לבעליהן שהרי אין בו סימן, ואם נטלו אפילו בידו ולא הולוכו משם, וראה שלא בא בעליהן ליקחנו, כבר נתחייב בהשבה מעליא ולא יחזירנו למקומו, כיון שאין המקום משתמר היטב (סמ"ע).

⁴² דמקום הוה סימן.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(ס) אפי' ספק הינוח יש בו סי' - לישנא "ואפילו" קאי אסיפא, דאפי' ספק הינוח לא יטול באין בו סי', אבל ספק הינוח ומשתמר לגמרי או ודאי הינוח ומשתמר קצת לא יטול (רע"א).

(ט) ואם נטלו כו' - וי"א בכה"ג יחזיר למקומו, כל שלא הוליכו לביתו, דממ"נ אם הבעלים הניחום שם לדעתם, כיון שמקום זה משתמר הוא לדעת בעלים יכול להחזירו. ואי מעלמא אתי, כיון שאין בו סימן, הרי הוא שלו. וכיון שיכול להניחו בביתו, למה לא יהא רשאי להניח במקום שנטל (ש"ך), וטעם מחלוקתם הוא, שהרמ"א ס"ל דתלינן בהינוח ושכחו וחשיב כאבידה ונעשה שומר אבידה, והי"א בש"ך ס"ל דכל שהוא משומר קצת לא תלינן שהוא שכחו, וממילא יכול להניחו במקום שהניחו שם הבעלים מדעת (נתה"מ).

(יא) נמצא באשפה בלי מכוסה, הרי זה לא יגע בו (ס"ה). הגה: צמח דברים אמונים, באשפה שאינו עשוי לפנות כלל, אצל אס מתחילה עשוי לפנות, המטמין זה דבר, אבידה מלעת הלאה, והכי הוא של מולאה (ס"ה). ואם אשפה שאינה עשויה להתפנות היא, ונמלך עליה לפנותה, אע"פ שמצאו מכוסה (ס"ה), נוטל ומכריזו. וכן אם היו כלים קמנים, כגון סכין ושפורד וכיוצא בהם, אפילו היו מכוסים באשפה הקבועה, נוטל ומכריזו. שאפשר כשכידו הנית השליכן ס:

(ס) הרי זה לא יגע בו - דאמרינן דמדעת הטמינם שם (סמ"ע).

(ט) אבידה מדעת היא - עי' מה שכתבתי סוף סימן רס"א ס"ד (ט"ז).

(י) הרי היא של מוצאה - ויש חולקים שבאבידה מדעת, אף על פי שאינו חייב לטפל בה, מ"מ אין ליטלה לעצמו, וכמ"ש בסימן שאחר זה סעיף ד' ועיי"ש ס"ק (ח), וקשה על הרמ"א שלא הזכיר שיש בזה מח', כמ"ש לקמן (סמ"ע), ועיקר כרמ"א (ש"ך).

(י) אף על פי שמצאה מכוסה כו' - כיון דהמטמינה שם אינו יודע שזה בא לפנותו, חוב על המוצא להציל את ממונו של חברו (סמ"ע).

Commented [j123]: ל א הבאתי את דברי הנתה"מ.

סימן רסא - דין המוצא במקום שניכר שאינה אבדה

(א) נמצא חמור או פרה רועים בדרך: ביום, אין זה אבידה (א). בלילה, יטלו אס רואה חמור וכליו הפוכין, הרי זה אבידה (ב). בפנות היום (ג) ובנשף (ד), אם ראה אותם שלשה ימים זה אחר זה, הרי זו אבידה, ונוטל ומכריז:

(א) ביום אין זה אבידה - אפילו כמה ימים זה אחר זה, מפני שניכר שאין זו אבידה אלא דרך בני אדם להניח ולעשות כן בכונה (סמ"ע).

(ב) ה"ג בלילה או אם רואה חמור וכליו כו' ה"ז אבידה - ופירוש חמור וכליו הפוכין, כגון אוכף ומרדעת שרגילין להיות חגור על החמור, מצא שאינן מונחין עליו כדרך (סמ"ע).

(ג) בפנות היום - היינו בהשכמה (סמ"ע).

(ד) ובנשף - ר"ל או, או סמוך לפנות ערב (סמ"ע).

(ב) פראה פרה רעה בדרך: אם פניה כלפי העיר, אין זו אבידה. כלפי השדה, הרי זה אבידה. מצאה רועה בין הכרמים, פ"חייב להחזיר משום אבידת קרקע (ה). לפיכך אם היו הכרמים של עכו"ם, אינה אבידה, ואינו חייב להחזיר (ו). ואם חשש שמא יהרגנה העכו"ם כשימצאנה, מפני שהפסידה הכרם, הרי זה אבידה, ונוטל ומכריז: פ"הואו הדין צמח דברים קנס מנהמות שרועים בשדות אחרים:

(ה) בין הכרמים חייב כו' - שמקלקל הכרם (סמ"ע), ע"ל סי' רס"ג ס"ב (ש"ך), משמע דכוונת הש"ך כי היכי דהתם היכי דהתחיל להחזיר צריך להחזיר עד שיגיע לרשות בעלים. ה"נ הכא. אולם יש לחלק דכיון דאינו חייב בה להשיב רק משום אבידת קרקע, כל שמוצאה משם ומניחה למקום מרעה, סגי, דליכא בו משום "הכישה נתחייב בה" (רע"א).

(ו) של גוי אין צריך להחזיר - אם היתה רעה בין הכרמים, שאז יש לחשוש שמתקלקלות רגליה דרך ריצתה בקוצים ובשרשי אילנות דמצויים בכרם, דבזה גם בשל גוי חייב להחזיר משום אבידת בהמת ישראל (סמ"ע).

(ג) פ"מצא פרה ברשות הרבים: אם עומדת ברשות הרבים (ז), חייב להחזירה. היתה רועה בעשבים, או שהיתה ברפת שאינה משתמרת ואינה מאבדת, לא יגע בה, שאין זו אבידה:

Commented [j124]: ל א הבאתי את דברי הש"ך.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

הגדה: פ'ויג אומרים שאם הרפת חוץ לחוס, חייב להחזירו. מיהו נראה לי להכלל לפי הענין, ואף הסכר
הראשונה מודה אם היא צענין שאינה משומרת:

(1) אם עומדת ברשות הרבים כו' - דכיון שהיא עומדת ברשות הרבים, נראה שהיא
מותעה, ובודאי תברח משם (סמ"ע).

(ד) מהמאבד ממונו לדעת אין נזקקין לו: כיצד, הניח פרתו ברפת שאין לה דלת, ולא
קשרה, והלך לו. פ'ויג אומרים דרפת לא מקרי אבידה מדעת, וחייב להחזיקה. השליך כיסו ברשות
הרבים והלך לו⁴³, הרי זה איבד ממונו לדעתו, ואע"פ שאסור לרואה דבר זה ליטול
לעצמו(ח), אינו זקוק להחזירו⁴⁴. שנאמר אשר תאבד (דברים ב ג), פרט למאבד לדעתו:
פ'ויג אומרים לאבידה מדעת הוי הפקר, וכל הקודם זכה⁴⁵:

(ה) ואף על פי שאסור לרואה דבר זה כו' - נראה דדוקא נקט רואה דבר זה, שרואה
שהשליכו בידיים, אבל אם מצא כיס מונח ברשות הרבים חייב להחזירו, כיון דיש בו סימן
אימר דנפל מבעליו ולא נתיאש ממנו, אם לא במקום דרוב גוים וכדלעיל בסימן רנ"ט סעיף
ג'. והטעם דאסור לרואה ליטול לעצמו, דאף אם זה אינו חושש לשמור ממונו, מ"מ מה
להן לאחרים לקחתו, ולא קראו אבידה מדעת, אלא לענין שאין המוצא חייב להחזירו לו או
להכריזו, ורמ"א סובר דדברים הללו קראו הגמרא אבידה מדעת, משום דהו"ל כאילו
הפקירן, וכל הקודם ליטלן זכה בהן (סמ"ע).

(ו) וי"א דאבידה מדעת הוי כו' - וכן עיקר, דכל אבידה מדעת הוה הפקר (ש"ך), וי"א
דאבידה מדעת אינו הפקר, אמנם המוצא אינו שומר עליו, דאבידה מדעת אינו מחויב
בהשבה הרי הוא כמונח בקרקע (קצה"ח וט"ז), ונקנית ביאוש אחרי שהגיע לידו, נתן
לתינוקת מטבע לשחוק בה אליבא דכ"ע לא הוי הפקר, ולא קאמר דאבידה מדעת הוי
הפקר אלא במניח במקום שאינו משתמר (קצה"ח), וי"א דאבידה מדעת שם אבידה עליו
ובענין יאוש, ומשו"ה באשפה העשויה לפנות (לעיל סי' ר"ס סי"א) הפקר גמור הוא,
דיאוש גמור איכא, דהא מי שימצאנו ודאי לא יכריז, דאבידה מדעת אין צריך להכריז
כמ"ש הסמ"ע ס"ק (ח), דכל שאין המוצא צריך להכריז מייאש נפשיה בעל האבידה, א"כ
ה"נ כיון שבאבידה מדעת אין צריך המוצא להכריז, בודאי הבעל אבידה מייאש נפשיה
ושפיר הוי הפקר גמור. משא"כ בהשליך כיסו ברשות הרבים, שיש בו סימן, דליכא יאוש,
דאף שכו"ע לא ידעי הא דלא יגע, וחשב שבודאי יטלנו אדם, מ"מ לא מייאש נפשיה, כיון
דדבר שיש בו סימן הוא, מי שלא ראה שהיא אבידה מדעת, יכריז, ומי שראה יודע של מי
הוא. א"כ נהי שא"צ להכריז באבידה מדעת, מ"מ כשיודע של מי הוא, ודאי יחזיר לו,
דמהיכי תיתי לא יחזיר לו כיון שאסור להשתמש בו. ועוד, דלא מייאש נפשיה שחושב
אולי ימצאנו אחר, שלא ראה, ויכריז. ואפשר דגם לפי השו"ע, דאחר שנטלו, א"צ להחזיר
דאיכא יאוש. אבל בקטן דליכא יאוש, דהא אפילו ממון של קטן יש בו גזל מפני דרכי
שלום, וגם ביד הקטן חשיב כמשומר קצת, כי הקטן חשיב קצת שומר, וקרי ליה אבידה
מדעת לענין זה, שהנוטל ממנו א"צ לשומרו, [שהרי אינו צריך לעשות] יותר מהבעלים,
דמה שחשיב אינו משומר במקצת, אבידה מדעת הוא (נתה"מ).

סימן רסב – על איזה דבר חייב להכריז ואיזה דבר הוא של מוצאו

(א) ס"כ כל אבידה שאינו שוה פרוטה, בשעת אבידה ובשעת מציאה(א), אינו חייב להכריז
עליה. אפילו היתה שוה פרוטה בשעת אבידה, והזולה. או שלא היתה שוה פרוטה בשעת

⁴³ ואפי' אינו מקום הראוי ליאוש (אבנ"מ סי' ל סק"ב).

⁴⁴ אבידה מדעת הוה כמו דבר שאין הבעלים מקפידים עליו דדעת הרמב"ם והובא בטור וש"ע
אהע"ז סימן כ"ח סעיף י"ז דאם קדשה בדבר שאין בעה"ב מקפיד עליו דלא הוה רק ספק קידושין
ודעת הפרישה שם דהספק הוא שמא שוה פרוטה במקום אחר וכ"כ בשו"ת תשב"ץ ח"ג סימן כ"ג
ודעת הב"ח והט"ז והב"ש דהספק הוא שמא מכל מקום מקפיד עליו א"כ עכ"פ כאן דלא חזינו
שאינו מקפיד עליו רק מכח דלא שמרו ומניח כיסו בר"ה אבל עכ"פ מכל מקום ספק הוא ולכך
אסור להחזיק בו ואינו חייב להחזיר מספק זה, [ואם הוא דבר שאין בו סימן] ידע דכל שימצא
אותו אדם שלא ידע מי הבעה"ב אינו חייב להחזיר ולא יכריז וא"כ ממילא הוה יאוש גמור (שו"מ
מ"ג ח"ב סי' קנט).

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

אבידה, והוקרה אינו חייב⁴⁵. אבל אם היתה שוה פרוטה בשעת אבידה ובשעת מציאה, אפילו הוולה באמצע, חייב. וכן אפילו הוולה אחר מציאה חייב להכריז(ב):

(א) בשעת אבידה ובשעת מציאה כו' - דבעינן שיהא עליה שם אבידה בשעת אבידתה, ושם מציאה עליה בשעת מציאתה, ואין נחשב בשם אבידה ומציאה בפחות משה פרוטה, דלאו כלום הוא (סמ"ע)⁴⁶.

(ב) הוולה אחר המציאה - כלומר, ולא תימא כיון דבשעת הכרזה והחזרה אינה שוה פרוטה, לא יהא מוטל עליו להכריז, קמ"ל, כיון דחל עליו החיוב בשעת מציאה, תו לא פקע אף שהוולה (סמ"ע).

(ב) "אפילו אבידה ששוה הרבה, אם היא של שותפים הרבה, שאין מגיע לכל אחד שוה פרוטה, אינו חייב להחזירו. במה דברים אמורים, שידוע שהם שותפים בה(ג). אבל בסתם, שראה חפץ או מטבע שנפל משלשה, ואינו שוה אלא שתי פרוטות, חייב להחזיר. דשמא שותפים הם בו(ד), ואחד מהם מחל חלקו לחבירו, והרי יש בו שוה שתי פרוטות לשנים. "יואם אחר כך נודע, שלא מחל אחד לחבירו, הרי הוא שלו, אפילו בא לידו קודם שנודע(ה). "יואם היה שוה פחות מב' פרוטות, הרי הוא שלו. דלא חיישינן דילמא שנים מחלו לאחד:

(א) שידוע שהן שותפין בה - פירוש, שעדיין שותפין בה (סמ"ע).

(ד) דשמא שותפין הן בו - אבל אם נאמר דלא היו שותפין בו, אפילו שוה הרבה מיאש נפשו, שיאמר האובדה, הרי אמרתי להחולקין עמי כמה פעמים, דבר זה אבדתי, ולא אהדרו לי, ודאי דעתם לגזולו, ואין בידי לתובעם, דכל אחד יאמר, אני לא מצאתיה, שמא השלישי שהלך איתנו מצאו. משא"כ כשהן שותפין, דאין האובד חושד לשותפין שדעתם לגזולו, אלא שמשעה בידן לצער זמן מה, ואינו מיאש מאבידתו. וכן כשהן רק שנים, דאינו מיאש באבידתו, דאף אם יכפרנו זה שהלך אתו, ורוצה לישבע שלא מצאו, סובר האובד, היום או מחר אתפוש גם אני משלו ואחזיק בו, תחת זה שמחזיק הוא באבידתי (סמ"ע), עי' בסמ"ע בסי' ע"ה סקמ"ט (ט"ז ורע"א).

(ה) אפילו בא לידו קודם שנודע - דלא בידיעתו תליא מילתא, כיון דעכ"פ אין שם אבידה עליה דאין לאחד בו שוה פרוטה (סמ"ע).

(ג) "אין המוצא מציאה חייב להכריז, אלא בדבר שיש בו סימן בגופו⁴⁷, או שראוי ליתן סימן "במקומו(ו), או "בקשריו, או במנינו, או במדתו, או במשקלו. "אבל אם אין בו שום סימן אפילו במקומו, כגון שניכר שלא הונח שם בכוונה, אלא דרך נפילה בא שם. "יואם הוא דבר שיש לתלות שבעליו הרגישו בו מיד כשנפל ממנו, או מחמת כובדו(ז), או מחמת חשיבותו, ותמיד היה ממשמש בו ומרגיש כשנפול, הרי הוא של מוצאו. שהרי נתייאש מיד כשידע שנפל, כיון שאין בו סימן. ובא לידו בהיתר, כיון שנתייאשו בעליו⁴⁸. ואם לא, צריך להחזיר, אע"פ שנתייאש אחר כך, כיון שבא לידו קודם יאוש(ח)(ט):

(ו) סימן במקומו - ויכריז אבידה פלונית מצאתי, וזה יבוא ויאמר, במקום פלוני מצאת, כי שם הנחתיו (סמ"ע).

(ז) או מחמת כובדו - פירוש, והיה נושא על גבו או כתיפו, ואחר שנפל ממנו הוקל המשא מעליו, ואף שודאי לא הרגישו מיד בשעת נפילה, דא"כ היה מגביהו מיד, מ"מ מסתמא הרגיש הנפילה סמוך לנפילתו, קודם שמצאו זה והגביהו (סמ"ע).

(ח) כיון שבא לידו קודם יאוש - והוא שקראו חז"ל (ב"מ כ"א ע"ב) יאוש שלא מדעת, דלא הוי יאוש, ור"ל אף דאם היה יודע מנפילתו היה מיאש ממנו מיד, מ"מ השתא דלא ידע האובד, בשעה שבא ליד המוצא, צריך להשיבו לבעלים (סמ"ע), וחצרו כידו בזה דלא קניא ליה אם בא שם קודם יאוש, ועי' לקמן סי' רס"ח ס"ג (ש"ך)⁴⁹, ודוקא כשבא לזכות

Commented [jl26]: ל
א הבאתי את דברי
הט"ז

Commented [jl27]: ל
א ראיתי הלכה
מקצה"ח נוגע לכאן.

⁴⁵ עי' לעיל הערה 8, וצ"ע אם לשים אותו כאן.

⁴⁶ עי' פ"ת סי' שנט ס"א.

⁴⁷ עי' להלן סי' רסז סעי' ד - ח מהו סימן בגוף.

⁴⁸ עי' לעיל הערה 40.

⁴⁹ עי' רע"א (ב"מ כו ע"ב) למ"ד בחצר שייך באיסורא אתי לידה, אמאי לא נימא, דעד היאוש לא

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

מחמת חצר, כגון שמצאו אחר, וטען בעל החצר, שהוא זכה בו מקודם ע"י חצירו, וכיון דבא לקנות מחמת חצירו ולומר שחצירו הוא כידו, וא"כ הרי בא לחצירו שהוא כידו קודם יאוש, דלא קנה. אבל כשאומר לא נחא לי בקנין ובשליחות החצר, ורצוני לקנות בהגבהה דוקא, ודאי דאין חצירו קונה לו, דלא עדיף מזיכה ע"י אחר וצוח כששמע דאינו זוכה, וממילא זוכה בהגבהה כשמגביה אחר יאוש (נתה"מ).

(ט) שם - כל זמן שהוא בספק אם ידעו הבעלים מהנפילה הרי זה אסור (ט"ז) 50.

(ד) ע"ראה אבידה שנפלה משנים, או משלשה(י), צריך להחזיר אפילו אין בו סימן(יא). שאם ראה ממי מהם נפל, יחזירנו לו. ואם לא ראה ממי מהם נפל, אם יש בו סימן, יכריז ביניהם. ע"אם אין בו סימן, יהא בידו עד שיבא אליהו(יב): ידוקא עקוה שתי פרוטות, כמו שנתבאר ס"ב:

(י) שנפלה משנים או משלשה כו' - ובשנים בין הן שותפין בין אינן שותפין אינו מיאש, ומשלשה דוקא כשהן שותפין אינם מתייאשים, ולכתחילה צריך להכריז שמא שותפין הן בו, אבל כשנודע שאין שותפין, או אין בו אלא שוה פרוטה, אין צריך להחזיר, דמסתמא שנים לא מחלו לאחד כדלעיל בסעיף ב' (סמ"ע), אבל כשנודע שאין שותפין בו, או שהם מודים שאינם שותפין, וכל א' אומר שלי הוא, הרי הוא של מוצאו, או שאין בו אלא פרוטה ומחצה, כיון שאינו ב' פרוטות שלמים הרי הוא של מוצאו (ש"ך).

(א) אפילו אין בו סימן - דאינו מיאש נפשו ממנו, דסובר דההולכין איתו מצאו, והן ידעי שממנו נפל (סמ"ע).

(ב) עד שיבא אליהו - אף על גב דלעיל סי' ר"ס ס"ט כתבתי דס"ל להמחבר ביאוש שלא מדעת זכה בו ואינו חייב להחזירו, כל זמן שלא נתברר של מי הוא, לא אמרינן יהא מונח, שאני הכא כיון שנפל מב' או מג', יש לומר דאינו מתייאש לעולם וחושב לעולם שהוא אצלם ויחזירו לו (ש"ך).

(ה) פ"א מצא דבר שנתייאשו הבעלים ממנו(יג), כגון שאמרו וי לחסרון כים⁵¹, אפילו יש בו סימן, הוא של מוצאו. פ"בוכן המוצא דבר שמוכיח בו שיש זמן רב שנאבד מבעליו(יד), ונתייאשו הבעלים, הוא של מוצאו, אפילו יש סימן בגופו או במקומו: הגה: פ"הא לאמרינן דכשלאמר וי לחסרון כים הוי יאוש, היינו נבדלה וכיוצא בזה. אבל מי שיש לו חוב אצל עכו"ם, שמתמא אינו יאוש, אע"פ שאמר וי לחסרון כים, לא הוי יאוש(טו). דהואיל שכל חוב הוי ספק אי משתלם אי לא,

Commented [jl28]: ל
א הבאתי את דברי
הש"ך ונתה"מ שזה
דעת ר' ירוחם נגד
השו"ע.

רצה דלקני ליה חצירו, דאין לו זכות בזה. ואחר יאוש יתחיל קנין חצירו, כמו דאמרינן בעלמא דהתירא נחא ליה דיקנה. דאיסורא לא נחא ליה דיקנה. וצ"ל כיון דהחיוב מוטל עליו להגביה האבידה וליטול מדין השבה, וא"כ בע"כ צריך להתרצות שיזכה לו חצירו, שיהיה בידו חיוב השבה. ואולם לכאורה כ"ז [בדבר שיש בו סימן] אבל בדבר שאין בו סימן לכאורה ל"ש כן. דבפשיטות נראה דבמוצא דבר שאין בו סימן אף בעוד דלא ידעו הבעלים דנפל וליכא יאוש, מ"מ אין עליו חיוב ליטלו, כיון דאלו ידעו הבעלים היו מתייאשים, אין עליו חיוב השבת אבידה.

והנה טוב לתקן לגבי אבידה שנמצא בישיבה שאם לא בא בעל האבידה בזמן מסויים שאז האבידה תהיה להישיבה או למוצאה, וצריכים להודיע ולפרסם התקנה לכל בני הישיבה כדי שיחול. וכשידוע ודאי או אף בספק שהמאבד היה איש מבחוץ שלא שייך שידע התקנה, אין מועילה התקנה, אך מסתמא אין להסתפק שמא היה איש כזה שהולכין בתר רוב (אג"מ חו"מ ח"ב סי' מה) [עי' חוות יאיר הובא לקמן שצ"א בש"ך].

ועיין מחנ"א (הל' קנין חצר סי' ה): מי שנפלו מעות בביתו של חבירו ומצאם חבירו אחר שנתייאשו הבעלים, אם המעות נמצאים במקום שבעל החצר עתיד למצאם, והוא חצר המשתמרת, אז הוה כמו כל באיסורא אתא לידיה, אבל אם זה במקום שאין עתיד לימצא, חצירו לא קנה ליה ולא הוי חצירו כידו ואם כאשר אכן כן מצא אותם הבעלים נתייאשו, הרי אלו שלו. 50 עי' לעיל הערה 10.

51 עי' רמב"ן פסחים ד ע"ב: משל [ל]ממון אבדה כיון שנתייאש ממנו בלבו יצא מרשותו וכל הזוכה בו קנאו. ועי' סתם גניבה יאוש בעלים וכו', אם כן ל"ד דאמר בפה אלא מספיק דאמר בלבו. ועי' נתה"מ לעיל סי' קה ס"ק ב שעכו"ם אינו קונה אבידה של ישראל ביאוש. אמנם עי' שו"ת מהרש"ם ח"ד סי' ט: דבעכו"ם דל"ש חיוב השבה ויאוש לבד קונה.

עי' דברי משפט (רס סק"א) ראובן נאבד לו דבר, ושמעון מצאו, ואחר כך שמעון אבדו, אז אם שומר אבידה הוא ש"ח אז יש יאוש שומר והוה של מוצא השני, ואם הוא שומר שכו" (עי' סי' ע"ב ס"ב), אז אין יאוש, ע"כ - משמע שיאוש שומר הוה יאוש להתיר לקחתו. ועי' מהר"ל דיסקין (קונטרס הפסקים אות קפ"ט) שהסתפק בדבר.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

מספיקא אמר כך ולא גמר ומייאש:

(א) דבר שנתיאשו הבעלים - והנה הא דיאוש קונה, נראה דלא יצא ע"י יאוש מרשות בעלים עד דאתי ליד זוכה, ואם כלה היאוש קודם דאתי ליד הזוכה, א"צ לחזור ולזכות בו שונה מהפקר דהוי הפקר אף על גב דלא אתי לרשות זוכה, ואפילו הוא בעצמו צריך לחזור ולזכות בו⁵² (נתה"מ).

(ב) שיש זמן רב שנאבד כו' - דקדק לומר שנאבד, שאז מסתמא מיאש ממנו, לאפוקי אי מצאו במקום המשתמר או טמון באשפה או בחור, דאיכא למימר דדרך הינוח או מטמון בא שמה וכמ"ש בסימן ר"ס סעיף א', ט', י"א (סמ"ע).

(ג) אצל עכו"ם - ע"י לעיל סי' צח ס"א [דה"ה חוב אצל יהודין]⁵³ (רע"א).

(ד) לפיכך: המוצא מעות מפורזים (טז)⁵⁴, ועיגולי דבילה, וכברות של נחתום (יז), ומחרוזות של דגים שאין בהם סימן לא בקשרים ולא במנינם, והתיבות של בשר שאין בהם סימן, ולשונות של ארגמן, דהוגיז צמר שאינם צבועים, ואניצי פשתן, הרי אלו שלו. פ"שבכל אלו, מסתמא הרגישו הבעלים בנפילתם (יח), וכיון שאין בהם סימן, מתייאש:

(ט) לפיכך המוצא כו' - האי לפיכך קאי אמ"ש בסעיף ג', דאם הוא דבר שיש לתלות שבעליו הרגישו בו מיד כו' הרי הוא של מוצאו, אזה כתב דמהאי טעמא מעות ואינך דקחשיב הן של מוצאן (סמ"ע), אמנם אם ידע שנחסר לו הדינר, רק שלא ידע שנפל, אלא סבר שנתנו לפלוני, אז אין יאוש. וכן באופן שהיו לו הרבה דינרין בכיס ונאבד אחד מהן, כגון זה אין אדם מרגיש מיד עד שימנה המעות (ט"ז).

(י) ומ"ש - וכברות של נחתום, לאפוקי של בעל הבית שאין אחד אופה כמו חבירו, ויש לכל בעה"ב סימן בלחם אפייתו (סמ"ע).

(יא) מסתמא הרגישו הבעלים - ולא הוי יאוש שלא מדעת (נתה"מ).

(יב) מוצא פירות מפורזים: אם דרך הנחה, לא יגע בהם. ואם דרך נפילה, הרי הם שלו (יט):

(יג) ואם דרך נפילה הן שלו - הני נמי מידי דמיכל הוא וחשיבי על האובד למשמש בהו וידע מיד בנפילתן, דומה לעיגול דבילה הנ"ל בסעיף ו' (סמ"ע).

(יד) פ"המוצא כברות של בעל הבית, וגיוזי צמר הצבועים, פ"התיבות בשר (כ) או דג שיש בהן סימן, יוכן כל דבר שיש בו סימן, חייב להכריז:

(טו) וחתרכת בשר כו' שיש בהם סימן כו' - פירוש, כשיש בה סימן, דלא בכל חתיכת בשר או דג יש בה סימן (סמ"ע).

(טז) מוצא כריכות קטנות של שבליים ברשות הרבים (כא), הרי אלו שלו, שהרי אין בהם סימן (כב). צ"אם מוצאם ברשות היחיד: אם דרך נפילה, הרי אלו שלו (כג). ואם דרך הנחה, חייב להכריז. שאע"פ שאין בהם סימן, המקום הוי סימן. אבל אם מוצא אלומות (כד), בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים, נוטל ומכריז: הגה: שמקומן סימן. צ"ומיהו במקום שהכל נותנין קס, כגון חציות צפפת הגה, אינו סימן, שהכל פורקין קס⁵⁵. המולא חציות של יין ושמן וכיוצא בזה, קודם

⁵² וכן כתב הקצה"ח (סי' תו ס"ק ב') כדברי הנתה"מ, ועי' לקמן סי' רס"ד ס"ק (י). וכל דברי הנתה"מ היינו דוקא אם הבעלים שם ורואין שכלה היאוש, משא"כ היכא שהבעלים סוברין שעדיין יש להתייאש ממנו, הוי שפיר עדיין הפקר דעוד נמשך היאוש (בית יצחק יו"ד ח"א סי' קנז).
⁵³ עי' קצה"ח לעיל סי' קסג ס"ק א.

⁵⁴ אחד ראה אשה אחת עוברת סמוך לו, ותיכף אחר שעברה משם, מצא מטבע של כסף, אינו מחוייב לחקור מן האשה העוברת אם היא אבדה, כיון שלא נודע בבירור אם נפל מהאשה, אזלינן בתר רוב ואיננו מחוייב להחזירו. ואפילו להכריז אינו צריך מאחר ויש רוב [או רוב עכו"ם או רוב אנשים כבר שמשו בכיסם וידעו שנאבד להם] (שו"ת מהרש"ם חלק ג סימן קנו). איש אחד מצא מטבע בשוק הדגים, ובאתה אשה אחת היושבת שם ואמרה כי ממנה נפל, ואיש אחד בא מן השוק ואמר ג"כ כי אבד מטבע כזה, אבל לא ידע באיזה מקום. והאשה אומרת בברי שאבדה במקום הזה. מאחר שהאשה הזאת יושבת שם עם דגים למכור, וזה האיש הוא מרובא דעלמא א"כ אף דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב, מ"מ במקומו ממש, אמרינן כאן נמצא כאן היה. אמנם להוציא ממון לא סמכינן על "כאן נמצא כאן היה", אבל באבידה דליכא חזקת ממון לשום אדם, אמרינן כאן נמצא כאן היה ונותנים לאשה (שו"ת שו"מ מהדו"ק ח"א סי' לח).

⁵⁵ עי' לעיל הערה 40.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

שנפתחו האזכרות, חייב להכריז, שיט צרישומן סימון(כה)⁵⁶. ללאחר שנפתחו האזכרות, אין רישומן סימן, ואין חייב להכריז. יודוקא אס כל החזיות שון, והן מלאים. לכל אס חסרים הס, יט סימן צמדה צמה צנה:

(כא) כריכות קטנות של שבליים ברשות הרבים - האי רשות הרבים לאו דוקא הוא, אלא כל שמצאו במקום הליכת בני אדם, רשות הרבים מיקרי (סמ"ע).

(כב) שהרי אין בהם סימן - פירוש, לא מצד עצמן, שכולן שוות. ולא מצד מקומן, מפני שמתגלגלים ברגלי בני אדם, ואינו סומך על מקום הנחתו לבוא לומר, במקום זה הנחתיהן, משא"כ בנמצאו ברשות היחיד, דסמך על מקום הנחתן (סמ"ע).

(כג) אם הוא דרך נפילה - כגון שמצאן מפוזרים ובאמצע השדה, ודרך הנחה הוא שמונחין יחד ומן הצד (סמ"ע).

(כד) אלומות - הן כריכות גדולות, דאפילו ברשות הרבים, במקום הליכת בני אדם, אין דרך בני אדם לזוזן ממקומן (סמ"ע).

(כה) שיש ברישומן סימן - פירוש, כל בעל הבית אף שיש לו למכור כמה חביות, לכולן יש רשימה אחת במקום מגופתן, אבל אין רשימת חביות של בעה"ב זה כמו רשימת חביות של בעל הבית אחר, משו"ה אם מצאו קודם שנפתחו האצרות למכור החביות, צריך להכריזו. ואם יבוא בעה"ב ויתן סימן רשימתו, מחזירו לו. ואין חוששין שמא מכרו ומהלוקה נפל והבעה"ב יודע סימן רשימתו, כיון דעדיין לא הגיע הזמן למכור. וכן אם יבוא אחד ויאמר אני לקחתי מפלוני זה שמצאת וסימן זה יש בו ברשימה, מאמינין לו, ולא אמרינן דמהמוכר נפל, דא"כ איך ידע הוא הסימן, ולא חיישינן נמי שמא הוא לקח חביות ממנו וחביתו בידו ומזה ידע סימן חבית של בעה"ב וגם אחר קנה מבעה"ב זה וממנו נפל וזה רמאי הוא ואמר דמידו נפל, דכיון דלא הגיע זמן מכירת החביות לא חיישינן שמכר עוד לאחרים, משא"כ אחר שנפתחו האצרות דאיכא למיחש לשני החששות, לכך אין מחזירין אותו לא לבעה"ב המוכר ולא להלוקה בסימן הרשימה (סמ"ע).

(י) צ"המוצא צבורי פירות^(כז), או פירות בכלי, או כלי כמות שהוא⁵⁷, חייב להכריז:

(כז) צבורי פירות כו' - דאין דרך לדרוס על פירות והוה מקומן סימן (סמ"ע).

(יא) צ"המוצא מעות מפוזרים, הרי אלו שלוכו(כז). אפילו היו מקצת מטבעות זה על גב זה, הרי הם כמפוזרים. אבל אם מצא צבור מעות, חייב להכריז(כח):

(כז) מעות מפוזרות הרי הן שלו - דידע בנפילתן מיד כמ"ש בסעיף ו' (סמ"ע)

(כח) צבור מעות כו' - דודאי הונחו שם, ויש סימן במנין ובמקום שהונחו שם דהמוצא אינו מזיזן ממקומן (סמ"ע).

(יב) צ"המצא שלשה מטבעות זה על גב זה, והם עשויים כמגדל(כט): הג"ה: צ"היינו הרחב למטה, והאמלעי רחב מן העליון. או שהיה מונחים כסולס, דהיינו רובו של אמלעי על גבי תחתון, ורובו של עליון על גבי האמלעי(ל). או שהיו אחד מכאן ואחד מכאן ואחד על גביהם, כדי שאם יכנס קיסם ביניהם ינטלו בבת אחת, חייב להכריז. היו עשויין כשיר(לא), (פירושו: כאלעדה סהול עגול) או כשורה, או כחצובה, (פירושו: כג' רגלי הקנקן, כל אחד כנגד אורו של שני) הרי זה ספק, ולא יטול:

(כט) עשויים כמגדל - אם מצא ג' מטבעות מונחים זו ע"ג זו עשויין כמגדל, התחתון רחב מהאמצעי והאמצעי רחב מהעליון, שודאי כך הונחו שם, ויכריז מטבעות מצאתי וזה יאמר ג' הן, וא"צ שיאמר שעשויין כמגדל, אבל שנים מונחים זה על זה בדרך זה אין מזה ראייה וכמ"ש בסמוך ס"ק (ל), דילמא איתרמי ונפלו כך, ויכריז מטבעות מצאתי והוא יאמר סימן מנין, ומפני שמיעוט רוב שנים והרי גם הוא הכריז מטבעות מצאתי לשון רבים, משו"ה בשנים לא הוי סימן עד שיאמר ג' הן (סמ"ע), אין דרך להניח מעות ע"ג קרקע בלא כיס, ע"כ לא אמרינן דהוא דרך הנחה אפילו מספק (ט"ז).

Commented [j129]: אולי זה רק בדעת הטור?

⁵⁶ ועי' שו"ת בית יעקב (צווימיר) סימן קסו: מפורש בגמ' ב"מ כב ע"ב [דסימן העשוי לידרס] הוי סימן וצריך להחזיר וכו' וכן משמעות השו"ע רס"ב ס"ט, ומה שנראה לחדש בזה הוא באם מתקלקל החפץ גופא ע"י רגלי בני אדם, כגון שמתחילה היה שוה החפץ ד' זוזים וע"י הקלקול של רגלי בני אדם אינו שוה רק ג' זוזים אז אפילו לא שמעינן ליה דמייאש אמרינן דמסתמא מייאש כשיעור זוז שהוא שיעור שרגיל להתקלקל על ידי רגלי בני אדם, והדין הוא אם מצא אותו איש אחר קודם שנתקלקל אז הדין דכשיעור זוז שרגיל להתקלקל הוא של מוצאו והמותר היא של בעל אבידה.

⁵⁷ שסתם כלי יש בו סימן (רש"י).

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(ל) ורובו של עליון על גבי האמצעי - אבל מצא ב' אפילו עשויין כמגדל, או אפילו ג' ואין עשויין כמגדל אלא כולן מונחין זה על גב זה וכולן שוין ברוחב, מקצתו של זה ע"ג זה ומקצתו של זה ע"ג הקרקע, הרי הן שלו (סמ"ע).

(לא) כשיר - פירוש, כעניגול, כזה 0, כחצובה הוא כלי שיש לו ג' רגלים, כזה ^ (סמ"ע).
(יג) ק"במה דברים אמורים שמחזירים מטבע, בסימנים שאמרנו(לב). אבל אם אין בו סימנים הללו, אפילו אמר רשומה היא בחותם מלך פלוני, או אפילו אמר שמי כתוב עליה, אין מחזירין לו. מפני שמטבע ניתן להוצאה, ושמה הוציאה ומאחר נפלו(לג): ק"יט אומרים לנסלק כמטבע הוי סימן:

(לב) בסימנין שאמרנו - נראה שעיקר הגירסא, בסימן מנין או מקום אבל אם אין סימן במנין או במקום (ט"ז).

(לג) ומאחר נפלה - איני יודע למה כתב רמ"א לשון וי"א בנסדק, דהא דעת המחבר ס"ל נמי בנסדק דהוי סימן, דדוקא במידי דנעשה בשעה שנטבעה המטבע אין מועיל סימן כיון דבאותו פעם נטבעו הרבה (ט"ז).

(יד) ק"ראה שנפל מטבע מחבירו, בתוך החול או בתוך העפר, מותר לקחתו שודאי נתיימש. ואפילו ראהו שהביא כברה לכבור החול או העפר להפשו, אין חוששין לו(לד):

(לד) אין חוששין - שודאי נתימש, ומה שכובר בחול אין כונתו על זה הסלע, אלא שחושש אולי אמצא שלי או סלע אחר שנפל מאחרים (סמ"ע)⁵⁸.

(טו) ק"מצא עניגול ובתוכו חרס, כבר ובתוכו מעות(לה), ק"יט אומרים דסימן הנא מאליו, לא הוי סימן(לו). חתיכת בשר משונה בחיתוכו, דג נשוק, וכן כל כיוצא באלו, הואיל ויש בהם שינוי, חייב להכריז. שלא עשאו בעליהם אלא לסימן. ק"אבל חתיכת בשר שאינו משונה בחיתוכו, הרי הוא שלו. שאפילו יכוין זה ויאמר מהירך היא או מהצואר, אינו סימן:

(לה) ובתוכו מעות - כלומר דינו כדמסיק בסוף, דכתב על כולן יחד דחייב להכריז, ומפני שעל האינך אין פלוגתא אלא על אלו השנים, מפני שחרס הנמצא בתוך העניגול או ככר ובתוכו מעות ודאי לא הונחו שם בכיוון אלא מעצמן נפלו שם, אלא ש"א שבעה"ב מרגיש אחר נפילתן שבאו שמה ויבוא אחר ההכרזה ויתן זה לסימן שהוא שלו, ומשו"ה קבע הרמ"א הגהתו כאן וכתב על אלו השנים די"א דסימן כזה הבא מאליו ודאי לא הוי סימן (סמ"ע).

(לו) ויש אומרים דסימן כו' - כיון שאין ניכר מבחוץ אמרינן דהבעלים לא ידעו מזה אלא מעצמו נפל לשם, כיון שרגילות לבוא מאליו (ט"ז).

(טז) ק"המוצא מחטים וצינורות ומסמרים וכיוצא בהם, מצאם אחת אחת, הרי אלו שלו. שנים שנים או יותר, חייב להכריז(לז), שמנין סימן(לח):

(לז) אחת אחת הרי אלו שלו שנים שנים כו' - ר"ל דאפילו מצא הרבה מהן כשהן מונחין הרבה אחת אחת הוי דרך נפילה ואין בו סימן והן של מוצאן, אבל כשמצאן מונחין זוגות שנים שנים הו"ל סימן הינוח, ואפילו לא מצא אלא שני זוגות הוי מנינם סימן דיאמר ארבע מצאת והיו מונחות זוגות זוגות, וה"ה אם מצא ג' מונחים יחד וידוע שהונחו כאן חייב להכריז דאיכא סימן במנין (סמ"ע).

(לח) שמנין סימן - דברים אלו אינן מצויין אצל בני אדם, משו"ה כל שנושא אצלו מאלו הדברים יודע מנינם, משא"כ מטבע (סמ"ע), וי"א דדוקא שהם מקושרים יחד (נתה"מ), במחטין כל שמוצאן זוגות זוגות הוי דרך הינוח (ט"ז).

(יז) ק"הלוקח פירות מחבירו, או ששגרם לו חבירו, ומצא בהם מעות: אם צרורים הם(לט), חייב להכריז, שהקשר סימן(מ). ואם הם מפורזים, הרי אלו שלו. במה דברים אמורים, בלוקח מהתגר, או מבעל הבית שלקחה מהתגר. והוא הדין אם התגר עצמו מצאם(מא),

Commented [j130]: ל
א הבאתי את דברי
הסמ"ע.

Commented [j131]: ל
א הבאתי את דברי
הסמ"ע

Commented [j132]: ל
א הבאתי את דברי הט"ז.

Commented [j133]: ל
א הבאתי את דברי
הש"ך.

⁵⁸ ראובן ושמעון הלכו במדבר ולשניהם מטבעות, ונפלו המטבעות לחול, וראובן חפש ומצא חלק, ושמעון תובע חצי, הדין עם ראובן, ואפילו אם המטבעות ניכרים שהם של שמעון, ואפילו אם שמעון חיפש, שהחיפוש שמחפש הוא על ספק או ימצא סלע שלו או של אחרים, לכן אמרינן דודאי הרי נתיימש כזוטו של ים, והרי הוא מוצאו, ואפילו אם ראובן ושמעון היו שותפים במעות, הכל של ראובן (שו"ת שדה הארץ חו"מ יב).

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

אם שהו בידו(מב) כדי שיוכל לערבם עם פירותיו, ויִאפילו יודע של מי הוא, לכנז נתיאסן ממנו הנעלים. אבל אם לקחה מבעל הבית שדש הפירות בעצמו, או על ידי עבדיו ושפחותיו הכנענים(מג), חייב להחזיר⁵⁹:

(לט) אם צרורים הם - פירוש, שצרורים המעות ומונחים בפני עצמן (סמ"ע).

(מ) שהקשר סימן - פירוש, כשהוא קשור בקשר משונה. וה"ה מנין המעות הוא סימן אפילו אינו קשור בקשר משונה, אלא כיון שעכ"פ צריך לומר שהיו המעות מונחים צרורים, דאל"כ אימר דרך נפילה באו שם ונתיאשו הבעלים, משו"ה קאמר דאם צרור בקשר משונה אפילו לית ליה סימן מנין צריך להכריזו (סמ"ע וש"ך).

(מא) והוא הדין אם התגר עצמו כו' - והא דנקט ברישא שקנאו מהתגר אף על פי שמסתמא כשקנה מהתגר כבר עבר זמן שהייה כדי שראוי לערבם בשלו, כדי ללמדנו דבקנה מבעה"ב אפילו שהה הרבה צריך להחזיר וכדמסיק (סמ"ע), וי"א שאין דיוק, שהשו"ע נקט את לשון הש"ס (ש"ך).

(מב) אם שהו בידו כו' - פירוש, ששהו בידו קודם שמצאן זה כדי כו', דאז בשעה שמצאן כבר נתיאש ממנו האובדו, דאם מצאן קודם ששהו בידו כל כך, אזי הוי יאוש שלא מדעת וצריך להחזיר כשיבוא בעל המעות ויתן סימן אפילו אחר זמן מרובה, ומשו"ה צריך להכריז עליהן או להחזירו מעצמו אם יודע של מי הן (סמ"ע), ויש חולקים דיאוש שלא מדעת לא שייך אלא בדבר שאין בו סימן דביש בו סימן לא מייאש כלל (ש"ך), וה"ה אם התגר עצמו מצאם אחר ששהה כדי למכור לאחרים ומתיאש בעה"ב שסבר שכבר מכר התגר ואין הקונה יודע למי יחזור (ש"ך).

(מג) עבדיו ושפחותיו הכנעניים - דמה שקנה עבד קנה רבו (סמ"ע).

(יד) קיימצא חמור ואוכף עליו, הנותן סימן באוכף, מחזירין לו גם החמור:

(יט) קיימצא כלי ולפניו פירות, הפירות שלו, והכלי נוטל ומכריזו. שאני אומר, הכלי של אחד והפירות של אחר, והרי אין בהם סימן. ואם מראים הדברים שהם של אדם אחד(מד), חייב להכריזו. כיצד, היו אחורי הכלי לפני הפירות, הרי אלו שלו. היו פני הכלי לפני הפירות, חוששין שמא מן הכלי נשפכו. ואם היו אונגנים (פי"ח: שפת הכלי כפולים לתוכו) לכלי, אע"פ שפניו כלפי הפירות, הרי אלו שלו. שאילו נשפכו מהכלי, היה נשאר מהם בתוכו(מה), מפני האונגנים. היו מקצת הפירות בכלי ומקצתם בארץ, חייב להכריזו:

(מ) ואם מראים הדברים שהם של אדם אחד - י"א עד ד' אמות, וי"א עד אמה (קצה"ח), וי"א דהשיעור הוא כל שלפי האומד בשעה שנפל הכלי ומתפזר באיזה ריחוק שיכול להפיל נקראין מקורבים. ורק אמרינן כן כשבעל האבידה אמר שהיו בכלי הפירות כאלו, והוה כעין סימן מקום, וגם שפי הכלי כלפי פירות, שאז נראין הדברים כך כמו שאומר, אבל בשאר שתי אבידות סמוכין זה לזה, ודאי דלא אמרינן אפילו בעל האבידה אומר כך, וכן אפילו בפירות בכלי והכלי כלפי הפירות ואין בעל האבידה כאן רק היורשים, אין ראייה מהכלי לפירות (נתה"מ).

(מא) היה נשאר מהן בתוכו - צ"ע למה הרמ"א לא הביא שיש חולקים בזה, הסוברים שבפירות אפילו אם לא נשאר כלום מבפנים חייב להכריז, ודווקא בפשתן לא (סמ"ע).

(ב) קיימצא כים, ולפניו מעות מפוזרים, הרי אלו שלו. ואם מראים הדברים שהכים ומעות של אדם אחד, ומהכים נפלו, חייב להכריזו:

(בא) קיימוצא כלי מכלים שצורת כולם שוה: אם כלי חדש הוא(מו), הרי הוא שלו. ואם היה שטבעתו העין(מו), חייב להכריזו. שאם יבא תלמיד חכם(מח) ויאמר אע"פ שאיני יכול ליתן בכלי זה סימן, יש לי בו טביעת עין, חייב להראותו לו. אם מכירו ואמר שלי הוא, מחזירין אותו. במה דברים אמורים, בתלמיד ותיק שאינו משנה בדיבורו כלל, אלא בדברי שלום, או במסכתא(מט), (פי"ח: אס ישאלוהו על מסכתא אחת אס היא סדורה צידו, יענה

⁵⁹ א' שקנה כמה חתיכות בד ומצא בא' מהם שמונח בין הקשרים כמה וכמה מטבעות, ותבע אותו המוכר ואמר שהוא שלו ואינו אומר סימן בהתנצלות שמכח הפחד שהיה לו החביא בבגד ושכח ומכר בין חתיכות, אין כאן יאוש, אבל אם אין סימן הוא של מוצאו (אורחות משפטים כלל יא סי' ד בשם העטרת צבי).

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

לאו, לך ענוה) או בפוריא, (פ"פירוש: אם שאלוהו חזירו שכנת על מטה זו, יאמר לא, פן יראו צה קרי ויתגנה) או באושפיזא. (פ"פירוש: כלאמרינן צערכין מצדך רעהו בקול גדול וגו' קללה תחשב לו (משלי כז יד) שלא יספר צעמו שקבלוהו בסבר פנים יפות, בין בני אדם שאינם מהוגנים, שלא יקפלו עליו ויכלו ממנו), ק"י"וכשהוא מקפיד על חלוקו להפכו, בענין שלא יראו התפירות המגונות: הגה: ק"י"דוקא אם מאלו במקום שתלמידי חכמים מצויין, כגון צבית המדרש, אבל בלאו הכי אינו חייב להכריז. ק"י"וכל תלמיד חכם הוא צחוקת שאינו משנה כי אם צדכרים הנזכרים לעיל, עד שיביא המולא ראה שאינו נזהר(נ):

(מ) אם כלי חדש הוא כו' - שאז אין שייך בו טביעת עין אפילו לת"ח, כיון שעדיין לא היה רגיל בו (סמ"ע).

(מז) שטבעתו העין - לשון טביעת עין (סמ"ע).

(מח) חייב להכריז שאם יבוא ת"ח כו' - אף במקום שאין תלמידי חכמים יושבין, והרמ"א חולק (סמ"ע).

(מט) או במסכתא כו' - כיצד, היה עוסק במסכת נדה ואמר במקואות אני שונה, כדי שלא ישאלוהו בענין נדה, או שישן במטה זו ואמר בזו אני ישן שמא ימצא שם קרי, או שנתארח אצל שמעון ואמר אצל ראובן אני מתארח כדי שלא יטריח על זה שנתארח אצלו, או שהביא שלום בין אדם לחבירו והוסיף וגרע כדי לחבבן זה לזה, וי"א ש"במסכת" יש בידך מסכת פלוני סדורה בגירסא או לאו, ואף על גב שסדורה היא לו יאמר לו לאו, ומדת ענוה היא. "בפוריא" שימשת מטתך, יאמר לאו, מדת צניעות הוא. "באושפיזא" שאלוהו על אושפיזו אם קבלו בסבר פנים יפות, ואמר לאו מדה טובה היא, כדי שלא יקפצו בו בני אדם שאינן מהוגנין לבא תמיד עליו, ויכלו את ממנו, ויש נ"מ שלדעא הראשונה לית בהשינוי צד מצוה, אלא מותר לשנות בהן כי הן דרך ארץ, לכך כתב בשלשתן ואמר, משא"כ לפירוש הב' דיש בהן צד מצוה צניעות וענוה (סמ"ע).

(נ) וכל ת"ח הוא בחזקה כו' - צ"ע אם בזמן הזה ג"כ יש לת"ח דין זה, מאחר שמצינו שבכמה דברים אין נוהגים בזמן הזה דין ת"ח, לענין ליטרא דדהבא ביו"ד סימן רמ"ג סעיף ז' ושל"ד סעיף מ"ז, ולענין היתר נדרים ביחיד ביו"ד ריש סימן רכ"ח⁶⁰, גם לענין לדון יחידי, ועי' לקמן רפ"ז ס"ב (סמ"ע), נראה כיון דאין כאן אפקועי ממנוא משום אדם בבירור, יש לסמוך על זה שיש ת"ח בזמנה, משו"ה כתב רמ"א כאן סתמא (ט"ז ורע"א), ואין ספיקו של הסמ"ע מוציא מידי ודאי של רמ"א דכל ת"ח הוא בחזקת כו', והיכא דתפס בעל האבידה ואית ליה מיגו ודאי לא מפקינן מיניה אפילו בעם הארץ [באם מצאו זה קודם שידעו הבעלים שנאבד מהם], וכ"ש בת"ח דאפילו לכתחילה מותר לתפוס כה"ג (פ"ת).

סימן רסג - המוצא אבידה שמתבייש להשיבה

(א) ק"י"מצא שק או קופה: אם היה חכם או זקן מכובד⁶¹, שאין דרכו ליטול כלים אלו בידו, אינו חייב ליטפל בהם. ק"י"ואומד דעתו(א), אילו היו שלו, אם היה מחזירן לעצמו, כך חייב להחזיר של חבירו. ואם לא היה מוחל על כבודו אפילו היו שלו, כך בשל חבירו אינו חייב להחזיר:

(ב) ואומד דעתו כו' - פירוש, אם היו מונחין במקום שיש לחוש שייגנבו או יאבדו לא היה בוש מחמת הזיקו והיה מטפל בהן להכניסן (סמ"ע).

(ב) ק"י"היה דרכו להחזיר כלים כאלו בשדה, ואין דרכו להחזירן בעיר, ומצאן בעיר, אינו חייב להחזיר. מצאם בשדה, חייב להחזיר עד שייגיעו לרשות הבעלים, ואע"פ שהרי נכנס בהם לעיר ואין דרכו בכך(ב): ק"י"דו"ש אומרים ללא יחזיר צעיק(ג), אלא יכנסה מן הסדה לעיר ויניחה. ק"י"וכן אם מצא בהמה והכישיה, נתחייב ליטפל בה ולהחזירה, אע"פ שאינה לפי כבודו, שהרי התחיל במצוה(ד):

⁶⁰ וכן לענין נדרים עי' סי' ר"ה

⁶¹ לפי השו"ע זקן לאו היינו חכם בדוקא, אלא גם מכובד בעלמא כל שאינו לפי כבודו פטור מלהשיב, אמנם לרמ"א היינו דווקא בתלמיד חכם (פרי יצחק ח"א סי' נב).

Commented [j134]: ה

פתחי חושן הביא בשם הרע"א על ב"מ שמ"מ מצוה קעביד ולא מצאתי

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(ב) ואף על פי שהרי נכנס בהם לעיר כו' - בעיא דלא איפשטא היא בגמרא (ב"מ ל' ע"ב) והמחבר פסק בזה כראשונים לחומרא והרמ"א כראשונים לקולא (סמ"ע).

(ג) ויש אומרים דלא יחזיר בעיר - בשדה מחייבין ליה בהשבה משום ספק איסור, אבל כשבא לעיר כיון דהוא ספק בזיון לא מחייבין מספק (פ"ת בשם רע"א).

(ד) שהרי התחיל במצוה כו' - דווקא בבהמה, ואם לא יגמרנה ימשוך מהתחלה היזק לבעל האבידה, שלמדה לילך מרחוק, אבל בשאר דברים שאין דרכו ליטפל בהן, אפילו התחיל בה מותר לחזור בו ולהניחה, מאחר דאין לבעל אבידה היזק בהתחלת המצוה (סמ"ע), ע"ל סי' רס"א ס"ב (ש"ך), וי"א דאין חילוק בין בהמה לכלים כל שהתחיל אומרים לו גמור, ואפילו לא התחיל בדרך השבה רק בדרך מתעסק בעלמא (ט"ז).

(ג) קביהוולך בדרך הטוב והישר, ועושה לפניו משורת הדין, מחזיר את האבידה בכל מקום, ואע"פ שאינה לפי כבודו: הגה: ק"י חולקין ואוסרין להחזירה, הואיל ואינו לפי כבודו. ק"ח אלא חס רוצה ליכנס לפניו מן הסורה, יקלס מכיסו⁶²:

(ה) ואוסרין להחזיר - אסור לזקן לזלול בכבוד תורתו כיון דלא חייבתו התורה בזה (סמ"ע), עמ"ש בגליון לעיל סי' כ"ח ס"ה [איתא בשו"ע שם: ת"ח שיודע עדות לישראל, ותבעו שיעיד לפני ב"ד קטן ממנו, אם הוא עדות ממון, אינו חייב לילך להעיד, (אלא אם שולחין אליו, ומעיד), וז"ל בגליון: אם רוצה למחול ולמיזל שפיר דמי דתלמיד חכם שמחל על כבודו מחול] (רע"א).

סימן רסד - אבידתו קודמת לכל אדם, אבידת רבו ואבידת אביו של מי קודמת

(א) ק"כמי שאבדה לו אבידה, ופגע באבידתו ובאבידת חבירו, אם יכול לחזור את שתיהן חייב להחזירם. ק"ו אם לא, יחזיר את שלו, שאבידתו קודמת אפילו לאבידת אביו ורבו, כדדרשינן מאפס לא יהיה בך אביון (א) (דברים טו ד). ואע"כ יש לו לאדם ליכנס לפניו משורת הדין, ולא לדקדק ולומר שלי קודם (ב), אם לא בהפסד מוכח. ואם תמיד מדקדק, פורק ממנו עול גמילות חסדים, וסוף שיצטרך לבריות:

(א) מאפס לא יהיה בך אביון - דדרשינן כאילו הוא אומר הזהר מן העניות. ומטעם זה לאו דוקא אבידתו קודמת קאמר, אלא כל הפסד ממון או ביטול מלאכה שלו מחמת השבה זו, שלו קודם (סמ"ע).

(ב) ולא לדקדק ולומר שלי קודם - פירוש, מפני דבכל דבר הצלת ממון חבירו, יכול אדם למצוא לו צד היתר ולומר, אני קודם לילך ולטרוח על שלי, פן אפסיד חובי או אתבטל ע"י השבה זו מעסק פלוני שיהיה לי מזה ריוח ממון, משו"ה קאמר דזה לא יעשה אם לא בהפסד המוכח והברור (סמ"ע).

(ב) ק"כפגע באבידת אביו ובאבידת רבו, אם היה אביו שקול כנגד רבו, של אביו קודמת. ואם לאו, של רבו קודמת (ג). והוא שיהיה רבו מובהק, שרוב חכמתו של תורה למד ממנו⁶³: ק"כועני"ד סימן רמז סל"ד (ד):

(א) של רבו קודמת - שאביו הביאו לעולם הזה ורבו⁶⁴ לעולם הבא (סמ"ע).

(ד) ועיין ביו"ד כו' - פירוש, שם כתב די"א דהיינו דוקא ברבו שלמד עמו בחנם⁶⁵, אבל אם אביו שוכר לו רבו שמלמדו, אביו קודם לכל דבר, וכן עיקר⁶⁶ (סמ"ע), ה"ה אדם אחר שאינו אביו כשמשכיר לו מלמד, אבידת הנותן שכר קודם לאבידת רבו (ש"ך).

⁶² דווקא כל זמן שלא נתחייב בה, אבל אם כבר נתחייב תו אי אפשר לו להניחה אפילו רוצה לשלם דאסור לאבד כלי חבירו אפילו לשלם דחבול ישיב רשע (אולם המשפט).

⁶³ עי' יו"ד רמב"ס ל: דהיינו שרוב חכמתו ממנו אם מקרא מקרא אם משנה משנה אם גמרא גמרא: הגה ובימים אלו עיקר הרבנות אינו תלוי במי שלמדו הפלפול וחילוקים שנוהגים בהם בזמן הזה רק במי שלמדו פסק ההלכה והעיון והעמידו על האמת והיושר.

⁶⁴ יש לדקדק שלשון הגמ' היא שרבו מביאו (לשון הוה) לעולם הבא.

⁶⁵ עי' שם בש"ך: אבל אינו מובהק אביו קודם אפילו אינו חכם כלל. ואם אפשר להחזיר את שניהם חייב להחזיר את שניהם.

⁶⁶ אמנם עי"ש ברע"א: סברא נכונה היא אלא שלא חילקו הפוסקים.

Commented [j135]: ל
א הבאתי את דברי
הט"ז.

הפ"ת הביא גם חידושי
רע"א וגם שו"ת, אבל הם
אמרו אותו דבר

Commented [j136]: ל
א הבנתי מה הש"ך
רצה משם

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(ג) קל"הניח אבידתו, והחזיר אבידת חבירו, אין לו אלא שכר הראוי לו. כיצד, קל"שטף נהר חמורו וחמור חבירו(ה)67, שלו שוה מנה(ו), ושל חבירו ק"ק, הניח שלו והציל של חבירו, אין לו אלא שכר הראוי לו(ז). ואם אמר לו אציל את שלך ואתה נותן דמי שלי, או שהתנה בן בפני בית דין(ח), חייב ליתן לו דמי שלו. ואע"פ שעלה חמורו מאיליו, זכה במה שהתנה עמו(ט): הגה: קל"מיאו הוא הפקרו(י), וכל הקודם בו זכה. קל"ואס אין הבעלים פס, אע"פ שלא התנה כאילו התנה דמי. ועיין לקמן סימן רסה:

(7) שטף נהר - והיינו דוקא ביכול חבירו להציל ע"י הדחק, דבאין יכול להציל כלל מהפקירא קא זכי (ש"ך ט"ז נתה"מ), וגם דוקא כשהוא באופן שבאם לא הציל היה ברי הזיקא, אבל בלא"ה אפילו שכרו אין לו כשאר מבריה ארי (נתה"מ).

(8) שלו שוה מנה - הוא הדין אם היה שוה ג"כ מאתים, אלא אורחא דמילתא נקט, דמשום דחמור חבירו עדיף טפי סבר, אניח שלי וחבירי ישלם לי עבור הצלת חמור שלו, טפי משיווי חמור שלי (סמ"ע).

(9) אלא שכר הראוי לו - פירוש, כמו שהיה נוטל אחר לטרוח טירחא כזו ולהציל חמור כזה מהמים, ושכר כזה עכ"פ יטול ואין בו משום דמי השבת אבידה, דלא גרע זה ממי שיש לו מלאכה דאינו חייב להניח מלאכה שלו ולעסוק בהשבה, והאי נמי הוא לפניו מלאכת הצלת חמור שלו. אבל א"צ ליתן לו יותר בשביל הפסד חמורו, דה"ל להתנות עם חבירו ולומר אם תשלם לי דמי חמורי אציל את שלך, ומדלא התנה ש"מ מחל לו, א"נ משום דיכול חבירו לומר אם לא היית מצילו הייתי מהדר אחר איש אחר שיציל את שלי בשכירות זה. משא"כ כשאינו שם דצריך לשלם לו דמי חמורו כמ"ש מור"ם בהג"ה, והיינו טעמא, דמסתמא ניחא לחבירו בזה, ולקמן סימן רס"ה ס"ק (יא) כתבתי דאף דשם אינו משלם אלא כפועל בטל, שאני הכא דטירחת הצלת חמורו של חבירו מהמים היא קשה כהצלת חמורו (סמ"ע).

(10) או שהתנה בן כו' - פירוש, אפילו אם היה שם חבירו ולא התנה עמו, כיון שהיו שם ג' שנקראין בית דין והתנה עמהן, חייב (סמ"ע), וי"א דווקא שאין הבעלים שם מ"מ אם יש שם ב"ד צריך תנאי בפניהם, דאם לא התנה לא, ודלא כסמ"ע (ט"ז).

(11) זכה במה שהתנה עמו - דמשעה שירד להציל את של חבירו ונתיאש משלו נתחייב לו חבירו כפי תנאו שהתנה עמו, ומשמיא רחימו עליה שעלה חמורו מאליו (סמ"ע).

(12) מיהו הוא הפקר - דהא נתיאש ממנו בשעה שירד להציל את של חבירו (סמ"ע), וי"א שאינו הפקר (ש"ך), ועי' לעיל סי' רס"ב ס"ק (יג) דלא הוי הפקר. ואפשר דמיירי כשקדם וזכה קודם שנתוודע להבעלים שעלה מאיליו68 (נתה"מ).

(ד) קל"ירד להציל ולא הציל, אין לו אלא שכרו הראוי לו: הגה: קל"ודוקא שנתנה עם הבעלים(יח),69 אצל לא התנה עם הבעלים, וירד להציל ולא הציל, אפילו שכרו אין לו, דהא לא הועיל לו. וכן אם עלה חמורו מאליו(יז). אצל אם הציל, לא יוכל בעל החמור לומר, חמורי היה עולה בלעדי הצלתך, אלא חייב ליתן לו שכר. וכן שנים שנתפסו, והואיל אחד הולאות. אם השני ילאו(יג) מן המאסר בלא השתדלות חבירו, אין חייב ליתן לחבירו כלום, הואיל ולא התנה עמו(יד), ואם לא ילא רק ע"י השתדלות האחר, לא יוכל לומר, לא הייתי צריך להשתדלותך כי ידי תקיפה, אע"פ שהאמת אהו, מכל מקום חייב ליתן לו כפי מה שנהנה(טו), לפי ראות בית דין, כן נראה לי. קל"ואס נראה לבית דין שלא הוצרך להוצאות בשבילו, דאפילו בשבילו לבדו היה צריך לכל הולאות אלו(טז)(יז)(יח), אינו חייב ליתן לו כלום, דזה נהנה וזה אינו חסר. לכן יש מי שפסק מי שהציל ספריו וספרי חבירו, אם לא הוצרך להוצאות בשבילו חבירו(יט), אין חבירו חייב לשלם לו כלום. ונראה לי דווקא שירד תחילה להציל שלו(כ), אלא שהציל גם כן של חבירו עמו, אצל אם ירד על דעת שניהן, חייב ליתן לו מה שנהנה, מאחר שהציל של חבירו, וכמו שנתבאר. כן נראה לי. קל"וכן כל אדם שעושה עם חבירו פעולה או טובה(כא), לא יוכל לומר בחנם עשית עמדי הואיל ולא איתידך, אלא צריך ליתן לו שכרו(כב):

67 עי' לעיל הערה 8.

68 עי' לעיל הערה 52.

69 אמר ליה הצל את שלי ואתן לך שכרך וירד ולא הציל לא חייב לו כלום, שתלה השכר בהצלה, אבל אם אמר לו הצל את שלי אפילו לא הציל נותן לו שכר טרחו (מחנ"א שכירות כג).

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(א) ודוקא שהתנה עם הבעלים - ר"ל תנאי הנ"ל סעיף ג' שיתן לו דמי חמורו. ונראה דאפילו לא התנה בפירוש אלא התנה סתמא, חייב ליתן לו לפחות שכרו הראוי, ולא דמי כל חמור שנפסד לו ע"י טירחת הצלת חמורו של חבירו (סמ"ע). וי"א כשהתנה, או אף אם לא הציל מ"מ כיון שגילה דעתו שרצה לשכור מצילין, הרי הרויח במה שהלך זה, שלא היה צריך ליתן שכר למצילין אחרים, משום הכי צריך ליתן לו שכרו, משא"כ כשלא התנה ואין לו רק דין יורד לנכסי חבירו שלא ברשות (עי' סי' שע"ה), דאין לו רק הוצאה שיעור שבח, וכשלא השביח אינו נוטל כלל (נתה"מ), מש"כ בסמ"ע שהתנה, ר"ל שלא אמר שיתן שכר אפילו אם לא יציל, וה"ה בשתדלן וסרסור ושדכן⁷⁰, אם אמר לו שישתדל לו דבר פלוני אצל השררה או שדך לי אשה פלונית או סרסר לי בית פלוני וקבע לו שכר, אם לא אמר לו לכשתגמור הדבר רק סתם, וזה טרח, אף שלא עלה בידו נוטל מה שקצב אם אינו סך גדול ורב מהראוי לטורח כזה, שאז ודאי בין שתדלן בין סרסור אין לו רק הראוי לטורח ההוא הראוי לאיש ההוא, ואפילו עלתה בידו אין לו יותר [כדלקמן סעיף ז' בהג"ה, ועיין מה שכתבתי שם ס"ק (לה)]. ומבואר שם שאם בעת הפסיקה אמר לו לכשתגמור הדבר, אינו נוטל בלא עלה בידו אפילו הוצאות שהוציא, מאחר שלא התנה. פרנס ששלחוהו בני המדינה אל המושל להשתדל על דבר הטלת מס, וקצבו לו שכר על זה, ופעל אצל המושל ליטול רק החצי, ועתה ביקשו לפחות שכרו מחמת שלשה דברים. הא', כי נודע להם שנתרצה בכתב הראשון, והיה לו לבקש פחות הרבה. והב', שריבה בהוצאות, והג', כי ריבה בהוצאות מזונות בהמשך זמן שנתרשל שם בעסק הקהל. הדין עם הפרנס, [ואין צריך אפילו שבועה] דאין כאן טענת ודאי כלל (פ"ת).

(ב) וכן אם עלה חמורו מאליו כו' - פירוש, חמור של חבירו ג"כ דינא הכי, דאפילו אם התנה עמו דירד להציל כדי שישלם לו דמי חמורו, וירד להציל ונפסד חמורו וחמורו חבירו עלה מאליו, ג"כ אין לו אלא שכירותו כאיש אחר, דאין פסידא על ידי הצלה כי אם בטירחא לבד, ואם לא התנה עם חבירו או עם בית דין תחילה, אפילו שכירות אין לו אף דיש לו פסידא על ידו, וכדין ירד להציל ולא הציל, מיהו נראה דלא כרמ"א, ואם לא היו הבעלים שם, אף דלא התנה כאילו התנה עמהם דמי, וצריך ליתן דמי שכירותו כמו לאיש אחר לפחות (סמ"ע), ובהתנה אף דעלה מאיליו צריך לשלם לו שכרו משלם כל מה שהתנה (ש"ך), ועיקר כרמ"א (נתה"מ, ט"ז), וי"א שמח' זו בין הסמ"ע לרמ"א היא מח' שו"ע ורמ"א סי' שיי"א ס"ג (פ"ת).

(ג) אם השני יצא כו' - ואם א' נתפס ופדאו אחד בממון, צריך חברו לשלם לו, והיינו כדי דמיו⁷¹, אבל יותר לא. ואם נתפס על עסקי נפשות, צריך לשלם לו אף ביותר מדמיו. וכן אם ברח ותפס השר ספריו ופדאם א', צריך לשלם לו כל מה שנתן עבורם, משום בזיון הספרים (ש"ך).

(ד) הואיל ולא התנה - דכל המהנה סתם אדעתא דתשלומין הוא, ולא אמרינן דמחל, וכאן כיון דבלתי אפשרי להינצל בלתי הוצאות כאלו, משו"ה חייב בכל הוצאות (נתה"מ).
(ט) אף על פי שהאמת אתו מכל מקום חייב כו' - שני שותפין במשכון אחד, ולקח השר של האחד המשכון שהיה בידו, והוציא עליו הוצאות עד שהוציא מתחת ידו, ושותף השני לא רצה ליתן לו להוצאה כלום, כי אמר ששר שלו ידו תקיפה על שר של חבירו, והיה מוציאו מיד שר שלו בכח בחנם, וכתב דא"צ ליתן לו אלא כדי שכרו, דמשמע הא כדי שכרו יש לו, דאף דהיה אפשר דשר שלו היה יכול להוציאו, מכל מקום עדיין לא הוציאו מידו, מה שאין כן בנידון זה שכבר יצא מאליו (סמ"ע), היינו ששמין כמה אדם רוצה ליתן שלא יהיה צריך להשתמש באלימות (נתה"מ), זה מיירי שחבירו לא היה יכול להציל כי אם ע"י הדחק, דאל"כ לא הוצרך לתת אפילו שכרו (ט"ז).

(טב) דאפילו בשבילו לבדו היה צריך כו' - ובזה פטור אפילו לא היה אפשר להינצל בלתי הוצאות כאלו, משום שהוא לא ירד רק על דעת שלו לבדו, הוי זה נהנה וזה אינו חסר דפטור, ולזה סיים רמ"א דאם ירד על דעת שניהם דחייב ליתן לו. והטעם נראה, כיון דאי אפשר להינצל בלי הוצאות, ממילא כל אחד יכול לכופף את חבירו ליתן, וכן בכל מקום

⁷⁰ עי' לקמן ס"ק (לה).

⁷¹ עי' יו"ד רנב ס"ד: אין פודין השבויים יותר מכדי דמיהם מפני תיקון העולם. ועיי"ש בפ"ת: מכדי דמיהם - כמה שמוכרים עבד כזה בשוק, או כמה שפודים גוים כזה משבו.

Commented [j137]: ה ט"ז השני לא הבאתי

Commented [j138]: ח לש

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

כשהדבר צריך לשניהם ואי אפשר לאחד לתקן הדבר מבלי חבירו, שכופין זה את זה (נתה"מ), מיהו יש לחלק בין דבר שנוגע לציבור וקהל ובין יחיד המדיין עם יחיד. ולכן במקום שהיה שריפה גדולה רחמנא ליצלן, ובית אחד ברחוב יהודים ניצול שהיו בו ג' קומות, והעליון כיון שראה שהשריפה גדולה כל כך שיבר הגג מעליו כדי שלא ידלק הבית וע"י זה ניצל הבית, ואח"כ תובע לתחתונים שיתנו גם המה לסיועת הגג, ופסק דאין בטענתו כלום, כיון שהעליון היה צריך לעשות הצלה זו בשביל עצמו, הוי כזה נהנה וזה לא חסר דפטור. אמנם אם השררה בא בעצמו למקום השריפה וציוה לשבר איזה גגות מעל הבתים הסמוכים כדי להצילם ונתכבתה השריפה, ובאו העליונים עם התחתונים למשפט, גם על התחתונים מוטל ליתן לסיוע תיקון הגג, כיון שנשבר ע"י ציווי השררה והם ירדו על דעת שניהם להצילם. ומ"מ כיון שלעולם על העליון מוטל לתקן הגג [היכא שנתקלקל מעצמו כדלעיל סימן קס"ד סעיף א'], וא"כ ע"י שעושיין עכשיו גג חדש משתכר העליון שלא יהיה צריך לתקן כל כך מהר כמו כשהיה גג ישן, זה יכול לנכות לו לפי ערך לפי מה שנהנה העליון בעשיית גג חדש והמותר יתנו שניהם בשוה (פ"ת).

^(נ) שם - א' היתה ביתה בקיר חומת בהכ"נ הקדושה וכשראו מנהיגי הקהלה שההיזק קרוב לבוא חשו לבה"כ ציוו להרוס גג הבית ההוא גם בה"כ הרסו קצת מגגו וניצל בה"כ הקדושה, צריכים לשלם להאשה הזיקה דמציל עצמו בממון חברו חייב לשלם⁷², ועיין לקמן סי' רע"ד ואם יאמרו הרי בלאו הכי היה נשרף זה אינו דעדיין לא היה ההיזק מגיע לביתה כי אם בסמוך לו ועדיין ה' מצפה לתשועת ה', וא"כ ממילא שלא מקרי יאוש בעלים, ומכ"ש דעכ"פ משום ועשית הישר והטוב ראוי לשלם וכופי את הצבור על זה, ע"כ ישלמו לה בפחות שבגג"י של עץ ולא של תבן והיינו מתחלה יותן לה מקופ' כפי המגיע לכל עני לבית דירה שלו ומה שאינו מגיע ישולם מהקהל כמו שגובין לכל בניני הקהל (פ"ת בשם חת"ס).

^(ס) שם - שכר שמעון ערלים להציל ב' תיבות מלאות מביתו לרחוב העיר בשעת השריפה ונתן להם עשרה זהובים שכר הצלה, וכבואם לביתו מצא שכבר הצילה אשתו תיבה אחת והצילו הערלים תיבה הנשארת ולא רצו להחזיר חמשה זהובים, ואמר שמעון א"כ הצילו לי תיבה שניה בבית שכיני, ובא לבית ראובן הנ"ל וסיפר לו שבעד חמשה זהובים שנשאר משלו ביד הערלים רוצה להציל תיבתו של ראובן, וביקש שהוא יתן לו החמשה זהובים, והשיב אז ראובן הלא בלא"ה ישתקעו החמשה זהובים בידם וראוי לך שתעשה לי טובה זו להציל תיבתי, ושמעון החזיק בסברתו שיחזיר לו החמשה זהובים, ועל סמך זה ציוה להערלים והצילו תיבת ראובן לרחוב העיר. אין כאן מטעם זה נהנה וזה לא חסר, דמאחר דהיה יכול שמעון ליכנס לבית איש אחר להציל שם ולהשתכר אותן החמשה זהובים, ואף הרמ"א כאן לא קאמר אלא בהציל סתמא ולא בכה"ג דזה גילה דעתו שאינו רוצה לשלם לו, היכא דהוי ודאי הנאה, לא איכפת לן כמה שגילה הנהנה דעתו שאינו רוצה לשלם לו (פ"ת).

^(ט) אם לא הוצרך להרבות הוצאות כו' - אף אם הוצרך להרבות, מכל מקום אם חבירו מוחה שלא להוציא אין חבירו חייב לשלם, דדוקא בטובע בנהר לקמן סימן תכ"ו הוא דלא מהני מה שמוחה אבל בהצלת ממון אינו חייב באם מוחה כו' (פ"ת)

^(י) דוקא שירד - אותן הוצאות שהועיל לה בהן שאם לא הוציאם היה המשפט נפסד, וכן שהוליך בעלה שהיה לו הכח למקום המשפט. אבל מה שנסע הוא בראשונה [ללא בעלה] והוצרך לחזור לאחוריו מזה פטורה, דהו"ל כירד להציל ולא הציל דאין לו רק שכרו הראוי לו (רע"א בשם הרמ"א), ראובן שהיה חייב לגוי א', והגוי נפטר, וראובן השתדל למצוא פנקסו של חבובתיו, ומצא עוד כמה יהודים שחייבים לו כסף, והוא שרף את הפנקס, אין ליהודים אחרים חייב לשלם לו, מאחר וזה נהנה וזה לא חסר, ולא ירד אדעתם (רע"א בשם הבני אהרן), אחר השריפה הגדולה ובית אחד ניצל שהיה בה ג' בתים ובנינים זה על גבי זה וכראות העליון שהשריפה היה מצידי צדדים שיבר הגג מעליה כדי שלא ידלק הבית וניצל הבית ואחר כך תובע לתחתונים שיתנו גם המה לסיועת הגג. טענת העליון טענה היא ולא הוי כמבריה ארי מנכסי חבירו, דמבריה ארי שאינו נוטל שכר היינו כשאין הדבר ברור שיבא לידי הפסד כגון שהארי רחוק אבל אם הדבר ברור וקרוב לוודאי שיבא הפסד אז

Commented [jl39]: ע
י' לקמן ס"כ שברע"א מובא אותו שבות יעקב, ולא הבאתי אותו דבר וצ"ע

Commented [jl40]: ע
י' ס"ק הבא, וצ"ע.

Commented [jl41]: ה
לש זה מאד ארוך, אבל זה אותו שו"ת הרמ"א הובא בשו"ת ל"ג אבל הם ב' חלקים של אותו השו"ת?

⁷² עי' סי' שפ"ח ס"ב וש"פ ס"ג.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

ודאי נוטל שכרו, וא"כ כאן בנדון דידן הוא ג"כ קרוב לודאי כיון שכל סביביו אכלה אש והגג של עצים דשכיח אש גבייהו, וגם אין מקום לומר ולפטור התחתונים כיון שהעליון היה צריך לעשות הצלה זו בשביל עצמו וא"כ התחתונים הוי כזה נהנה וזה לא חסר, זה אינו דהא מאחר שהצלתו היא הצלתם (רע"א בשם שבות יעקב).

(כא) פעולה או טובה - והיינו שהשביחו, כגון שאמר לו אכול עמי או דור עמי, חייב לשלם, אבל כשמצילו מן ההיזק דינו כמבריח ארי וכהשבת אבידה (נתה"מ, ט"ז).

(כב) אלא צריך ליתן לו שכרו - עיין מה שכתבתי לעיל סימן פ"ט סעיף ג' סק"ב דמ"מ ליכא גביה תקנת שכיר באם בעל הבית אומר פרעתי שיהיה זה העושה נשבע ונוטל, רק בעה"ב נשבע היסת (פ"ת).

(ה) קמ"אובין שנים שהיו באים בדרך(כג), זה בחבית של יין, וזה בכד של דבש. ונסדק הכד של דבש(כד), וקודם שישפך הדבש לארץ, שפך זה יינו והציל הדבש לתוך החבית. אין לו אלא שכרו הראוי לו(כה). ואם אמר לו, אציל את שלך, ואתה נותן לי דמי שלי, או שהתנה בן בפני בית דין. הרי זה חייב ליתן לו. קמ"ובעל היון חייב לטפוח(כו) יינו כדי להציל דבש חצירו, הואיל והבעלים אומרים לשלם לו, קמ"ויש חולקין(כז). ואם נשפך הדבש לארץ, הרי זה הפקר, וכל המציל לעצמו מציל: הגה: קמ"ויש אומרים אפילו לא נשפך הדבש עדיין, רק שנשבר הכד כל כך שהיה נשפך אס לא הציל זה, הוי הפקר. קמ"והוא הדין כיוולא כזה, כגון שהיה שריפה צעיר, וכרחו היהודים מן העיר מפחד הדליקה, והציל אחד, מה שהציל הוא שלו, דהוי כזוכה מן ההפקדונות(כח):

(כג) וכן שנים כו' - עסקן שהלך לשלטון לפטור קהילה ממסים, צריכים לשלם לו כמה שהוא הפסד מעבודתו, כל שמלאכתו ידוע, אבל בנסדק כאן, אין ידוע שיש לו רווח ממנו⁷⁴ (ש"ך בשם הרשד"ם), אין לך מי שנתפס על חבירו ויהיה חבירו חייב לשלם חוץ מן הנתפס מפני המס הקצוב על כל איש ואיש, ובכל שאר נזיקי' הבאים לאדם ע"י אחרים בשביל חבירו אין חבירו חייב לשלם אפי' שחברו היה הגורם (ש"ך בשם הרשד"ם).

(כד) ונסדק הכד כו' - קאמר נסדק, דאין כאן הפסד גמור דיש תקוה להצילו, משו"ה לא אמרינן בו דכל הקודם זכה בו (סמ"ע).

(כה) אין לו אלא שכרו כו' - מיירי דבעל הדבש היה שם, והיה לו להתנות עמו שעל מנת שישלם לו דמי יינו הוא שופכו ולהציל הדבש, ומדלא התנה יכול האחר לומר אם לא הצלתהו הייתי מוצא אחר בשכירות זה והיה מצילו, וכנ"ל ס"ק (ז), ומינה דאם לא היה בעל הדבש שם להתנות עמו, דצריך לשלם לו כל דמי יינו, וכנ"ל בסוף סעיף ג', ומשום דאיירי כאן בשנים שפגעו זה ביינו וזה בדבשו, והיינו שגם הבעל אבידה הוא שם, משו"ה לא כתב בפירוש הדין כשאינו שם וסמך אמ"ש לפני זה (סמ"ע).

(כז) ובעל היין חייב לשפוך כו' - דעליו מוטל לקיים מצות השבת אבידת ממון חבירו כיון שאין לו הפסד (סמ"ע⁷⁵).

(כח) ויש חולקין - אפילו לדעת החולקין בזה, מ"מ בפועל העוסק במלאכתו ויש לפניו השבת אבידה, ואומר לו בעל האבידה אשלם לך כל שכר פעולתך השב אבידתי, דצריך להשיבו ולוקח ממנו שכר בטילתו, ושאני הכא דיכול להתנצל ולומר ניחא לי ביין שלי (סמ"ע), וי"א שזה בכל הפסד אפשר לטעון כך, ורק בענין מניעת רווח אי אפשר (רע"א), ע"ל סי' רס"ה בהג"ה שני (ש"ך).

(כח) דהוי' כזוכה מן הפקר כו' - ואם יכול [הבעלים] להציל ע"י הדחק, אין למציל אלא שכרו וה"ה בכל הדברים הנ"ל (ש"ך), ע"י סימן רנ"ט סעיף ה' בהג"ה ובש"ך שם, ה"ה

⁷³ עי' לעיל הערה 17, ועי' או"ח (סי' של"ד ס"ט): [נפל דליקה בשבת, שאסור לבעלים להציל יותר מג' סעודות], ואומר לאחרים: בואו והצילו לכם כל אחד מזון שלש סעודות, ויכולים ללבוש כל מה שיוכלו ללבוש. אם רוצים, זוכים בו מן ההפקר כיון שאמר הצילו לכם וכו'. ועי"ש במג"א: אבל אי לא אמר לא הוי הפקר כיון שיכול להציל ע"י עכו"ם כמ"ש סכ"ז, ועי"ש במחצית השקל: לאפוקי מדעת הר"ן דסבירא ליה אפילו לא אמר לכם מכל מקום ממילא הוי הפקר, מידי דהוי אמציל מזוטו של ים ומשילתו של נהר דהרי הוא שלו, דהבעלים מתייאשים כיון דהם אין יכולים להציל, הוא הדין הכא, וכן נפסק במ"ב כמג"א.

⁷⁴ משמע שאם כבר נמכר כן צריכים לשלם לו.
⁷⁵ ועי' לקמן סי' ש"ח סמ"ע סק"ד??

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

הכא צריכין להחזיר בכל ענין, כי כפי התקנה דבזמנינו הוא גזירת המושל בכל מקום שמה שחוטפין בשעת שריפה, הן שהבעלים שם הן שאינן שם, שמחויבים להחזיר (פ"ת).
(ו) קמ"היה זה בא בכד של דבש, וזה בא בקנקנים ריקנים, ונסדק הדבש. ואמר לו בעל הקנקנים, איני מציל לך דבש זה בקנקני, עד שתתן לי חציו או שלישו, או כך וכך דינרים, וקבל עליו בעל הדבש, ואמר לו הן, הרי זה שחק בו, ואינו נותן לו אלא שכרו הראוי לו(כט), שהרי לא הפסידו כלום(ל):

(כט) שכרו הראוי כו' - ע"ל סי' רס"ה הג"ה ב' (ש"ך).

(ל) שהרי לא הפסידו כלום - מ"מ שכר הראוי לו דהיינו שכר הטירחא ושכר הכלים צריך ליתן לו, דמיירי באיש הנשכר לאחרים לעסוק בכלים מלאכת אחרים ושכר בטילתו ניכר, דלולי שעסק בזה היה עוסק בשכירות אחרת, ואין עליו לבטל ממלאכתו בחנם בשביל הצלת ממון של זה, וכן הטעם במעבורת בסעיף ז'. ועוד נראה, דאפילו אם ידוע שלא היה לו עסק אחר לעת עתה לעסוק בו, וה"ה לבעל מעבורת שלא היה לו לעת עתה מי להעבירו, מ"מ צריך ליתן לו שכרו כאחר, כיון דכל השנה כשבא אחד ומבקש ממנו להעבירו או לעסוק לו בכליו מלאכה כזו או קלה או כבדה ממנה מדרכן ליתן עליה שכר, אינו מן הדין שיהא זה עדיף משום צורך הצלת ממונו או גופו, משו"ה צריך עכ"פ ליתן לו שכר כאינש דעלמא (סמ"ע).

(ז) קמ"זוכן מי שברח מבית האסורים, והיתה מעבורת לפניו, ואמר לו העבירני ואני נותן לך דינר, והעבירו, אין לו אלא שכרו הראוי לו⁷⁶(לא). ואם היה צייד, ואמר לו בטל מצודתך והעבירני, נותן לו כל מה שהתנה עמו(לב), וכן כל כיוצא בזה: הגה: קמ"ט אומריס(ג) הא לאין לו אלא שכרו, היינו בדבר שאין רגילות ליתן עליו הרבה, אבל בדבר שדרכן ליתן הרבה, כגון השצעת שקדים או רפואה(לד), חייב ליתן לו כל מה שהתנה עמו. קמ"צדכנתו(לה) אין לו אלא שכרו(לו), אע"פ שהתנה עמו לתת לו הרבה(לז):

(לא) העבירו אין לו אלא שכרו הראוי - וכן ללוקח סמנין הרבה בדמים יקרים מפני חולי הדוחק דלא מיחייב אלא בדמיהן וכן כל כיוצא בזה (קצה"ח), עיין לעיל סי' פ"א בש"ך סק"ו [בכל מקום היכא שאינו חייב לו, כמו שא' הבטיח לחתנו כסף ללמוד עם בנו, רק שמבטיח לו עתה בדיבורו, פטור] (רע"א).

(לב) כל מה שהתנה עמו - אפילו אין נראה לעינים שהיה לו ריוח כל כך אם היה צודה דגים, מ"מ כיון דעכ"פ היה לו לצוד דגים, ואפשר שהיה עולה במצודתו כל כך דגים כשיעור פסיקתו שכר זה, משו"ה צריך ליתן לו כל שכרו. ראובן שהבטיח לשמעון להשתדל בעדו בעסק מה בחנם, וכמעט שנגמר הדבר חזר בו ורוצה שכר, והוצרך שמעון לתת לו שכר, ואח"כ באו מעות ראובן ליד שמעון ואמר לקחת את שלי שלא כדין כי אנוס הייתי במה שפייסתיך, דהדין עם ראובן, וכן אם טען שמחמת יראה הבטיח ליתן לו (סמ"ע), נראה מדברי הסמ"ע שאם נראה לעינים בבירור שאי אפשר בשום פנים להעלות כ"כ דמים כמו שיעור פסיקתו אין צריך ליתן אלא כשיעור שהיה יכול לצוד. וי"א דכל כה"ג נמי צריך ליתן כל מה שפסק⁷⁷ (קצה"ח), דוקא משום דהתם היה אנוס ניכר שהיה בורח מבית האסורים, ולכן כל שלא הפסידו ממקום אחר כההיא דשולה דגים מן הים, אין לו אלא שכר טורחו. אמנם כל שלא התנה מחמת האנוס, בכל גוונא בדבורא בעלמא גמר ומקנה (ש"ך בשם המהרש"ך), ויש חולקים על המהרש"ך, אלא יש לחלק בין רגילות לתת שכר הרבה לאין רגילות, והאנוס אינו מעלה או מוריד (רע"א בשם הלחם רב).

(לג) י"א כו' - היינו דווקא בדבר מצוה אין לו אלא שכר טרחו דומיא דההיא דמי שהיה בורח מבית האסורים אבל בדבר הרשות כיוצא בנדון דידן מהסרסורים יחייבין להו כל מה שהתנו עמו (ש"ך בשם המהר"י בן לב), כל דבר שרגילים ליתן הרבה, כמו שדכנות חייב

Commented [jl43]: ה מהרש"ך הביא ג' שטות, אבל זה השיטה נ"ל מסקנתו

⁷⁶ אפי' רוצה הניצל לתת לו כל שכרו ה"ז אסור למשקלינהו דנמצא שכר מצות קא שקיל. מש"כ "משטה הייתי בך" כלומר לא גמר בלביה, אמנם כל היכא דגמר זה בלבו לתת כמו שהתנה חייב לתת לו ואף על פי שהוא שכר מצוה, מיהו כיון שהתנה וגמר ליתן לא מפקינן שכירותיה ואף על גב דעובר על מה אני בחינם זולת היכא דא"ל משטה הייתי בך מעיקרא. וכל היכא דמתנה שלא בשעת הדחק נראה דחייב לתת כל מה שהתנה ואפי' ביותר מכדי דמיו. ואפי' במידי דאין רגילות לתת שכר הרבה (מחנ"א שכירות טו).

⁷⁷ עי' לקמן ס"ק (לה) שמשמע שעיקר כ"א זו.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

כל מה שנדר לו. כ"ש לענין שתדלנות שהוא חמור יותר ורגילות ליתן בו יותר משדכנות, דאין הכל קרובים למלכות להשתדל. ועוד צריכים לשלם לו מידי דהוה אצייד שבטל ממצורתו וכו', דהא מי שנוסע והולך למרחקים מביתו אין לך מפסיד גדול מזה. וכ"ש אם הקדים לו שכרו אינו יכול להוציאו מידו, והוא הדין אם היה לו משכון בידו כהקדים לו שכרו דמי⁷⁸ (ש"ך בשם הרמ"א), אם אמר ע"מ שאדב' עליך לשלטון כיון שדב' מה שצוה לו חייב לתת לו מה שהתנה עמו ואינו יכול לומר לו לא הועיל לי מה שדבר' כיון שלא התנה אלא על הדיבור לבד (ש"ך בשם המבי"ט), טעם החילוק בין שדכנות להשבעת שדים היא שבהשבעת שדים לא מצי טעון משטה אני כך משום דמסתמא גמר ומקנה, וה"ה גבי רפואה אנן סהדי דגמר ומקנה מה שאין כן גבי שדכנות דלא קים לן שפיר אם גמר ומקני כל מה שמבטיח לו מאחר דכל שעה עד הנישואין הדבר עומד בספק דשמא יחזרו בהן או ימות א' מהם, ונמצא בטל מבוקשו על כן לא גמר ומקני, ויכול לטעון משטה אני כך (ש"ך בשם האגודת אזור), ראובן היה לו אחות ונדר למשודך שלה ל"ה אלפים כסף וכתב שטר עליו ונשבע על כך, ובחופה לא נתן אלא ל' אלף והבחור כנס את אשתו לחופה ושטר בידו והנה עתה שואל החתן החמשת אלפים הנו' ואח הכלה טוען כבר נתתי הלי' וכנסת אשתך ולא ערערת בדבר ודאי מחלת. הדין עם החתן וחייב אחי הבחורה להשלים שבועתו דנהי שלא עבר עד עתה כיון שלא תבעוהו מ"מ מכאן ואילך אם יתבע ממנו חייב לקיים שבועתו. ואפילו בלא שבועה היה חייב אחי הבחורה לפרוע אלו המעות, ע"י אבן העזר [סימן נא סעיף א: איש ואשה שהיו ביניהם שדוכין, ואמר לה: כמה את מכנסת לי, כך וכך, ואמרה לו: וכמה אתה נותן לי או כותב לי כך וכך, וכן האב שפסק ע"י בנו ובתו: כמה אתה נותן לבנך כך וכך, וכמה אתה נותן לבתך כך וכך, עמדו וקדשו, קנו אותן הדברים ואף על פי שלא היה ביניהם קנין, ואלו הן הדברים הנקנים באמירה], דוקא התם דליכא אלא אמירה בלבד רק מהני באב לבנו וכו', אבל בנ"ד דאיכא קנין אין אחר קנין כלום, ועוד דלא גרע זה משליחות שאם אדם משלח לפלוני שילך למקום פלוני ושיתן לו כך וכך שחייב מכיון שעשה שליחותו, ומה שחלקו בין מצוה ללא מצוה, דוקא במקום שמוטל על השליח לעשות אז אינו נוטל אלא שכרו הראוי לו ויכול הלה לומר על המותר משטה הייתי כך אם לא הפסיד אבל בנדון כיוצא בנדון דידן פשיטא שהיה צריך ליתן שכרו משלם, ועוד היכא שלוקחים דבר גדול התם אין יכול לומר לו משטה אני כך ואף על פי שלא הוציא כלום מאותו דבר שתובע עליו שכר ובנדון דידן הדבר ברור שדרך ליטול הרבה, ואחר שהוכחנו שחייב ראובן להשלים לגיסו מה שפסק עמו נראה שבכל יום ויום שלא יתן אחר שיתבענו עובר על שבועתו (רע"א בשם הרשד"ם).

(ל⁷⁸) השבעת שדים כו' - ע"ל בי"ד סי' של"ו ס"ג [ז"ל השו"ע: מי שיש לו סמנים, וחבירו חולה וצריך להם, אסור לו להעלות בדמיהם יותר מן הראוי. ולא עוד, אלא אפילו פסקו לו בדמיהם הרבה, מפני צורך השעה שלא מצאו סמנין אלא בידו, אין לו אלא דמיהן. אבל אם התנה בשכר הרופא הרבה, חייב ליתן לו, שחכמתו מכר לו ואין לו דמים: הגה - ואף על פי שיש מצוה עליו לרפאותו, שכל מצות עשה דרמיא אכולי עלמא, אם נזדמנה לאחד ולא רצה לקיימה אלא בממון [ולקח על זה כסף], אין מוציאין הממון מידו וכו'. ועיי"ש בט"ז: אע"פ שיש איסור בנטילת שכר על הלימוד והחכמה כמ"ש בסעיף ב' מ"מ כיון שכבר התנה עמו והתחייב נגדו חייב לשלם כיון דלאו עליה דידיה לחודיה רמיא מצוה זאת דהא כל אדם יוכל להתחכם ללמוד רפואות ואף על גב דבבורח מבית האסורים והיתה מעבורת לפניו ואמר לו העבירני ואתן לך דינר אין נותן לו אלא שכרו כמו שכתוב בחושן משפט סימן רס"ד שאני התם דקצבה יש לאותה פעולה משא"כ בחכמת הרפואות שאין לה שיעור ומתחלה לא היה חיוב עליו ללמוד זה על כן מהני התנאי דוקא בזה] (ש"ך).

(ל⁷⁹) ובשדכנות - ע"ל סי' קפ"ה ס"י בהג"ה [ז"ל: השדכנ⁷⁹ הוי כמו סרסור, ואם השדכן רוצה שישלמו לו מיד שכר שדכנותו, והבעלים אינם רוצים לשלם עד הנישואין תלוי במנהג המדינה, ובמקום שאין מנהג הדין עם הבעלים, ובמקום שאין צריך לשלם לו עד הנישואין, אם חזרו בהן ונתבטל השדכנות פטורים הבעלים מלשלם לו שכרו, אלא אם כן התנו בהדיא על מנת שיתפייס, ואז צריך לשלם לו מיד אפילו יחזרו בהן] (ש"ך), ע"י מ"ש בס"ק

Commented [j144]:
בשאלות השניות
סי' ס"א ???

Commented [j145]:
מ
ספיק?

⁷⁸ עי' לקמן ס"ק (לז) רע"א בשם הפנים מאירות החולק על זה.
⁷⁹ עי' פ"ת לעיל ס"ו.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(לב) דאפילו היכא דיש לו הפסד קצת נמי מגלגלין עליו הכל, אם כן בשדכנות כיון דרוב פעמים שמפסיד השדכן בביטול ימים ושעות על כל פנים פרוטה שהיה יכול להרויח מגלגלין עליו הכל ומחויב לשלם לו כל מה שפסק, אם לא שעשה השדכן פעולתו בדיבור בלי שום ביטול זמן באופן שלא היה לו שום הפסד, ועיין מ"ש בס"ק (לח) (קצה"ח), חולה שהוצרך לסמנים ופסק עם הרופא דמיהם כפלי כפלים לשויים גם בשכר הרופא שאל ממנו שיעור כפול ומכופל והודה החולה לדבריו ולאחר שנתרפא טען ואמר כי היה אנוס. בענין הסימנים לא צריך לתת לו אלא דמים הראויים להם דומה לדין בורח שמצא לפניו מעבורת דכמו שיש מצוה לסייע בהצלת הבורח מבית האסורים כן מצוה להביא רפואה לחולה או למכור לו סימנים להצלת נפשו ובשניהם אינו מוטל עליו לעשות בחנם דהא כל מצוה דרמיא אכוליה עלמא אין חייב לעשותה בחנם אבל מה ששואל יותר מהראוי לו שלא כהוגן שאל מאחר דסוף סוף מילי דמצוה נינהו ולכן אף על פי שהודה לו לתת כמו שהוא רוצה פטרו אותו משום דהוי אנוס וכן הדין בכל דבר שהוא מצוה דלא רמיא עליה לחודיה⁸⁰. אבל מה שפסק עם הרופא בשכרו צריך לתת לו משלם דחכמתו הוא מוכר לו ואין לה שיעור וכל מה שיתן בה מיקרי שכר הראוי לו. וכן כתב השו"ע יו"ד סי' שלו ס"ג, ודוקא אם התנה אבל בסתם אין לו אלא שכר בטלתו וטרחו, ואף על גב דהויא מצוה דרמיא אכוליה עלמא ורשאי הוא שלא לעשותה אלא בשכר היינו כשהתנה שכרו קודם עשייתה אבל אם עשאה סתם בלא תנאי אסור ליטול שכר למודו. ולענין שכר השידוכין אם היה ביניהם קנין חייב לתת לו כל מה שנדר לו וכ"ש אם היתה שבועה שודאי כופין אותו ואם אין קנין ולא שבועה בזה יש להסתפק (רע"א בשם התשב"ץ), מעשה אירע ששדכן אחד כתב לראובן שידוך אחד לגיסתו האלמנה והשיב לו ראובן ונגמר השידוך ואמר ראובן שהוא ג"כ שדכן כמוהו שהרי מעולם לא כתב השדכן אל האלמנה שום דבר, הדין עם ראובן הנ"ל דה"ל לשדכן לאתנויי בפירוש שהוא שדכן לבדו ודברים שבלב אין דברים והלא השדכן אינו יכול לתבוע את האלמנה כלל לפי שלא דבר עמה ולא כתב לה כלל וראובן יכול לתבועה וה"מ כשהיא אלמנה דעבדא אדעת' דנפש' והיה יכול לדבר עמה בעצמה ולכן כשכת' לגיסה ה"ל לאתנויי' אבל אם הית' בתולה ואין לה מי שישתדל בעדה רק גיסה נ"ל שהוא נחשב לה בעל דבר ולא סרסור וכ"ש האב על בתו ואף על פי שהיה אפשר לומר דגם באלמנה לא היה יכול לדבר עמה בעצמה או לכתוב לה לפי שהיתה מתביישת בפניו מ"מ המע"ה ועלי' דידי' רמיא לאתנויי וראובן הוא מוחזק שהרי הוא יכול לתבועה ולא השדכן (רע"א בשם החוט השני), עיין מה שכתבתי לעיל ס"ק (יב), שאם מה שהתנה אינו סך רב יותר משכר הראוי, נוטל כפי מה שהתנה, ועי' לקמן בס"ק (לז) (פ"ת).^(ל) אלא שכרו - וכן הדין בסרסור (ש"ך), י"א דלא אמרו דיכול לומר משטה רק במילי דמצוה, וי"א דכל דבר שהוא יותר מכדי שכרו אינו זוכה בלא קנין, אבל במילי דמצוה יודה ג"כ דלא מהני קנין, ובמידי דלאו מצוה כגון פועל וסרסור ושדכן, כשיש אונאה בדבר אף שהוא בכדי שאין הדעת טועה יכול לטעון משטה, אם לא שהיה קנין, או שהוא דבר שדרך ליתן פעמים סך רב ואין לו קצבה, דשוב לא הוי אונאה כלל ואינו יכול לטעון משטה. אם היתה התוספת קרוב למה שראוי לו חייב, ודוקא בתוספת הרבה יותר מדאי יכול לטעון משטה. והשיעור קרוב היינו שתות (נתה"מ).

^(לז) לתת לו הרבה - במקום דאין לשדכנות קצבה, נותן לו כל מה שהתנה (ש"ך), בעסק שכר שדכנות שהבטיח לו ראובן יתר על תיקון המדינה ונתן משכון ביד השדכן וחזר בו, אין המשכון מעלה או מוריד⁸¹, עי' ש"ע בח"מ סי' ר"ז סעי' י"ז דבמקום דלא קני על פי הדין לא מהני נתינו' המשכון, ואם מתחילה אמר להשדכן הא לך שטר חוב זה שתשתדל לי שידוך זה נראה דקנה כיון דיכול אדם להתחייב בשטר אף במה שלא נתחייב מעולם ע"פ הדין אבל אם מתחילה הבטיח ליתן לו מתנה ואח"כ כתב לו שטר על אותה מתנה נראה דלא קני מ"מ נראה דווקא שהזכיר בשטר על מתנה שנתן לו תחילה אבל אם כותב לו ש"ח ולא הזכיר המתנה וכ"ש בשטרי ממרנו' הנוהגין דאין נזכר שם המלוה ובידו למסרו לכל אדם לגבות ממנו חייב לשלם אותו השטר⁸² (רע"א בשם הפנים מאירות), וי"א מאחר וזה

Commented [j146]: ב
המשך התשב"ץ הוא מביא
חידוש, ואומר לא לסמוך
על זה למעשה

Commented [j147]: ק
צת מסובך

⁸⁰ וכן הוא לעיל ס"ק (לג) ברע"א בשם הרשד"ם.

⁸¹ עי' לעיל ש"ך בשם הרמ"א החולק על זה.

⁸² והוא דין צ'ק בזמן הזה.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

ספק בענין דמי שדכנות, והמשכון בידו המוציא מחבירו עליו הראיה. ואפילו בענין שדכנות המח' היא רק בדבר שהוא רגילות לתת אבל בדבר הרבה יותר מדאי שאין רגילות כלל לתת כל כך לא אמרו, ועכ"ז אם נתן מתנה ביד השדכן על מנת למצא שידוך, כיון שראובן נתן את החפץ כבר זכה הזוכה בחפץ ההוא אף על פי שהוא יותר הרבה משכר טרחו ויותר מהראוי לו, דאין השטאה אחר נתינה (רע"א בשם הראנ"ח), כל הנודר לחברו יותר מכדי שכירותו מחמת האונס אין לו אלא שכרו בלבד, וטעמא משום דעליה רמיא להצילו וליטול שכר טורחו ואף על פי שנדר לו יותר ממה שמפסיד מצי א"ל משטה הייתי כך, ולפ"ז נראה דכל היכא דלא רמיא עליה חיובא להצילו אף על פי שזה נדר לו מחמת הדחק חייב לתת לו כל מה שהתנה עמו. אבל יש חולקים דלאו משום חיובא דמצוה הוא אלא דינא הוא דלא מיחייב איניש בתנאין בשעת הדחק ביותר מכדי דמיס. ואין פטור בשדכנות רק לתת לו כפי שכר טרחו, אלא כל מה שהתנה עמו. הנודר לשדכן יותר מכדי שכרו חשיב כאנוס, ואם נדר לתת לחבירו יותר מכדי שכרו דמצי א"ל משטה הייתי כך, דהיינו דווקא שכן היה בדעתו מעיקרא, אבל אי בדעתו היה מעיקרא לתת לו כל מה שא"ל ה"ז חייב לתת לו (רע"א בשם המחנ"א), צריך ליתן כל מה שנדר לו, אף שיש תקנה כמה שיתן לו, אותה תקנה אינה אלא היכא דלא התנה, אבל היכא דהתנה צריך ליתן לו כל מה שנדר לו, וי"א אין לזוז מפסק רמ"א במקום דאיכא תקנה אף שמבטיח לו ליתן יותר אין לו אלא שכרו כפי התקנה. ואם נתן לו משכון או שטר חוב והזכיר בשטר על מתנה שנתן לו תחילה, נמי י"ל דמנה אין כאן משכון אין כאן, עד שיאמר לו קנה בגוף המשכון, מ"מ נראה דעכ"פ בנתן משכון או שטר חוב יכול לומר השדכן קים לי כהנך רבוותא דסבירא להו דאם הבטיח לו יותר משכר הראוי לו דצריך לקיים תנאו, אבל בלא נתינת המשכון כבר קיימו וקיבלו חכמי הדור כהכרעת רמ"א והוא יתד שלא תמוט. אם השדכן תפוס יכול לומר קים לי כמאן דאמר הקוצב בשכר שדכנות אפילו הרבה מחויב ליתן לו, אך מבואר שם דאם תפוס שטר לא מהני ליה חזקת השטר, אבל היכי דנתן לו שטר ממרנ"י דאין נזכר בו שם המלוה ובידו למסרו לכל אדם לגבות ממנו, דבזה הוי כגבוי, אפילו לא נתן לו מעות רק משכון יכול לעכבו בידו עד שיתן לו, כיון דהוא ספיקא דדינא אין מוציאין מידו המשכון, וכתובת יד לא מהני עד שיקנה לו בקנין גמור⁸³. ראובן שביקש משמעון להשתדל לו חזקת ישוב⁸⁴ וקצב עמו סכום, ועכשיו אינו רוצה ליתן לו כל כך רק ע"פ שומת ב"ד, דהדין עם שמעון אפילו לפי הרמ"א, דבשתדלנות שהוא חמור יותר צריך ליתן לו כל מה שפסק עמו, וכ"ש בחזקת ישוב שבמדינה זו שרגילין להוציא ממון הרבה בשביל חזקת ישוב טוב, פשיטא דאין דין אונאה וצריך ליתן לו מה שפסק עמו, ואם יש הכחשה ביניהם צריך לישבע. ראובן שנתן תקיעת כף לשמעון שאם ישתדל לו מאבי המשודכת שלו שטר זכר שלם בשעת כתיבת תנאים יהיה שכרו אלף זהובים, וכן עשה שמעון ופעל השתדלותו, ונכתב בתנאים ראשונים התחייבות שטר זכר שלם המגיע לשה עשר אלף זהובים, והנה תבע שמעון שכר פעולתו ודחאו עד אחר חתונתו, ועתה תבע ממנו בב"ד אלף זהובים, וראובן כפר שמעולם לא הפריז לו סך הנ"ל, אמת הוא שהשתדל לו כאשר נכתב בתנאים ראשונים, אמנם בשעת נישואין חזר בו חמיו ולא נתן לו אלא שטר חצי זכר כנהוג. אם לא הפריז לו כלום פשיטא ישום על פי ב"ד כמה שכר יגיע להשתדלן הנ"ל, אמנם אם הפריז לו שכרו כנ"ל, אפילו בלא תקיעת כף חייב לו שכרו משלם, דהכא הוי דרך ליתן הרבה עבור השתדלנות כזה. איברא, כל זה אם נתן לו בסוף שטר זכר שלם, אך הוא טוען שלבסוף לא נתן לו, הנה אם באלמות לא נתן לו אין אנו יכולים להוציא ממון על הפיוס של תנאים ראשונים, ואז פטור מכלום (פ"ת)⁸⁵.

⁸³ הוא אותו פנים מאירות הובא ברע"א לעיל.

⁸⁴ פי' ??

⁸⁵ עי' אבן העזר (סימן קסט סעיף ג): חלוצה מוטעת, שאומרים לו: חלוץ לה ע"מ שתתן לך ק"ק זוז, החליצה כשרה, אפילו אינה נותנת לו כלום, ואפילו כפל התנאי. וכו' הגה: אבל אם נתנה לו המעות או השלישה לו המעות, אינה יכולה לחזור. ועיי"ש בבאר היטב: ואם מסרה מודעה אינה מחויבת ליתן לו כלום. ועיי"ש בפ"ת: יש לחלק בין נתנה לשליש ואמרה ליתנם לו אחר שיחלוץ במעמד שלשתן דכבר זכה בהם ובין נתנה סתם לשליש והשליש אמר שיתנם לו דלא זכה עדיין ויכולה לומר משטה אני. עי' שו"ת מהר"א הלוי (ח"ב סי' קיז): איש עשיר וקמצן שיש לו בן ובא אליו א' ואמר לו אני יודע כי קמצן אתה אציע לפני בנך שידוך ולא אקח שכר שדכנות מצדך,

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(ח) קיבמה דברים אמורים, בשלא נתן לו. אבל אם נתן לו(לח), בכל אלו הדברים, אינו יכול להוציא מידו:

(ט) אבל אם נתן לו - ואם נשבע או בתקיעת כף ליתן לו נראה שצריך ליתן לו כל שכרו כיון שנשבע, דעיקר הטעם דאינו אלא משטה אני בך, ושבועה מסלק השטאה ואפילו מת צריכין היורשין לשלם, וכן אם הבטיח שכרו לעני נמי מחויב ליתן כל מה שפסק, ועתה רוצה לחזור בו כיון שלא היה קנין בדבר ואינו חפץ ליתן לו, אם שמעון ירד מנכסיו כל כך עד שלא היו לו מאתים זוז והיה צריך ליטול צדקה, אז כל מה שנדר לו בדיבור בעלמא חייב ליתן לו, ועיין מ"ש בסימן פ"א סק"ג (קצה"ח).

סימן רסה - אין ליטול שכר על האבירה

(א) קיבמה דברים אמורים, חייב להחזיר בחנם, אם הוא בטל. קיבאבל אם היה עוסק במלאכה, ובטל ממלאכתו ששוה דינר, והחזיר אבירה ששוה מאה דינר. קיבאבל אם היה עוסק במלאכה, שהפסדתי, אלא נותן לו שכרו כפועל בטל(א), שיבטל מאותה מלאכה שהיה עוסק בה: הגה: קיבויג מפרכים כפועל בטל(ב), כפי מה שרואה לנצל ולהתעסק בהשגחה, כגון שהיה עוסק במלאכה שנתנת עליה ד' דינרין(ג), ואם היה בטל לגמרי נוטל דינר, ולהתעסק בהשגחה נוטל שני דינרין, כריך ליתן ד' דינרין, אע"פ שמגיע לו דינר בשכר ההשגחה. קיבואס שכר ההשגחה הוא יותר ממלאכתו, אין כריך ליתן לו רק כדי שכר מלאכתו(ד). והא דמותר ליקח שכר ההשגחה, היינו שאין הצעלים שם(ה), ועשה מעלמו והשיב. אבל אם שם הצעלים ולא התנה, אינו לאפסיד אנפשיה, ואין לו אלא כפועל בטל לגמרי(ו), ולא מה שהיה נוטל לטרוח בהשגחה. ואם התנה עם הבעלים, או בפני בית דין, שיטול מה שיפסיד(ז), והרשוהו, הרי זה נוטל(ח): קיבואריך להשיב, מאחר שרואין לשלם דמי הפסדו. וגם הם מחויבים ליתן לו כל מה שפסקו(ט), ואפילו אם פסקו לו יותר מן הראוי(י). ואם אין שם בעלים, ולא בית דין, שלו קודם(יא):

(כ) **כפועל** בטל שיבטל מאותה מלאכה שהיה כו' - נמצא דלפ"ז אינו נוטל שכר על ההשגחה כלל, אלא כמה היה רוצה פועל זה ליבטל ממלאכתו שעוסק בה ולישב בטל לגמרי. אבל הרמ"א ס"ל כיון דמצות השגחה אינה מוטלת אפועל צריכין לשלם לו ג"כ שכר ההשגחה (סמ"ע).

(ב) וי"מ כו' - ועיקר כמחבר (ש"ך).

(ג) כגון שהיה עוסק במלאכה - עיין מ"ש בסימן ט' סק"ב (קצה"ח).

(ד) כדי שכר מלאכתו - דכיון דאין לפועל הפסד, אף שיש לו טירחא יותר בהשגחה מהעסק במלאכתו, ע"ז מצווה ועומד לקיים מצות השבת אבירה ואסור לו ליטול שכר עליה (סמ"ע).

(ה) היינו שאין הבעלים כו' - ע"ל סי' רס"ד ס"ג בהג"ה (ש"ך).

(ו) אלא כפועל בטל לגמרי - היינו כפירוש פועל בטל דהמחבר בריש סעיף זה, כמה היה נוטל פועל כזה להיות יושב בטל לגמרי, דה"ל להתנות ולא התנה דאין נוטל שכרו על ההשגחה כלל אלא על בטילתו ממלאכתו (סמ"ע), ואם אין הבעלים שם צריך לשלם לו כל שכרו, כיון שלא היה מחויב בדבר ממילא חשיב כשאר יורד שלא ברשות להשביח לחבירו ונוטל כל שכרו (נתה"מ)⁸⁶.

(ז) שיטול מה שיפסיד - בביטול מלאכתו, כי לא ניחא ליה להיות פועל בטל כי צריך לפרנס בני ביתו לטרוח ולקבל עליה שכר הרבה (סמ"ע).

Commented [j148]: ל
א הבאתי סמ"ע
סק"א.

והתארו, והשדכן אמר אם לא יתן כפי המנהג ועוד 50% יבטל השידוך, והעשיר הסכים לשכר הרגיל, ואשתו נשבעה ליתן כפי שביקש השדכן, וחתמו תנאים על סמך זה, והעשיר מסרב משלם שכר הרגיל מחמת אונסו של השדכן. חייב העשיר, שאין טענת אונס לפטור משכירות, ואין לחייבו מטעם נדר (עי' לעיל סי' קנה ס"ה ולקמן סי' רמ"ז ס"ב, ויר"ד רנ"ח ס"ב) דהתם מיירי שהבטיח לו בתורת מתנה דאז י"ל דבעלי מחויב לקיים דיבורו מתורת נדר. משא"כ בנ"ד דלא הבטיחו לו בתורת מתנה וצדקה רק בתורת שכר פעולה ושדכנות, ועי' סי' פ"א ס"א בהג"ה. והאשה תשלם לו סך חמשים אחוז יתר לכשתתאלמן או תתגרש וכמ"ש הרמ"א בחור"מ סו"ס צ"ו.
⁸⁶ מדברי הנתה"מ משמע שהוא חולק על הסמ"ע, אבל יתכן שזה רק בטעם הדברים ולא בהלכה.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(נ) הרי זה נוטל - פירוש, הרשות בידו ליטול וחייב שכנגדו ליתן לו, ואין בו עבירה שמקבל שכר ההשבה, דלא חייבתו התורה במקום פסידא, אלא שמסתמא אמרו חז"ל דניחא ליה לאדם בבציר משכירתו ולהיות בטל, והרי זה גילה דעתו דלא ניחא ליה בזה (סמ"ע).

(ו) וגם הם מחוייבים כו' - עי' לקמן סי' רס"ז ס"ה בהג"ה א' (ש"ך).

(ז) ואפילו פסקו לו יותר מן הראוי - ר"ל יותר ממה שראוי לאדם אחר דנוטל פחות מדמי מלאכתו כדי לישב בטל כנ"ל ס"ק (ח), אבל אם פסקו לו יותר מדמי מלאכתו, ודאי א"צ ליתנו לו, כי יאמרו לו משטה הייתי כך אפילו לדבר הרשות, וכ"ש בזה שמצות השבה עליו לקיימה (סמ"ע), עי' סי' רס"ז סעיפים ו' וז' (ש"ך), עיין מ"ש בסימן רס"ד ס"ז (קצה"ח).

(ח) ואם אין שם בעלים כו' - ולא דמי למה שכתב רמ"א סי' רס"ד ס"ג, דאם אין הבעלים שם אף על פי שלא התנו כאילו התנו דמי, דשאני הכא דמסתמא ניחא ליה לאדם במנותח ממלאכתו הכבידה ולעסוק בהשבה זו ולקבל פחות מדמי מלאכתו, וזה הפועל דמיירי ביה כאן דלא ניחא ליה במנותח אלא בטירחא ובהרבה שכר כדי מלאכתו, ואם ישיב בלא תנאי לא יאמין לו בעל אבידה בזה, אלא יאמרו שהוא מסתם בני אדם ולא יתנו לו אלא כפועל בטל, משו"ה נתנו לו רשות לעסוק במלאכתו ולהניח ההשבה שאינה מוטלת עליו ככה"ג, מה שאין כן לעיל כששטף נהר חמורו וחמורו חבירו והניח את שלו והציל את של חבירו, דהכל יודעין דהטירחא אחת להצלת חמור חבירו כמו בהצלת חמור שלו, ומסתמא ופשוט הוא שניחא לאדם להציל את שלו משל חבירו, אם לא שעשה בשביל השכר שחבירו ישלם לו עכ"פ דמי חמור שלו והותר, משום הכי אמרו שם דה"ל כאילו התנה עמו וצריך לשלם לו כל דמי חמורו, אם לא שחבירו היה שם והיה יכול להתנות עמו ולא התנה, עיין שם (סמ"ע).

Commented [j149]: ה

ט"ז חולק על הסמ"ע, אבל לא ברור לי ההלכה למעשה ממנו

Commented [j150]: ל

א הבאתי את דבר הש"ך. לא הבאתי את דברי הט"ז

סימן רסו - דין אבדת עוברי עבירה

(א) ק"י אבידת העכו"ם, מותרת (א)⁸⁷. שנאמר (דברים כב א) אבידת אחיך. ק"י והמהזירה, הרי זה עובר עבירה, מפני שהוא מחזיק ידי עוברי עבירה (ב). ק"י ואם החזירה לקדש את השם, כדי שיפארו את ישראל, וידעו שהם בעלי אמונה, הרי זה משובח⁸⁸. ק"י ובמקום שיש חילול השם (ג), אבידתו אסורה, וחייב להחזירה. ק"י ובכל מקום, מכניסים כליהם ככלי ישראל (ד), מפני דרכי שלום:

(ה) אבידת הגוי מותרת - לא מיבעיא כל זמן שלא הגיעה לידו שאינו מחויב לטרוח אחריה ולהשיבה, אלא אפילו אם באתה לידו מותרת (סמ"ע), ראובן שהיה שומר של גוי וקיבל עליו אחריות שמירה, ונאבד ממנו החפץ, היה נלע"ד בפשיטות שיש על המוצאו חיוב השבה, אף דגוף החפץ של גוי, מ"מ הוא מציל הישראל מן ההפסד שלא יצטרך לשלם, ויש חולקים, וצ"ע לדינא (פ"ת)⁸⁹.

(ז) מפני שמחזיק ידי עוברי עבירה - שמראה בזה שאין מצות השבה חשובה עליו למצות בוראו שהרי משיבה גם לגוי שאינו מצווה עליה (סמ"ע).

(ח) ובמקום שיש חילול השם - היינו שמצאו במקום שרוב ישראל, והגוי לא יסבור שנפלה ממנו האבידה אלא ישראלים המצוים שם גנבוה ממנו (סמ"ע).

⁸⁷ נכרי מצאה אבידה, אף אם מצאה קודם יאוש, קנאה אחר כך ביאוש, כיון דהנכרי אינו מצווה [כן הוא בנתה"מ לעיל הערה 51] על השבת אבדה (שו"ת בית שלמה או"ח סי' נז). בענין אבידת עכו"ם אין שום נ"מ בין נתיאשו ללא נתיאשו (ביאור הלכה תקפ"ו ס"ג).

⁸⁸ אם החזירה כדי לקדש השם, כדי שיפארו את ישראל, שהם בעלי אמונה, הרי זה משובח, אבל אם דעתו בעבור שישבחו אותו, ולא בעבור אמונת ישראל, או משום שהוא אוהב את הגוי ומרחם עליו, אסור (יש"ש, ב"ק פ"י סי' כ).

⁸⁹ מצא אבדת ישראל, אבל בעל האבדה מבוטח אצל חברת בטוח עכו"ם, מחויב להחזיר. לא מיבעי בחפץ דשייך לומר רוצה אדם בקב שלו, אך אפילו במוצא מעות של ישראל, דבאמת לא יהיה להאובד שום הפסד, רק לבטוח העכו"ם, אפילו הכי מחויב להחזיר - דהא זה פשוט אף דהעכו"ם קיבל עליו האחריות דגניבה ואבדה ממעות הישראל, מחמת זה עדיין אין לו שום בעלות על הממון של ישראל הנאבד (שו"ת חלקת יעקב חושן משפט סימן כב).

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(7) מכניסים כליהם ככלי ישראל כו' - בכל מקום מכניסים כליהם מפני הגנבים עם כלי ישראל מפני דרכי שלום. דלא אסרה התורה אלא השבת אבידה דנפלה מבעליה הגוי בלי ידיעתו ואינו יודע באיזה מקום נפלה וליד מי הגיעה שמצאה, משא"כ מי שהניח כליו ומטלטליו בחצירו או כיוצא בכיוון ולא עלתה על דעתו שיאבד משם, ולהישראל נתוודע לו שגנבים יבואו לעיר ויגנבוהו משם, אזי כיון דאין שם אבידה עליו, מותר לו להכניסו למקום המשתמר מפני הגנבים מפני דרכי שלום, והכלל דס"ל להטור דבכל מקום שהוא עושה מפני דרכי שלום ואית ביה דרכי שלום מותר (סמ"ע).

(ב) קפ"חייב להחזיר אבידת ישראל, אפילו היה בעל האבידה רשע ואוכל נבילה לתיאבון. קפ"אבל אוכל נבילה להכעיס, הרי הוא אפיקורוס מישראל, והאפיקורסים ועובדי עבודה עכו"ם, וישראל מחללי שבת בפרהסיא⁹⁰(ה), אסור להחזיר להם אבידה, כעכו"ם:

(7) ועובדי עבודה זרה ומחללי שבת בפרהסיא - דהאי פרהסיא גם אעובדי עבודה זרה קאי, דאם לא עבדה אלא פעם אחת צריך להיות שעבדה בפרהסיא⁹¹(סמ"ע), ואבידת מוסר ע' לקמן סי' שפ"ח בש"ך ס"ק כ"ב?? (רע"א).

(ג) קפ"דין המודר הנאה מחבירו, לענין החזרת אבידה, נתבאר בטור יורה דעה סימן רכ"א:
(ד) קפ"חתול רע שמזיק לקטנים, אין צריך להשיבו לבעלים. אלא כל המוצאו הורגו(ו), וזוכה בעורו⁹²:

(1) כל המוצאו הורגו - ואסור לקיימו (סמ"ע).

(ה) קפ"אמר לו אביו, אל תחזיר את האבידה(ו), הרי זה לא ישמע לו:

(7) אמר לו אביו אל תחזיר כו' - אפילו אמר לו אביו אל תחזיר את האבידה אלא לך ועשה הצורך שעה שלי דבר פלוני, אפ"ה לא ישמע לאביו, מפני שכיבוד אב ואם הוא עשה והשבת אבידה יש בה לאו ועשה, ועוד דכתיב (ויקרא יט ג) איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו אני י"י, כולכם חייבים בכבודי (סמ"ע), אם הוא כבר עסק במצות כיבוד אב באיזה דבר ואירע לו השבת אבידה, שהוא פטור מטעם כל העוסק במצוה, וכמו שמצינו לענין שומר אבידה דהוי שומר שכר מטעם דמתהני דפטור לתת ריפתא לעניים בשעה שעוסק בהשבת אבידה, ואין לומר דשאני הכא שיש ביטול עשה ולא תעשה, דהא בנתינת צדקה יש ג"כ עשה ולא תעשה (ט"ז).

Commented [j151]:
ל
א הבאתי את דברי
הש"ך.

סימן רסז - כיצד מכריזו וכיצד מטפל בה בעודו בידו, ובו כ"ז סעיפים

(א) קפ"חייב ליטפל באבידה, עד שיחזירנו לרשות בעליה במקום המשתמר(א)⁹³. אבל אם החזירה למקום שאינו משתמר, כגון גנה וחורבה, ואבדה משם, חייב באחריותה. קפ"החזיר את האבידה בשחרית(ב), למקום שהבעלים נכנסים ויוצאים שם בשחרית, אינו חייב ליטפל בה, שהרי הבעלים רואים אותה, אע"פ שאינו מקום המשתמר. אבל בבעלי חיים(ג), לעולם חייב ליטפל בה, עד שיכניסנה לרשות הבעלים המשתמרת. ואינו צריך דעת בעלים: ראה בהמה שברחה מן הדיר, והחזירה למקומה, הרי זה קיים המצוה, ואינו צריך דעת בעלים:

(8) חייב ליטפל באבידה כו' - מקור הלשון היא: כיצד מצות השבת האבידה, אם הוא מכיר את הבעל יטפל עד שיגיענה לידו, לא הגיע לידו אבל נתנו לגינתו או לחורבתו יצא, אף על פי שלא ידעו הבעלים, ובלבד שתהא משתמרת שם, ר"ל אעפ"י שהגנב והגולן וד' שומרים הבאים להשיב בעינין שיהדרוהו למקומן בידיעת בעלים, ואם הדרוהו ולא הודיעו לבעלים ונגנבה משם או מתה מחמת רעב חייבים, אבידה שאני ואפילו השבה שלא מדעת כשהוא משתמר שם, ומ"ש בסעיף זה בסופו ואינו צריך דעת בעלים, קאי נמי אריש הסעיף (סמ"ע).

⁹⁰ עי' שו"ת קנין תורה ח"ה סי' קנ, שבזה"ז המחללי שבת הם תינוקות שנשבו, ולכן יש להשיב להם.

⁹¹ עי' לקמן הערה 133.

⁹² עי' לקמן הערה 138.

⁹³ ו"א דהמוצא מעות של יתומים לא יחזיר להם עד שיגדלו דלא הוי השבה מעליא לקטנים דכמקום שאינו משתמר דמי (ערה"ש רסז כ).

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(ב) החזיר אבידה בשחרית כו' - נקט בשחרית מפני שהבעלים אז בבית ונכנסים ויוצאים ורואים אותן, ומשו"ה אפילו החזירם למקום שאין משתמר שם, הו"ל כאילו מסר ליד בעליה (סמ"ע).

(ג) אבל בבעלי חיים כו' - משום דכל בהמה שיצאה ממקומה התרגלה להיות הולך ממקום למקום, ומשו"ה צריך שמירה טפי (סמ"ע), אבל בגנבה פטור (ש"ך), אם החזירה למקום שיראנה, ושכיח בעל האבידה בביתו פטור, בין בשחרית בין בצהריים. לא שכיח בביתו, בין בשחרית בין בצהריים חייב. אם לא שהוא בעל שדה, אזי דינו כמו שמפורש בתלמוד, אם נגנבה משם או נאבד, כב"ח חייב לעולם. עד שיחזירה לתוך ביתו, ובנגנבה מתוך ביתו פטור (ש"ך בשם היש"ש), וי"א דחייב בגניבה דהוי תחילתו בפשיעה וסופו באונס (נתה"מ).

(ב) ק"ה החזירה וברחה, אפילו מאה פעמים, חייב להחזירה. ק"שנאמר (דברים שם) השב תשיבם, השב. אפילו מאה פעמים משמע:

(ג) ק"המוצא אבידה, ק"הואינו מכיר את נעליה, מכריז עליה⁹⁴ בבתי כנסיות ובבתי מדרשות(ד). ק"היבזמן שיש אנשים שאומרים, אבידה הנמצאת של מלך היא, מודיע לשכניו ומיודעיו ודיו⁹⁵:

(ד) מכריז עליה בבתי כנסיות כו' - מכאן ראייה למה שנוהגים להכריז בבתי כנסיות גניבות ושאר ענינים בשעה שהציבור בבית הכנסת. מיהו נראה דהיינו דוקא בין מנחה למעריב או אחר יציאה מבית הכנסת, וכדי שלא להפסיק הציבור בתפילתם. ומה שנוהגין עתה קצת להכריז בין אשרי ללמנצח לא שפיר עבדי, דאף דסדר קדושה ענין בפני עצמו הוא כמו מעריב למנחה, מ"מ מיד אחר הקדיש דנפילת אפיים מתחיל סדר קדושה לכן חוזרין ואומרין אשרי, ולכן מוטב להכריז קודם התחלת אשרי, וטוב יותר אחר גמר התפילה (סמ"ע).

(ד) ק"הביצד מכריז: אם מצא מעות, מכריז, מי שאבד לו מטבע(ה), וכן מכריז, מי שאבד לו כסות, או בהמה, או שטרות, ויבא ויתן סימניה, ויטול(ו). ואינו חושש לרמאי מפני שהודיע מין האבידה, לפי שאינו מחזירה עד שיתן סימנים מובהקים(ז):

(ה) מי שאבד לו מטבע כו' - ר"ל הן שאבד מטבע הן שאר דברים, לעולם מזכיר שם האבידה שמוצא בפירושו, וכתב כן לאפוקי שיכריז סתם אבידה מצאתי ולא יזכיר מה היא, מחשש רמאי שידע בחבירו שאבד טליתו ומכיר סימניו ויבוא ויאמר אני אבדתי הטלית

Commented [j152]: ל

א הבאתי את דברי הט"ז
שזה בנוי על הטור אבל
אם אפשר לסמוך על
דבריו בתור קים לי צריך
להביאם.

⁹⁴ עי' או"ח שו"ס"ב: מותר להכריז בשבת על אבידה אפילו היא דבר שאסור לטלטלו. ועי' שם במ"ב: שמי שיודע בה יבוא ויגיד דהשבת אבדה מצוה ולומר למי שיודע ממנה ששייבנה גם זה הוא בכלל חפצי שמים ושירי ונהגו להכריז גם על אבדת א"י מפני דרכי שלום ובמקום סכנה פשיטא דשירי וכתבו האחרונים דה"ה דמותר להכריז בשבת על גנבה.

⁹⁵ משרתת שהפקידה אצל בעל הבית תכשיט, וחזרה בה מהמשרה שלה, והבעל בית לא רצה אז להחזיר לה התכשיט, הואיל וחזרה בדבורה. והנערה הלכה, התכשיט הוא של הבעל הבית, שהרי היא מחלה לו, אף על גב דבפקדון ומשכון בעלמא, אם המפקיד לא תבע ושתק, לא הוה מחילה, מ"מ הכא מזה שהיא תבעה, והבעל הבית סרב, ואזלת לה ולא קבלה עליו בפניהם היא מחלה הזכות (עי' סי' רל"ט ס"ט), ואין לומר דהכא אפי' אי מחלה הוה מחילה בטעות שהיא סברה שהבעל הבית דינא קאמר שהמשכון שלו מפני שחזרה בו, הואיל וניחא לה למיקם בהימנותה רצתה לפייס הבעל בית ומחלה לו המשכון ולא תלינן בטעות אמנם אם יש מקום חשש שלא באתה לדיון בגלל אונס, אז צריכים לחשוש למחילה בטעות, וצריך לעשות בתחלה כל טעדיקי דאפשר להודיע לה טעותה דלא גרע מאבידה שצריך להכריז ובזמנינו אלו יצא הקול ע"י עיתון ומעשים בכל יום שהמוצא אבידה או מי שנאבד ממנו דבר מפרסמו ע"י ה"ל וה"נ מחוייב עכ"פ להדפיס הדבר בעתון ואחר שנתעכב הדבר זמן מה ולא נודע ממנה דבר אף על גב שמעיקר הדיון הי' ראוי' שיהי' התכשיט מונחי' בידו עד שיבוא אלי' מ"מ כיון שהתכשיט של זהב שכיחי טובא, טוב יותר שישומן ויכתוב עכ"פ בפנקס הקהל שיש בידו תכשיט שכך וכך שווים [עי' לעיל הערה 9] וישתמש בהם ע"מ לתת מהם שכר תשמיש לכשתבוא הנערה לתבוע ואז יושם כמה הוה הפחת וישלם הפחת שנפחת וגם שכר תשמיש ומצוה נמי עביד (חת"ס חו"מ קכב). עי' שו"ת מהרי"ק (שורש קי): רבינו גרשון מאור הגולה שתקן להכריז בבית הכנסת לכל מי שאבדה לו אבידה שיחזירה המוצאים אותה או שיודעו לו היודעי' ממנה דבר למען יוכל לחזור אחר אבידתו.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

ואלו הסימנים. והטעם שאין מכריזין סתם אבידה, כדי לקרב הדבר לבעל האבידה בכל מה דאפשר ליתן לב שאבידתו נמצא ויבוא ליתן סימניו (סמ"ע).

(ו) יבא ויתן סימניה - וסימן דמטבע נתבאר בסימן רס"ב בסעיפים י"א וי"ב וי"ג (סמ"ע).
(ז) עד שיתן סימנים מובהקים - ג' מיני סימנים הן, סימן נקב בצד אות פלוני והדומה לו, והוא סימן מובהק גמור הנחשב בשאר דברים כעדים. וסימן ארוך וגוץ ומשקל ומקום, הוא סימן בינוני והוא סימן מובהק סתם מיקרי, ומיניה איירי כאן, וסימן חיור וסומק, אינו מיקרי סימן מובהק כלל, אא"כ הוחזק רמאי שבו החמיר להצריכו עדים או סימן מובהק כמו "נקב יש בצד אות פלוני"⁹⁶, ומשרבו הרמאים התקינו שלא להחזיר לסתם בני אדם אא"כ יביא עדים שהוא שלו או שיביא עדים שאינו רמאי, וחוזר הדין לדין תורה להחזירו לו בסימנים מובהקים (סמ"ע)⁹⁷, וי"א דארוך וגוץ לא הוי סי' כלל ובאמת זה תלוי במח' מחבר ורמ"א לקמן סעיף ו', ולמעשה בסי' מובהק לגמרי כגון נקב יש בצד אות פלו' וכה"ג מחזירין האידנא לסתם בני אדם אפי' אינו מביא עדים שאינו רמאי או שהיה שלו, אבל בסי' מובהק דמדה ומשקל אין מחזירין אלא כשמביא עדים שאינו רמאי או שהוא צורבא מרבנן, אבל בידוע שהוא רמאי אין מחזירין אפילו בסימן מובהק לגמרי וצריך דוקא להביא עדים שהיא שלו, ונראה דאף האידנא יש דין ת"ח לענין זה (עי' לעיל רס"ב סכ"א ודברינו שם) (ש"ך).

(ח) קט"בא בעל האבידה, ונתן סימנים שאינם מובהקים, אין מחזירין(ח). והרמאי, אע"פ שאמר סימנים מובהקים, אין מחזירין לו, עד שיביא עדים שהיא שלו(ט):

(ה) סימנים שאינם מובהקים - בסמ"ע ס"ק (ז) חשיב ארוך וגוץ גבי משקל. והוא תמוה, שהוא כמו חיור וסומק, שאינו סימן. וצ"ל דמ"ש הסמ"ע ארוך וגוץ, היינו שנותן מדה כמה הוא ארוך וגוץ, אבל אם רק נותן ארוך או גוץ אז זה כמו צבע (ט"ז).

(ו) והרמאי אף על פי כו' עד שיביא עדים שהוא שלו - עי' רמ"א לעיל סעיף ו' דבסימן מובהק מחזירין אפילו בזמן הזה כו', ואפילו לודאי רמאי מחזירין בסימנים מובהקים, וכן עיקר, ומ"ש המחבר כאן דודאי רמאי צריך להביא ראיה, היא דעת יחיד (סמ"ע), וי"א דאפילו היותר חשוב לא מהני, מטעם דהא מדאורייתא ילפינן לה דאין מחזירין להרמאי בסימנים (ט"ז)⁹⁸.

(ו) קט"בראשונה, כל מי שאבד לו אבידה, ובא ונתן סימנים, מחזירים אותה לו, אלא אם כן הוחזק רמאי. משרבו הרמאים, התקינו בית דין שיהיו אומרים לו, הבא עדים שאין אתה רמאי, וטול: הגה: קט"ו אומרים דכסימן מובהק, מחזירין אפילו בזמן הזה(ו), ואין לריך לעדים שאינו רמאי:

(ז) וי"א דבסימן מובהק מחזירין כו' - דברים אלו קאי ג"כ אמ"ש בסוף סעיף שלפני זה והרמאי אף על פי כו' עד שיביא עדים שהיא שלו (סמ"ע), וי"א שאין מחזירין אלא בסי' מובהק שמועיל גם בעלמא, דהיינו כגון נקב יש בצד אות פלוני, דבכה"ג מחזירין לרמאי (ש"ך)⁹⁹, וי"א דלא מהני סימן מובהק אלא לענין החזקה שאנו מחזיקין סתם אדם לרמאי, על זה מהני סימן מובהק, אבל אם ברור שהוא רמאי אין מועיל לו סימן מובהק, ועל כן בסימן מובהק מחזירין לכל אדם, דהיינו שאין שם ברור אלא החזקה. נמצא דיפה כתב תחילה המחבר בסעיף ה' דהרמאי לא מהני סימן מובהק, והיינו לכו"ע, ומשו"ה לא כתב הרמ"א שם כלום. אבל בסעיף ו' דמיירי לענין הוחזק רמאי, כתב דיש אומרים דסימן מובהק מהני לזה אבל לא לודאי רמאי. ודלא כסמ"ע לעיל סעיף ה' (ט"ז).

(ז) קט"המדה, או המשקל, או המנין, או מקום האבידה, סימנים מובהקים הם(יא):

(יא) סימנים מובהקים הן - וסומכין עליהן למי שהביא עדים שאינו רמאי (לפי המחבר בסעיף ו') או שהוא צורבא מרבנן שמסתמא אינו רמאי (סמ"ע).

(ח) קט"באז שנים(יב), זה נתן סימני האבידה, וזה נתן סימני האבידה כמו שנתן האחר(יג), לא יתן לא לזה ולא לזה, אלא תהא מונחת, עד שיודה האחד לחבירו, או יעשה פשרה

:Commented [j153]
מדויק?

⁹⁶ דלא כט"ז לקמן ס"ק (ט)

⁹⁷ עי' ט"ז ס"ק (ח).

⁹⁸ דלא כסמ"ע ס"ק (ז).

⁹⁹ ועי' ס"ק (ז).

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

ביניהם: הגה: קלאו קיציא האחד עדים. קפ"הציא זה עדים, וזה עדים וסימנים(יד), סימנים במקום עדים לכו כלום הוא, ויהא מונח:

(יב) באו שנים כו' - אם אמר א' לחברו או תשבע אתה שהיא שלך או אשבע אני שהיא שלי שומעין לו וכן אם באו לחלקה ביניהם שומעים להם וכן אם הודה א' מהם שומעין לו, ונראה שאם אחד אומר אשבע ולא אתה והב' אומר להפך יניח (ש"ך).

(יג) זה נתן סימני אבידה כו' - ה"ה אם שניהן הביאו עדים (סמ"ע).

(יד) הביאו זה עדים וזה עדים וסימנים כו' - דכיון דהאי לא ידע סימניה מוכחא מילתא דסהדי שיקרא נינהו אם לאו שהוא בענין דלא ה"ל לידע וצ"ע (ש"ך), וי"א הטעם דהוי כמיגו במקום עדים, ה"נ בסימנים, כיון דלא מהני במקום עדים, לא מהני אפילו בתרי ותרי. ומיירי שהתרי ותרי מכחישין אלו את אלו, אבל אם כת אחת מעידין על זמן שקודם לכת שניה, מעמידין אותו בחזקת השני, דחזקה שכל מה שתחת ידו הן שלו ובודאי לקחו מחבירו (נתה"מ).

(טו) קב"נתן האחד סימנים(טו), והשני הביא עדים, יתן לבעל העדים. אפילו אין מעידים שנפלו ממנו, אלא מעידים שמכירים שהוא שלו(טז):

(טז) נתן הא' סימנים כו' - אפילו סימנים מובהקי' ביותר (ש"ך), יש להסתפק אם לחד סימן אמצעי ולחד סימן מובהק אם נותנין למובהק (פ"ת).

(יז) שהוא שלו כו' - מחזקינן ליה בחזקתו ולא אמרינן שמכרה (ש"ך).

(יח) קפ"יזה נתן סימנים, וזה נתן סימנים ועד אחד, העד אחד כמי שאינו(יז), ויניח. הגה: קפ"יוס אומרים קזה סנגד העדות, לריך לישבע קזה שלו הוא. ואם אינו רוצה לישבע, נותנין לבעל העד:

(יט) העד אחד כמי שאינו כו' - ר"ל דא"צ לישבע נגד העד, כיון דאפילו לאחר השבועה אין נותנין לזה שנשבע (סמ"ע, ש"ך), ואפילו העד מעיד שראה שנפל (ש"ך).

(יח) וי"א שזה שכנגד כו' - ועיקר מחבר (ט"ז).

(יא) קפ"המצא שמלה וכיוצא בה, זה הביא עידי אריגה שארנוה לו, וזה הביא עידי נפילה, יתן למי שהביא עידי נפילה:

(יב) קפ"יזה נתן מדת ארכה, וזה נתן מדת רחבה, יתן למי שנתן מדת ארכה. שמדת רחבה אפשר לשערור כשהיה בעליה מתכסה בה(יט):

(יג) שמדת רחבה אפשר לשערור כו' - אבל לא מדת ארכה, משום דדרך גלימא וטלית שלהן שהיו מכסין בהן היה רוחב הבגד לקומת איש וארכו היה מעוטף סביבו, כדרך טליתות של מצוה שלנו, ומשו"ה יכול לשער הרוחב על גבי האיש, משא"כ האורך שהיה מעוטף ומכוסה כו' (סמ"ע), היינו דוקא בזמן התלמוד אבל עכשיו הוא להפך שמדת אורכו אפשר לשערור, ונראה שזה תלוי בראות עיני הדיין ולפי המלבוש ודרך הלבישה (ש"ך).

(יג) קפ"יזה נתן מדת ארכה ורחבה, וזה נתן משקלה, יתן למי שכיוון משקלה(כ):

(כ) יתן למי שכיוון משקלה - לפי שאין דרך לשקול הטלית לפיכך הוא סימן מובהק, וכתבו הרמ"א בהג"ה בסעיף י"ד. ויתור הוא, דכבר כתבו המחבר כאן בסעיף י"ג, (סמ"ע, ש"ך).

(יד) קפ"יזה אומר כך ארכה וכך רחבה(כא), וזה אומר ארכה ורחבה כך וכך, אבל איני יודע כמה באורך וכמה ברוחב, ינתן למי שאמר כך ארכה וכך רחבה: הגה: קפ"חאחד אמר מדת ארכה ורחבה, ואחד אמר המשקל, ינתן לבעל המשקל. שאין דרך לשקול טלית, לפיכך הוי סימן מובהק:

(כא) זה אומר כך ארכה כו' - ונראה דהכל לפי ראות עיני הדיין ולפי הדרך שעושיין הטלית (ש"ך).

(טז) קפ"הכריז ולא באו הבעלים, תהא המציאה מונחת אצלו, עד שיבא אליהו(כב)¹⁰⁰:

¹⁰⁰ כל ממון המיועד ליפסד בין שיש כאן תובעין בין שאין כאן תובעין מכל מקום על הב"ד מוטל לקיים בו מצות השבת אבידה ככל מצות השבת אבידה שהיא בלי שום תובע וכו' עי' לקמן סי' רפה ס"ד שהיוצא לדעת אין ב"ד מצויין לטפל בנכסיו, אבל אם שמעו בו שמת, חייבים לטפל בהם (ש"ת מהר"ם מלובלין יב), ועי' פרי החיים (י"ד ח"א סימן מ), דה"ה בכל אבידה. אמנם עי' רע"א לקמן סי' ש"א, וכן רפה ס"ד ופ"ת שם שאין מוציאין מידו כלל. עי' לעיל הערה 9, ועי' לקמן סעיף כא.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(כה) חייב ליטפל בה שלא תפסד - ואפילו אם הגיזות לא שו"פ צריך לגוזה שיחזור ויגדל

שהוא בא מדבר ששו"פ (ש"ך).

(יח) קצ"ו צריך לבקרה ולבדקה, כדי שלא תפסד. כיצד, קצ"ה מצא כסות של צמר, מנערה אחת לשלשים יום (כו). ולא ינערה במקל, ולא בשני בני אדם (כז). ושוחחה על גבי מטה, קצ"ו לצרכה בלבד, אבל לא לצרכה ולצרכו (כח)¹⁰⁵. נודמנו אורחים, לא ישחנה בפניהם, ואפילו לצורכה, שמא תגנב:

(כו) אחת לשלשים יום - אבל טפי לא, מפני שתתקלקל (סמ"ע).

(כז) ולא ינערה בשני בני אדם - מפני שמנתחין אותה וקורעין לה (סמ"ע).

(כח) לא לצורכה ולצורכו - הטעם שמא ישכח על גבי המטה. ואף על גב דבספרים התירו לקרות בהן כיון שהוא ג"כ לצורכן, שאני התם דעביד מעשה בידיים לא חיישינן שיעבור במזיד לעסוק בה במה שלא התירו חז"ל, משא"כ בשיטוח כסות דישכחנו שם בלי מעשה (סמ"ע), וי"א דשאני בכסות דחשו שמא יניחנה שטוחה יותר מכדי צרכה, אבל בספר, כיון שקבעו לו זמן אחד ללי יום, לא חיישינן לכלום (ט"ז).

(יט) קצ"ה מצא כלי עץ, משתמש בהם לצורכן מעט, כדי שלא ירקבו. כלי נחשת, משתמש בהם בחמין (כט) אבל לא ישים הכלי על גבי האור (ל), מפני שמשחיקן. כלי כסף, משתמש בהם בצונן (לא), אבל לא בחמין, מפני שמשחיקן. מצא בה מגריפות (לב) (פירוש: כלים שגורפין ומסוין זהם הטעם) וקרדומות (פירוש: כלים שזנקעים זהם עלים) משתמש בהן ברוך, אבל לא בקשה מפני שמפחיתן (לג). מצא כלי זהב וכלי זכוכית וכסות של פשתן, הרי זה לא יגע בהן, עד שיבא אליהו (לד):

(טו) משתמש בהן בחמין - וכל שכן בצונן (סמ"ע).

(ל) אבל לא ישים הכלי ע"ג האור - לאו דוקא שהייה קאמר אלא ה"ה נתינה (סמ"ע).

(לא) משתמש בהן בצונן - אפילו לצרכו מותר. ואין להקשות דא"כ יהיה שומר שכר בשביל היתר שימוש, שלפעמים השימוש שוה פרוטה. ונראה, כיון דדבר שאין מקפידין עליו הוא (עי' סי' שנו"ט ס"א), ואפילו אם היה בביתו היה רשאי ליקח להשתמש בו בצונן בבית בעל החפץ, והוי כהפקירו לזה, משא"כ מעות (לקמן סעיף כ"ה) שהוא דבר שמקפידין עליו, משו"ה הוי כשכר (נתה"מ).

(לב) מגריפות - עשויים לגרוף הכירות ולהפריש תאנים המדובקות (סמ"ע).

(לג) מפני שמפחיתן - פירוש, שנפגמים ממנו (סמ"ע).

(לד) לא יגע בהן - כלי זהב אינו מתעפש, וכלי זכוכית שישתבר (סמ"ע).

(כ) קצ"ה מצא ספרים, קורא בהם אחת לשלשים יום. ואם אינו יכול לקרות, גוללן כל שלשים יום. ולעולם לא ילמד בהם דבר שלא למד מעולם, ולא יקרא פרשה וישנה, ולא יקרא פרשה ויתרגם, ולא יפתח בו יותר משלשה דפין, קצ"ו לא יהיו שנים קורין בשני ענינים, אבל קורין בענין אחד, שנים דוקא, אבל לא שלשה:

(כא) ימצא תפילין, שם דמיהן, ומניחן עליו מיד אם ירצה (לה). שדבר מצוי הוא לקנות בכל שעה:

(לה) שם דמיהן ומניחן עליו - פירוש, מחזיק לעצמו ומניחן על ראשו ויוצא בהן ידי מצות תפילין אם ירצה לקנותם לעצמו, דודאי בעליהן לא יקפידו דהם מצויים לקנותן אצל סופרים. דווקא תפילין דאינן עשויין אלא למצותן בלבד¹⁰⁶, אבל שאר דברים אף שמצויים לקנותן מ"מ חביב לאדם דבר שרגיל בו, משא"כ תפילין דאין אדם רגיל להקפיד אם יוצא

¹⁰⁵ עי' לקמן סי' רצב ס"א אם עבר והשתמש.

¹⁰⁶ וה"ה טלית (חבצלת השרון ח"מ כח). ועי' א"ח י"ד ס"ד: מותר ליטול טלית חבירו ולברך עליה, ובלבד שיקפל אותה אם מצאה מקופלת. הגה: וה"ה בתפילין, אבל אסור ללמוד מספרים של חבירו בלא דעתו, דחיישינן שמא יקרע אותם בלמודו. ועי"ש במ"ב סק"ג: טלית חבירו - פי' שלא מדעתו דניחא ליה לאינש דליעבד מצוה בממוניה דוקא באקראי אבל בקביעות אסור ואפילו באקראי דוקא באותו מקום אבל להוציאו מביתו לבה"כ או איפכא אסור דאפשר שמקפיד עליו והוי גזל ועיין בפמ"ג שכתב דבכל גווני ראוי ליזהר כשבעליו עמו שישאלנו ואין סומכין על החזקה במקום שיכולין לבררו בקל וכ"ש אם יודע בו שהוא מקפיד. ועי"ש סק"ז: בלא דעתו - אפילו באקראי בעלמא דחיישינן שמא יקרא בהן הרבה עד שיתקרעו מרוב הממוש. ועי' לקמן רצב ס"כ.

Commented [j155]: ה
אם חסר?

Commented [j156]: ל
א הבאתי את דברי
הסמ"ע.

Commented [j157]: ל
א הבאתי את דברי
הסמ"ע.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

באלו או באלו אם גם הם בחזקת כשרות (סמ"ע), וי"א הואיל ואינה עשויה אלא למצותן בלבד ולא לשום תשמיש אחר א"כ ניחא ליה לאינש שימכרו ויעשו בהן מצוה משא"כ בשאר דברים (ש"ך)¹⁰⁷.

(כב) ר"מציא דבר שיש בו רוח חיים, שהרי הוא צריך להאכילו: אם היה דבר שעושה ואוכל, כגון פרה וחמור, מיטפל בהם י"ב חדש מיום המציאה, ושוכרן, ולוקח שכרן ומאכילן. ואם היה שכרו יותר על אכילתם, הרי היתר לבעלים. וכן התרנגולת, מוכר ביציהן ומאכילן, כל י"ב חדש. מכאן ואילך, שם דמיהן עליו(לו), והרי הם שלו ושל בעלים בשותפות, כדין כל השם מחבירו(לו):

(ל) שם דמיהן עליו - פירוש, עושה שומא כמה הוא שוה עתה, ובכך יקבלנה עליה להיות שותף בו עם בעל האבידה שיחלקו בהשכירות ובשאר שבח שיהיה בו, ושאם ימות או יגנב יהיה ההפסד ג"כ לאמצע¹⁰⁸ (סמ"ע).

(לז) כדין כל השם מחבירו - עיין ביו"ד סימן קע"ז סעיף כ"ג (סמ"ע).

(כג) ר"מציא עגלים וסייחים של רעי(לח), מיטפל בהם ג' חדשים. ושל פטם, ל' יום:

(לח) וסייחים של רעי כו' - פי' אם אינו צריך לפטמן בביתו אלא מדרכן לרעות ולהשביען ברעייה מירק ועשב השדה (סמ"ע).

(כד) ר"אווזים ותרנגולים וזכרים (גדולים) מיטפל בהם ל' יום(לט). קטנים ביותר, וכל דבר שטיפולו מרובה משכרו, מיטפל בהם ג' ימים(מ). מכאן ואילך, מוכרן בב"ד(מא): ר"יוס אומרים לאין לריך בית דין, ויכול לשומן, ולקחתן צלותן שלמיסומב):

(ט) ה"ג אווזים ותרנגולים זכרים "גדולים" מטפל כו' - דאי נקבות כבר נתבאר בסעיף כ"ב, דכיון דיש מהן ביצים מוכר הביצים ומאכילן כדין בהמה העושה ואוכלת (סמ"ע).

(מ) קטנים ביותר כו' ג' ימים - וי"א איפכא, דגדולים שמזונותן מרובה ג' ימים, וקטנים ל' יום, (סמ"ע).

(מא) מכאן ואילך מוכרן בב"ד - לא כתב כאן דמחזיקין בשותפות כמ"ש בסוף סעיף כ"ב, דכיון דהם זכרים לית בהו ריוח ומאי שותפות שייך בהו. ונראה דגם בסעיף כ"ב דכשם הבהמה לשותפות ובסעיף כ"א כשם התפילין לעצמו, ס"ל דצריך בהן שומת בית דין (סמ"ע).

(מב) דאין צריך ב"ד כו' ולוקחן כו' - ואף על גב דגבאי הפורט מעות לדינרין אמרו בגמ' (ב"מ לח ע"א) דפורטין לאחרים ולא לעצמו משום חשד, וכן במשכיר משכון [העושה שכר הרבה ואינו מפחית הרבה] לטובת הממושכן אמרו (שם פ' ע"ב) דמשכירו לאחרים ולא לעצמו עי' לעיל סימן ע"ב סעיף א', שאני הכא בזה המשיב אבידה שהוא בחזקת כשרות ואין חושדין אותו (סמ"ע)¹⁰⁹.

(כה) ר"מה יעשה בדמים, ינתנו למוציא, ויש לו רשות להשתמש בהם. לפיכך אם נאנסו, חייב לשלם(מג), ואע"פ שלא נשתמש בהם. שכיון שיש לו רשות להשתמש בהם, הרי הם אצלו כשאלה. ר"במה דברים אמורים שיש לו רשות להשתמש בהם, בדמי אבידה, מפני שטרח להטפל בה. אבל אם מציא מעות(מד), לא ישתמש בהם. לפיכך אם אבדו באונס פטור, שאינו עליהם אלא כשומר שכר: הגה: ר"וכנר נתבאר סעיף טז ל"ט חולקין, וסבירא להו

¹⁰⁷ מה שכתוב שהמוציא תפילין בשוק שם דמיהן ומניחן לאלתר, קשה להולמו לפסוק כן בימינו, והרי עינינו רואות להיפך דבכל א' (זולת אצל קלי הדעת) דקדק לבל ימכרו תפיליו ובפרט אם הם מסופר מכירו ומומחה ידקדק ולא ימכרם אפי' בעד כמה מאות זהובים ול"ש בזה לומר שימצא כאלו אצל סופר אחר. וגם אם נאמר בזה מילתא דלא שכיחא ולא תיקנו רבנן ורק על הרוב דיברו. הנה גם על הרוב ידקדקו ויש נ"מ גדולה במחירן וחשיבתן מאיזו סופר המה. ע"כ כנראה זה הדין היה רק בימיהם שהיו ההמון רובם ככולם אינם מדקדקים בזה ולא הקפידו כלל. ועכ"פ בימינו בודאי ל"ש דין זה ואם בא מי שנאבדו לו ומקפיד עליהן בודאי צריך להחזירן. אלא שבנתיים מה שהניחן ל"ל דלא הוי כמו תפילין גזולים כיון שלא נתקלקלו כ"כ בהנחתן ובפרט הפרשיות אשר המה מבפנים. ועכ"פ צריך לזהר לשומרן בעת הנחתן (מנחת אלעזר ח"ד סי' ט).

¹⁰⁸ עי' לקמן ס"ק (מא).

¹⁰⁹ עי' קצה"ח סי' רמג ס"ח שכל דבר שמתקלקל זכות לתקנו (עי' לעיל הערה 100 דהוה אז שומר שכר).

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

לחינו אלא שומר חנם:

(מג) **לפיכך** אם נאנסו חייב לשלם - דכל שומר אבידה הוא שומר שכר, משו"ה בהני דמים דמותר להשתמש וליהנות מהן, מעלינן ליה חד דרגא וחייב באונסין כשואל¹¹⁰. ומשו"ה סיים נמי וכתב דאם מצא מעות דאז אסור להשתמש בהן, דנשתיירו על דינן כשאר שומרי אבידה שאינן עליהן אלא כשומר שכר. ומינה נלמד דמה שכתב הרמ"א דיש חולקין וס"ל דאינו אלא כשומר חנם. ס"ל דבמצא אבידה ומכרה דאז מותר להשתמש בדמים, אינו אלא שומר שכר, ואף על גב דמותר להשתמש, מ"מ כל זמן שלא שימש לא מיחשב כשואל להתחייב באונסין (סמ"ע), וי"א דשומר אבידה כש"ח ובדמי אבידה דהוי ש"ש (ש"ך), עי' ש"ך סי' ע"ב ס"ק ל"א דאם הפקיד כלי אצל חבירו ואח"כ נתן לו רשות להשתמש כיון דלהדיא נתן לו רשות גרע טפי וחייב באונסין (רע"א).

Commented [j158]: ל
א הבאתי את דברי הט"ז
ד"ה להשתמש בהם

(מד) אבל אם מצא מעות כו' - עיין לקמן סימן רצ"ב סעיף ז' (סמ"ע).
(כו) ויכל אותן הימים שמיטפל באבידה קודם שימכרנה בבית דין, אם האכילן משלו, נוטל מהבעלים בלא שבועה (מה), מפני תיקון העולם (מו):

(מה) נוטל מהבעלים בלא שבועה - פירוש, אף על גב דבשאר ענינים אין אדם מוציא מיד שכנגדו בלא שבועה, אפילו הוציא ברשות, וכמ"ש לעיל בסימן צ"א סעיף ג' וסימן צ"ג סעיף ט"ו, כאן נוטל בלא שבועה. וכל שכן דאם שכן ומהשכר שקיבל האכילן, דאין בעל האבידה יכול להשביעו כמה קיבל וכמה הוציא (סמ"ע), ויש חולקים שצריך לישבע (פ"ת).

(מו) מפני תיקון העולם - מפורש בסעיף שאחר זה (סמ"ע).

(כז) ויהמוצא מציאה לא ישבעו, מפני תיקון העולם (מו). שאם אתה אומר ישבע, יניח המציאה וילך לו, כדי שלא ישבע. וי"א אפילו מצא כים, ומען בעל המציאה ששני כיסים קשורים היו (מה), ואי אפשר שימצא האחד אלא אם כן נמצא האחר הקשור עמו, הרי זה לא ישבע:

(מז) לא ישבע - אך לענין קבלת חרם צ"ע (פ"ת).

(מח) וטען בעל המציאה ששני כיסים כו' - ואם טען ראיתי שהגבהת שני כיסים שלי, נראה שאין זה כדין אבידה ומציאה אלא כשאר טוען ונטען, וצריך לישבע שלא מצא אלא אחד (סמ"ע), ויש חולקים דבכל גווני שמוצא בענין שיש עליו שם מציאה, אין עליו שום שבועה, אפילו טוען החזרת לי א' מהן (ט"ז).

Commented [j159]: א
הבאתי את דברי
הפ"ת.
צ"ע בדברי הט"ז דמשמע
שלו"ע אם הוא טוען
החזרת לי א' מהן וצ"ע
מקורו לזה

סימן רסח - דין קנייה בחצירו ובד' אמותיו

(א) ויכל מציאה שאמרנו שהיא של מוצאה אינו זוכה בה עד שתגיע לידו או לרשותו אבל אם ייראה את המציאה אפילו נפל עליה ובא אחר והחזיק בה זה שהחזיק בה זכה בה הגה: ודוקא צקשות הכזים אבל במקום שארבע אמות קונות (א) קנה ולא גרע משום דנפל עליה וללא כט חולקין (כ):

(א) במקום שד' אמות קונות כו' - בסעיף שאחר זה מבואר באיזה מקום קונות וטעמן (סמ"ע).

(ב) ודלא כיש חולקין - החולקין ס"ל כיון דנפל עליו גלי דעתיה דלא ניחא ליה דליקני ליה ד' אמותיו כי אם הנפילה (סמ"ע), עיין לעיל סי' קצ"ח ס' י"ב וצ"ע [שאם גילה דעתו שרוצה לקנות בקנין א' ולא השני לא קנה¹¹²] (רע"א).

Commented [j160]: ל
א הבאתי את דברי
הפ"ת

(ב) וי"ד' אמות של אדם שהוא עומד בצדן הרי אלו קונים לו (נג) ואם הגיע המציאה לתוך ד' אמות שלו זכה בה וי"וחכמים תקנו דבר זה כדי שלא יריבו המוצאים זה עם זה וי"במה דברים אמורים בסימטא או בצידי רשות הרבים (ד) שאין הרבים דוחקים בהם או בשדה שאין לה בעלים אבל העומד ברשות הרבים (ה) או בתוך שדה חבירו אין ד' אמות קונות לו

Commented [j161]: ל
א הבתאי את דברי
הש"ך

¹¹⁰ עי' ש"ך רצב ס"ז ד"ה כבר נשתמש שהוא לוח.

¹¹¹ כלומר ראובן שמצא כיס עם ב' זהובים, והבעלים טוענים שהיה בזה ד'.

¹¹² ועי"ש בפ"ת המתרקן, שכאן זמני קנין באותו רגע, ושם לא, וקשה מאד שהרי הרע"א עצמו בסי' רע"ה ס"ח מביא משנה למלך שלומד כך.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

ואינו קונה שם עד שתגיע מציאה לידו הגה: שנים שבאו כאחד לתוך ד' אמות(ו) או שעומדים שניהם ונפלה המציאה לתוך ד' אמותיהן קנו שניהם:

(א) הרי אלו קונים לו - חז"ל נתנו לד' אמות הללו דין חצר שלו דקונה לאדם כשעומד בצידו אף על פי שאינו משומר מדין יד הסמוכה לו וכמ"ש בסעיף שאחר זה. וי"א שלא תיקנו ד' אמות אלא בעומד אבל לא במהלך, וי"א שאין חילוק (סמ"ע).

(ד) בסימטא או בצדי רשות הרבים - סימטא פירש רש"י קרן זוית הסמוכה לרשות הרבים, והיא הפקר לרבים למשוך לתוכה הצריכים לצאת מפני הדחק, וכן צידי רשות הרבים, והיינו מה שהוא כנגד הבתים מהאי טעמא (סמ"ע)

(ה) אבל העומד ברשות הרבים כו' - הטעם, משום דהרבה בני אדם רגילים לעמוד שם ואין לאדם שם ד' אמות מיוחדות (סמ"ע), אף להפוסקים דעכשיו אין לנו רה"ר היינו רק לענין שבת אבל לא לדין זה (רע"א).

(ו) שנים שבאו כאחד לתוך ד' אמות - כל דאתי קודם זכה בד' אמות ושוב אין השני הבא אחריו זוכה בד' אמותיו של הראשון. וא"כ מה שכתב הרמ"א שנים שבאו כאחד אף על גב דאי אפשר לצמצם קנו שניהם, היינו מספק חולקין, ואינו מדוקדק מה שכתב הרמ"א או שעומדין שניהם ונפלה המציאה תוך ד' אמותיהן דקנו שניהם, דממה נפשך אי קדים אחד כבר זכה בד' אמותיו (קצה"ח), פירוש כגון שבא אחר קודם לשניהם וזכה בהד' אמות ואחר שבאו אותן שניהם הלך הראשון וזכו שניהם בפעם אחת בהד' אמות אף שבאו זה אחר זה (נתה"מ).

(ג) ר"חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו(ז)(ח)(ט) ואם נפל בה מציאה הרי היא של בעל החצר¹¹³ במה דברים אמורים בחצר המשתמרת(י) י"ואין חצירו קונה לו אלא צידוע צמלאה(יאל) או לאסיה אלעתי¹¹⁴ אבל בדבר שאינו רגיל לצאנו(יב) אין חצירו קונה לו אע"פ שצאה מציאה לשם וצא אחר ונטלה שם זכה הואיל ולא ידע בעל החצר צמלאה אשר שם קודם שזכה בה השני י"ועיין לעיל סימן רלז סעיף יח(יג). ואם סוחר אחד הביא סחורה בזול(יד) לחצירו של שמעון וצא שמעון ואמר תקנה לי חצירי וצא ראוונ אחר כך ולקחה יש אומרים לזכה ראוונ למאחר שאינו מציאה גמורה(טו) כי בעל החצר כריך לקנותה צמעות לא זכתה לו חצירו ויש אומרים לזכה בעל החצר. ואם אחר כך צא סחורה(טז) לחצירו של ראוונ ואמר תקנה לי חצירי וקנאה שמעון וראוונ אינו רוכה ליתן הסחורה לשמעון כי אמר שחצירו קנה לו ושמעון טוען ממה נפשך תתן לי הסחורה הראשונה או השנייה אם כבר נפסק הדיו(יז) צמעה הרשון א"כ הוי המעשה השני לחוד והמוציא מחצירו עליו הראיה(יח) אבל אם לא נפסק הדיו צמעה עד שאירע מעשה שני כריך ראוונ ליתן לשמעון סחורה אחת ממה נפשך. אבל בשדה וגנה וכיוצא בהן אם היה עומד בצד שדה(יט) ואמר זכתה לי שדי זכה בהם ואם אינו עומד שם או שהיה עומד ולא אמר זכתה לי שדי כל הקודם זכה י"וש אומרים דבעומד כלד שדה לחוד סגי ועיין לעיל סימן כ:

(ד) חצירו של אדם קונה לו כו' - פירוש, אפילו אינו עומד בצידה כיון שהיא משתמרת, והוא מדין שליחות (סמ"ע), ואפילו אינו בעיר כלל (ש"ך), וה"ה בד' אמות קונה שלא מדעתו (ט"ז).

(ה) שם - ואם בא לחצרו קודם יאוש, שייך יאוש שלא מדעת ובאיסורא אתא לידי דחצרו כידו (ש"ך), עי' מש"כ רס"ק א (עי' מאיר המשפט שם סעיף ג') (נתה"מ).

(ו) שם - אבל ידו אינו קונה אלא בהגבהה שלשה טפחים, וא"כ אינו קונה לו ידו בתורת חצר אלא בתורת קנין הגבהה וכל קנין צריך כוונה ושלא מדעתו אינו קונה (קצה"ח), וי"א דידו לא גרע מחצירו, רק דבעינן שיהיה כל החפץ מונח בחלל ידו ואז הוי כחצירו, אבל אם תופס רק מקצתו בידו והשאר מונח חוץ לחלל ידו, דבחצירו ג"כ כשמונח מקצת חוץ לחצירו לא קנה, ואז בידו ג"כ לא קנה מטעם הגבהה, ובעינן הגבהה שלשה דוקא (נתה"מ).

(ז) בד"א בחצר המשתמרת כו' - בחצר המשתמרת לכ"ע א"צ שיאמר זכתה לי שדי דהא קונה שלא מדעתו (ש"ך).

Commented [j162]: ל

א קנה כלל, או לא קנה החלק שמחוץ לקרקע?

¹¹³ חצר של הקדש אינה קונה להקדש, ולכן מציאה הנמצאת בבית הכנסת לא נקנית לבית הכנסת (מג"א קנ"ד סק"ג) והקצה"ח בסי' ר' סק"א כ' שבית כנסת הוא חצר השותפין. וצ"ע גדול עי' סי' צ"ה ס"א דלכ"ע הקדש שפטור משבועה הוא דווקא הקדש של בית המקדש.
¹¹⁴ אבל זה מחוץ, ולכן התופס ממנו אין מוציאין מידו (קצות קפג ס"ז ד"ה אבל אם לא ידע).

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(יא) אלא ביודע כו' - כל היכא דאיתיה לדידיה דאי בעי למקניי, חצירו נמי קני, כל היכא דאיהו לא מצי קני חצירו נמי לא קניא, הילכך דבר טמון דאיהו לא מצי למישקל דהא לא חזי ליה דלישקליה חצירו נמי לא זכיא ליה (ש"ך בשם הראב"ן, ונתה"מ).

(יב) אבל בדבר שאינו רגיל לבוא כו' - מטמון ישן הנמצא בכותל דאיכא למיתלי של אמוריים היה הוא של מוצאו, ולא אמרינן דביתו וחצירו של אדם שנמצא בו המטמון קונה לו, עיין לעיל בסימן ר"ס סעיף ג' וה' (סמ"ע).

(יג) ועיין לעיל סימן רל"ב סעיף י"ח - דאם קנה סרסור מגוי דבר בחזקת בדיל ומכרו לאחר ואח"כ נודע שהיה בו כסף או זהב, זכה הלוקח ולא הסרסור למהוי מקח טעות, הואיל ולא ידע בו כשהיה בידו (סמ"ע).

(יד) סחורה בזול - לכאורה תמוה, דהא אפילו אם לקחה בידו, כל זמן שלא הקנה לו המוכר רשות ביד המוכר למכור לאחר, ועוד, דהא כליו של מוכר ברשות לוקח לא קנה כמבואר בסימן ר' סעיף ה'. לכן נראה דמיירי בסחורה שהובאה לחצירו בלא כלים, ומיירי ג"כ שהביא הסחורה ופסק דמיו שבכך וכך רוצה למוכרו, ועי' בסימן ר' סעיף י"א דאם נטל כלי מהמוכר והיו דמיו קצובין אין המוכר יכול לחזור בו כשמגביה כדי לקנותו, וה"ה אם בא לחצירו ואמר הלוקח תקנה לי חצירי אין המוכר יכול לחזור בו, דחצר מטעם ידו איתרביא, וכי היכא דאם נטלה הלוקח בידו אין המוכר יכול לחזור בו, ה"נ כשבא לחצירו. ודעה קמייתא ס"ל דלא איתרבי חצר שיהיה כיד רק במציאה דלית ביה חסרון מעות, אבל הכא כיון שהיה שם ולא נטל החפץ לעצמו ולא נתן לו מעות, אמרינן דילמא לא מתרמי ליה זוזי, משו"ה לא קנה. ולפ"ז כשאמר תקנה לי חצירי ומעות בידו ורוצה ליתן לו, ובא אחר וחטף החפץ ומשכו, קנה קמא (נתה"מ).

(טו) שאינו מציאה גמורה כו' - דשאני מציאה דלית בה חסרון קנין ומעות, אבל הכא דילמא לא הוה מיתרמי ליה זוזי למקניא כו', ומשום דינא דעני המהפך בחררה ליכא במציאה, אפילו אם אמר המוכר אם מזבנינא הסחורה לדידך מזבנינא ותקנה לא קנה כל זמן שלא פסק עמו המעות, וכיון דלא קנה הסחורה לא קנה גם הריוח, ועי' לעיל סי' ר"ס ס"ד (סמ"ע).

(טז) ואם אחר כך באה סחורה - פירוש אחר שכבר באה סחורה לביתו דשמעון וקנהו ראובן והלך לו עם הסחורה, בא סחורה אחרת לבית ראובן וקנהו שמעון ואינו רוצה ליתן הריוח לראובן, וטוען על ראובן ממה נפשך, אי הלכה כמ"ד הנ"ל שס"ל שחצירו קונה גם בסחורה בזול, א"כ הדין עמך בסחורה השניה, תן לי הראשונה שגם ביתי קנאה לי, ואם הלכה כמ"ד דאינו קונה הבית בזה, א"כ הנח הריוח מסחורה השניה שקניתי בביתך (סמ"ע), פירוש, ואירע הדבר שראובן בעל החצר מוחזק שסגר ביתו ולא הניח לשמעון שיקח מביתו (ט"ז).

(יז) אם כבר נפסק וכו' - וי"א אע"פ שנפסק הדין צריך ליתן לו סחורה א' ממ"נ ודוקא כשאירעו שני המעשים באיש א' שבא מכח איש אחר כיון דב' גברי נינהו אין אומרים ממה נפשך על הנכסים ואין חילוק בין נפסק הדין או לא (ש"ך), עי' לקמן סי' ר"פ סעיף ד' ואין דין זה של הרמ"א ברור להלכה, אבל אם כן הוא להלכה אם חזר זה הקונה הא' ותפס משל הקונה הב' לא מפקינן מיניה, ולא שייך כאן לומר דהוי ספיקא דדינא ולא מועיל תפיסה, דאין כאן שום תפיסה באיסור לא לראשון ולא לאחרון דהכל ספק הוא (ט"ז).

(יח) והמוציא מחבירו עליו הראיה - פירוש, הוא צריך להביא ראיה שהלכה כדברי מי (סמ"ע).

(יט) אם היה עומד בצד שדהו - כל העומד בצד שדהו ה"ל השדה שלו כידו, וקונה לו דבר הניתן לתוכו אם הוא דבר שאינו זז ממקומו כגון כסות וכלים דהרי הוא משומר ע"י עמידתו שם (סמ"ע).

(ד) רביאראה אחרים רצים אחר המציאה והרי הוא צבי שבור או גוזלות שלא פרחו אם היה עומד בצד שדהו שהם בתוכה ואלו היה ריץ מניעין (כ) ואמר זכתה לי שדי זכתה לו שדהו (כא) ואם אינו יכול להגיען הרי אלו כצבי שהוא ריץ כדרכו וכגוזלות המפריחים ולא אמר כלום אלא כל הקודם בהם זכה ואם נתנו לו במתנה הואיל ואחר הקנם לו (כב) והרי הם מתגלגלים בתוך שדהו קנה שדהו ואם היה צבי ריץ כדרכו (כג) וגוזלות מפריחים לא קנתה לו שדהו:

Commented [j163]: ל בדוק את זה שפרידמן לא מצא, ול אהיה לי צורת הדף

Commented [j164]: ל בדוק אם צריך להביא את החצי השני של הנתה"מ. האם יש הבדל בין הנתה"מ לראב"ן?

Commented [j165]: ה אם הט"ז נצרך?

Commented [j166]: נ ראה יותר רק להביא שאין דברי הרמ"א כאן עיקר להלכה

Commented [j167]: ל א הבאתי את דברי הסמ"ע.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

- (כ) ואילו היה רץ היה מגיען כו' - דה"ל ע"י זה נשמרים בתוכו (סמ"ע).
- (כא) ואמר זכתה לי שדי כו' - לפי היש אומרים שכתב הרמ"א בסעיף שלפני זה גם כאן לא בעינן שיאמר זכתה לי שדי, ואפשר שיש לחלק (סמ"ע).
- (כב) הואיל ואחר הקנס לו - כיון דדעת הנותן רוצה להקנות לו אלים קנייתו וקנהו חצירו אף על פי שאינו יכול להגיעו. ואם אחד הפקיר דבר וזרקו לתוך חצר חבירו, דינו כמתנה וזכתה לו חצירו אף על פי שרץ אחריו ואינו מגיעו (סמ"ע, ש"ך), ומיהו דווקא כשממרו לדעת הנותן או המוכר שעומדים שם (רע"א).
- (כג) ואם היה צבי רץ כדרכו כו' - ואם עמד בקרוב לו שיכול לתופסו שלא ירוץ מהשדה קנהו ג"כ אעפ"י שאינו שבור דמיקרי לו משומר בזה (סמ"ע).
- (כד) רבב קטנה יש לה חצר (כד) ויש לה ד' אמות אבל קטן אין לו חצר ואין לו ד' אמות (כד) קטנה יש לה חצר - עי' דברי רמ"ג סכ"ג (סמ"ע), עמ"ש לעיל סימן רמ"ג סכ"ב וכ"ג מדינים אלו (ש"ך).

סימן רסט - המגביה מציאה לחבירו, ואם הגביהו חרש ופקח

- (א) רבב המגביה מציאה לחבירו (א) אע"פ שלא אמר לו כלום זכה בה¹¹⁵.
- (א) המגביה מציאה לחבירו כו' - פירוש, ראובן שאמר בשעה שמגביה המציאה מעל גבי קרקע הריני מגביה מציאה זו כדי לזכות בה לשמעון, קנאה שמעון ואין ראובן יכול לחזור בו, ועיין מה שכתבתי לקמן ס"ק (ח) (סמ"ע), וי"א אפילו לא אמר כלום אם מודה שהיתה כוונתו לכך (ש"ך), ועיקר כסמ"ע, דכיון דקיי"ל (נדרים כח ע"א) דברים שבלב אינן דברים א"כ מחשבה גרידא לאו כלום היא, ואפילו זוכה לחבירו נמי צריך דיבור ובמחשבה לזכיה לא מהני. ועי' דבריו בסימן קפ"ג ס"ד ד"ה זבין לי, שאם קנה במעותיו ומתכוין לזכות לחבירו דלא קנה חבירו אפילו אמר בפני עדים לצורך חבירי אני קונה במעותי, ומשום דדעת המוכר לאקנויי לבעל המעות ולא קנה חבירו עד שיודיע למוכר, מיהו אם אמר לו ראובן בפירוש שיגביה מציאה לו והגביה במחשבתו לזכות לראובן קנה ראובן, דזה אינו דברים שבלב אלא דברים שבלב כל אדם דכיון ששתק אדעתיה דידיה ודאי אגביהיה כדלקמן סעיף ו' (קצה"ח), וי"א דדוקא במקום דהדברים שבלב סותרין לדברים שבפה לא הויין דברים שבלב דברים, אבל דברים שבלב סתמן הויין דברים כמו בתרומה דמהני מחשבה (נתה"מ). וכן בשנפל המציאה בתוך ד' אמותיו ואמר שיקנה ד' אמותיו חפץ זה לפלוני (רע"א).
- (ב) רבב שנים שהגביהו מציאה (ב) קנאוה שניהם (ג).
- (ב) שנים שהגביהו מציאה כו' - פירוש, הן הגביהו כאחד הן שבא הראשון תחילה והגביה ראש האחד ואח"כ בא השני והגביה ראש השני (סמ"ע).
- (ג) קנאוה שניהם - דבהגבהת ראש אחד מעל גבי קרקע לא קנה אלא מה שבידו עד שיגביה כולו מעל גבי קרקע, וכאן אין שום אחד מהן הגביהו כולו, ואמרינן דמסתמא ניחא להו להיות כל אחד שלוחו של חבירו כדי לזכות כל אחד בהחציה, והיינו דאמרינן שראובן הגביה הראש שבידו גם לצורך שמעון כאילו הגביהו שמעון, וכן שמעון לצורך ראובן, וה"ל כאילו כל אחד הגביהו כולו מהקרקע והווי שותפין בו (סמ"ע).
- (ג) רבב הגביהה לו חרש או שומט או קטן לא קנה הפקח לפי שאין להם דעת¹¹⁶.
- (ד) רבב הגביהו חרש ופקח כאחד מתוך שלא קנה פקח (ד) (נ"י חרש) לא קנה חרש (פקח) והחוטפה מידם זכה רבבמיהו מה שביד כל אחד קנה¹¹⁷. ואם היו שניהם חרשים תקנו

¹¹⁵ והמגביה לצורך גוי לא זכה הגוי כיון שאין שליחות וזכיה לגוי, ולגבי המגביה אם זכה לעצמו בכה"ג, היא מחלוקת רש"י ותוס' בביצה דף לט ע"ב שלרש"י אם חבירו לא קנה, אז קנה לעצמו, ותוס' חולק (דברי משפט רסט). וה"ה המגביה לצורך הקדש (שער אשר רסט אות ג' בהגהות הטור), אמנם לצדקות בזה"ז נראה שכן קנה.

¹¹⁶ וכן הדין בגוי שאינו בר שליחות. ואם הוא פועל עיין בנתיבות קפ"ח ס"ב שזוכה מדין יד פועל כיד בעה"ב. עי' לקמן סי' ער"ה סכ"ד וקצה"ח שם.

¹¹⁷ דידו חשיב כחצר, עי' לעיל ??.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

חכמים שיקנו כדי שלא יבאו להתקוטט:

(ד) מתוך שלא קנה חרש - דבהגבהתו מצד הדין לאו כלום הוא כיון דאין לו דעת כנזכר לעיל סעיף ג', אלא מפני דרכי שלום תיקנו שקנהו החרש כשהגביהו כולו או שני חרשין שהגביהו בהדדי, משא"כ כאן דלא הגביהו אלא עם פיקח ולא מהני הגבהתו לפיקח לזכות על ידו, דבפיקח לא שייך תקנה מפני דרכי שלום דהא יש לו קנייה טובא מצד עצמו שיגביהו לעצמו, וכיון דלא זכה הפיקח ע"י החרש בהחציה, לא זכה גם החרש בהחציה ע"י הפיקח, דלא שייך כאן הטעם דדרכי שלום ויריבו כיון דהחרש רואה שגם הפיקח אינו קונה (סמ"ע), חרש ופקח שהיו שניהם רוכבין או מנהיגים יש מח' אי הוי כמו הגביהו שניהם דלא קנו כלל, או שהפקח קנה (קצה"ח נתה"מ), ובאם הגביה פקח כ"כ שאם ינוח החרש ידו יהיה נעקר מן הקרקע יש מח' אם קנה, דלא שייך אתי לידי ריב דיש להסביר להחרש, אבל אם החרש בלבד הגביה כ"כ ולא הפקח כיון דעכ"פ הפקח לא קנה ממילא לא שייך בטלית זה אתי לידי ריב ולא קנה גם החרש (רע"א).

(ה) רב"טלית שמונח חציה על גבי עמוד שגבוה ג' טפחים וחציה על גבי קרקע ובא אחד והגביה ראש אחד שעל גבי קרקע וניתק ראש השני(ה) מעל גבי עמוד ונפל על גבי קרקע קנאה כיון שראש האחד עדיין היא בידו וראש השני היתה מונגבת מכחו שלשה טפחים מהארץ אבל אם לא היה ראש השני עדיין בידו בעוד שהטלית באויר לא קנאה ואע"פ שהיה מונגבה מכחו ג' טפחים כיון שעתה כולו בארץ(ו) וכן אפילו ראש האחד בידו ולא ניתק ראש השני מעל גבי העמוד לא קנה אע"פ שאילו נתקו היה מונגבה מכחו ואם טלית מונח על גב דף והכה ועלה מכחו שלשה טפחים(ז) קנאו אבל אם לא עלה מכח הכאתו למעלה אלא נפל לארץ אפילו שהדף גבוה ג' טפחים לא קנה:

(ה) וניתק ראש השני כו' - פירוש, ע"י הגבהת ראש זה מעל גבי קרקע ניתק וזו ראש השני מעל גבי העמוד, וכיון שבגרמתו ניתק גם ראש השני דהיה באויר ג' טפחים בעוד היות ראש זה שהגביהו בידו, ה"ל כאילו הוי כולו בידו בבת אחת, משא"כ כשבשעה שהתחיל לנתק מעל גבי העמוד קודם שניתק ובא לאויר הניח המגביה ליפול מידו הראש הא' (סמ"ע).

(ו) כיון שעתה כולו בארץ - לאו דוקא קאמר, אלא כלומר כיון דהיה דרך ירידתו ליפול בארץ ולא היה מחזיק בו כלל בהיותו כולו באויר (סמ"ע).

(ז) והכה ועלה מכחו ג' טפחים - הא דבעינן ג' טפחים היינו דוקא אם חוזר הטלית ליפול על גבי העמוד, דנמצא דהעמוד הוא קרקע שלו ובעינן שיהיה מונגבה על ידו ג' טפחים, אבל אם מכח הכאתו עלה מהעמוד ודרך ירידתו נפל לארץ, אפילו לא עלה מעל גבי העמוד כי אם מעט, כיון שעכ"פ עלה מכחו והיה ג' טפחים מהארץ מקום שסופו יפול שם קנהו (סמ"ע) ¹¹⁸ וט"ז.

(ו) רב"היה רוכב על גבי בהמה וראה את המציאה ואמר לחבירו זכה לי בה כיון שהגביהה לונח) קנה הרוכב ואע"פ שלא הגיע לידיו¹¹⁹ ואין המגביה נאמן(ט) לומר לרכי הגבהתיה אפילו צעודה צידו ואם אמר לו תנה לי¹²⁰ ונטלה ואמר אני זכיתי בה זכה בה הנוטל ואם משנתנה לרוכב¹²¹ אמר אני זכיתי בה תחילה לא אמר כלום¹²² הגה: ראונו אמר לשמעון קנה לנו ציוד סחורה פלונית והלך שמעון וקנאה ואחר כך אמר לקנאה לעצמו¹²³ יש אומרים לרכיך לחלוק¹²⁴ עם ראונו דהוה ליה כמגביה מציאה לחבירו ויש אומרים לאם לא היו לראונו דמיס¹²⁵ זכה שמעון צמה שקנה ואם נחלצה לקנות לשניהו הוי ליה כאלו זכה לשניהו.

(נ) כיון שהגביהו לו - פירוש, שהגביה סתם ולא אמר בפירוש בשעת הגבהה או קודם לכן לעצמי אני מגביה אותה, ובמגביה מעצמו צריך לומר אני מגביה לחבירי דאז אינו יכול

Commented [jl68]: ל
א הבאתי את הרע"ק.

Commented [jl69]: ל
א הבאתי את דברי
הש"ך.

¹¹⁸ עי' נתה"מ רע"ג סי"ג.

¹¹⁹ עי' הערה 116.

¹²⁰ ואין יכול לחזור תוך כדי דיבור, ועי' קצה"ח ס"ז מח' הובא בפ"ת וקצה"ח, אם במתנה יכול לחזור תוך כדי דיבור.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

לחזור בו ולא במגביה סתם (סמ"ע¹²¹), וי"א דאין צריך לומר (ש"ך), עי' לקמן דברי ס"ק (ח) (נתה"מ).

(ט) ואין המגביה נאמן כו' - פירוש, זהו החילוק בין א"ל חבריו להגביהו לו ובין המגביה מעצמו לצורך חבריו, דבמגביה מעצמו סתם לצורך חבריו, אף אם (אחר) [קודם - נתה"מ] שהגביהו אמר שהגביה לצורך חבריו, נאמן אה"כ לחזור ולומר משטה הייתי כך או שלא להשביע את עצמי אמרתי כן (סמ"ע), הגביה מעצמו, אף שאומר בשעת הגבהה שהוא מגביה לצורך חבריו, לא מצי לחזור כיון דבשעת הגבהה נעשה שלוחו וזכה לו, אלא דעכ"פ נאמן לומר לצורך עצמי הגבהתי באמת, ומה שאמרתי שאני מגביה לצורך חברי, בלבי לא היה כן, ונאמן כיון שהוא בידו עדיין, ויכול לומר לא הייתי שלוחך בשעת הגבהה כלל, ואף שאמרתי שאני מגביה לצורך חברי היה בדעתי אחר הנתינה דוקא, משו"ה נחא במגביה מעצמו לצורך חבריו דשם נעשה ודאי שלוחו בשעת הגבהה מיד לזכות בו, אלא דאית ליה זכות לטעון בלבי לא היה כן וכדלעיל, אבל אם מודה בדבר שנעשה שלוחו לזכות בשעת הגבהה, אף באמר לו תנה לי אינו יכול לחזור בו (ט"ז), עיין מ"ש בסימן פ"ג ס"ק ב'?? (קצה"ח). ונראה דדוקא כאן דאיכא עדים שאמר לחבריו זכה לי וזה הגביה בפניהם הוא דאינו נאמן, אבל אי ליכא עדים מסתבר דנאמן שהגביה לעצמו במיגו דלא אמרת לי (נתה"מ), אם הרוכב אמר "תנה לי" לא זכה בה חבריו אפילו הגביה בפירוש לצורך חבריו וב"זכה לי" זכה בה אפילו בסתם¹²², דכיון דשתק הרי הודה לשליחותו וכשהגביה בסתם בודאי לחבריו הגביהה ושוב לא מצי הדר ביה. וכל היכא דלא מצי למימר טעמא דמתקבל לעיני בית דין מפני מה שתק אמרינן דשתיקה כהודאה דמיא (רע"א).

Commented [j170]: ה לש

(י) ואם א"ל תנה לי - דדוקא כשא"ל זכה לי והוא הגביה סתם אזי זיכהו לחבריו מיד בהגבהתו, משא"כ כשאמר תנה לי, דחבריו עצמו דאמר ליה תן לי לא ביקש לזכות בו קודם שיבוא לידו, ומשו"ה אף אם נאמר דכונת המגביה היתה שהגביה לחבריו בשליחותו, יש בידו לחזור בו עד שיבוא לחבריו לידו (סמ"ע וש"ך), עיין מ"ש בסימן קכ"ה סק"ג (קצה"ח).

Commented [j171]: כון שהש"ך כסמ"ע? ולכן אין להביא את הנתה"מ?

(יא) ואם משנתנה לרוכב כו' - דכיון שנתנה לו נאמר אדרבה, אף אם היתה דעת המגביה להגביהו לצורך עצמו, מ"מ כיון שנתנה להרוכב הרי גילה דעתו שנתנה לו במתנה גמורה (סמ"ע), אמנם היכא דאיכא עדים דלעצמו הגביה, דלא מהני נתינה (נתה"מ).

(יב) דקנאה לעצמו - עיין מה שכתבתי בסימן קפ"ג סק"ו?? בזה (נתה"מ).

(יג) יש אומרים דצריך לחלוק - דוקא כשידוע בעדים, אבל כשאינו ידוע כלל שהגביה המציאה או שקנה הסחורה רק מפי עצמו, פשוט שלדעת הסוברים בסימן קפ"ג סעיף ג' בהגה שאם אמר כן בפני עדים מהני, גם כאן מהני מיגו, והפה שאמר שהגביה ושקנה הוא הפה שאמר שלעצמו קנה ע"ש (פ"ת).

(יד) וי"א דאם לא היה לראובן דמים כו' - עיין מה שכתבתי לעיל סימן קפ"ג סעיף ד' סק"ג?? (סמ"ע).

סימן ער - מציאת חרש שוטה וקמן ובנו ובתו ועבדו ושפחתו ואשתו ופועלו

(א) ר"ל מציאת חרש שוטה וקמן¹²³ (א) אין בה משום גזל אלא מפני דרכי שלום (ב) לפיכך אם עבר אחד וגזלה מידם אינה יוצאה בדריינים הגה: ¹²⁴ודוקא מליאה שאין דעת אחרת מקנה לו אצל שכירות של קטן וכיוצא בו מוליחין בדיינין (ג)¹²⁴:

(א) מציאת חש"ו כו' - י"א דאם גזל מקטן דבר שנקנה לו מדרבנן כגון ע"י מתנת ש"מ

¹²¹ עי' לעיל סעיף א' מש"כ הסמ"ע וש"ך.

¹²² עי' נתה"מ רנט ס"א.

¹²³ עי' לעיל סימן רמג סעיף טו ז"ל: קטן שנותנים לו צרור וזורקו אגוז ונטלו זוכה לעצמו ודוקא כשיש דעת אחרת מקנה לו, אבל במציאה לא, ואינו זוכה לאחרים, פחות מזה לא לעצמו ולא לאחרים. ודעת הש"ך שם, שאפי' במציאה קונה מן התורה, ומה שאמרו שהוא מפני דרכי שלום הוא בלא הגיע לעונת הפעוטות, ועי"ש קצה"ח ונתה"מ החולקים עליו, ופסקו דעיקר כרמ"א.

¹²⁴ עי' לעיל סי' פט ס"ב ולקמן של"ג ס"ח שיש שכירות לקטן.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

אינה יוצאה בדיונים ודבריו צ"ע (ש"ך), לא עבדין ליה מידי, לא נידוי ולא יורדים לנכסיו, רק שהב"ד פוסקים לו להחזיר, או אפשר דאמרין ליה נמי אם לא תחזיר אתה עובר על דברי חכמים ושרי למקרייך עבריינא (ש"ך בשם תקפו כהן), וי"א גזל מדבריהם יוצאין בדיונין (ש"ך בשם המרדכי), וזו התקנה שהמציאה יהיה של אביו היא מדרבנן והאב מצד עצמו זוכה במציאה ולא מצד זכיית הבן שהבן לא זכה ואפילו מדרבנן (ש"ך בשם מה"ר בצלאל אשכנזי). ומה שאינה יוצא בדיונים, ג"כ אין מנדין אותו על זה (רע"א).

(ב) מפני דרכי שלום כו' - ע' מ"ש לעיל סי' רמ"ג סט"ו ד"ה ודוקא כשיש דעת אחרת (ש"ך)

(ג) אבל שכירות של קטן וכיוצא בו מוציאין מידם - או שהיה שלו או שהרויח, הרי הוא שלו גמור (סמ"ע)

(ב) ר"ב מציאת בנו ובתו הסמוכים על שולחנו¹²⁵ אע"פ שהם גדולים ר"ב מציאת בתו הנערה אע"פ שאינה סומכת על שולחנו(ד) ומציאת עבדו ושפחתו הכנענים ומציאת אשתו הרי אלו שלו(ה) (ו) ל"ו וכו' הדין אם הרויחו(ז) בסמורה או במלכה ל"ב אצל אס מת אינו מוכיף מלאכת בן אחר לשאר יורשיו(ח) אבל מציאת בנו שאינו סומך על שולחנו אע"פ שהוא קטן ומציאת עבדו ושפחתו העברים ומציאת אשתו שהיא מגורשת ואינה מגורשת אינה שלו(ט) ל"ו וכו' נתנו מתנה לקטן הסומך על שולחן אביו הרי הוא של אביו אצל לא זכנו הגדולים(י). ל"ו וכו' הסומך על שולחן אחרים מליאתו עלמנו(יב):

(ד) הסמוכים על שולחנו אף על פי כו' - כך היה נראה ישר לחכמים לשלם הטוב לעושה עמו טוב, שמזין אותו אף על פי שאינו חייב לפרנסו כי אם עד ו' שנים, משא"כ אחין המפרנסים אחיותיהן אחר מיתת אביהם דמחויבים לפרנסן, משו"ה מציאתן לעצמן, וכמ"ש באה"ע סימן קי"ב סעיף ב' (סמ"ע), ע' בא"ח סי' ס"ו ס"י [כשמזכה להם ע"י אחר (את העירוב) לא יזכה על ידי בנו ובתו הקטנים, אפילו אם אינם סמוכים על שולחנו, ולא ע"י עבדו ושפחתו הכנענים, אבל מזכה הוא ע"י בנו ובתו הגדולים, אפי' סמוכים על שולחנו - בי' המג"א: אף על גב דמציאת' לאביהם משום איבה מ"מ במה שהאב רוצה לזכות לאחרים ע"י בניו זוכין] (ש"ך), כל זה משום איבה, וכ"ז דוקא בבנו שדרכו לזונו תמיד, ואם לא יפרנסנו אביו לא יפרנסנו אחר, אבל אדם אחר מעלמא הסומך לשולחן חבירו חנם כגון יתום קטן וכיוצא בו, אין סברא שמציאותו לחבירו, וכ"ש עבד או אמה שבשכר טרחם הם אוכלים, ובכלל זה הוא ג"כ מי שפסק לבנו מזונות על שולחנו דמציאתו לעצמו, דהא דרך חיוב הוא נותן לו (ט"ז).

(ה) מציאת בתו נערה אף על פי כו' - אע"פ שאינה ברשות אביה למוכרה בנערותה, אפ"ה תיקנו שתהא מציאתה לאביה משום איבה דביד אביה למוסרה בעל כרחיה למנוול ומוכה שחין (סמ"ע), ע"י אה"ע סימן ל"ז ובחלקת מחוקק שם ס"ק א' המסתפק אם האב זוכה במתנתה, ולי נראה דזוכה במתנתה מהא דכתב בשו"ע או"ח סימן ס"ו סעיף י' שאינו מזכה עירוב ע"י בנו ובתו הסמוכים על שולחנו אפילו הם גדולים, ולא על ידי בתו אפילו אינה סמוכה על שולחנו כל זמן שלא בגרה, וכן ע"י בדברינו לעיל קע"ו סק"ו ?? (קצה"ח).

(ו) ומציאת עבדו כו' ואשתו כו' - דידן כיד רבן ובעלה, וכל מה שקנו כאילו קנאן רבן ובעלה (סמ"ע).

¹²⁵ צ"ע אם בנו מצא אבידה שעל ידו יכול להפסיק להיות סומך על שולחנו איך מבטלים סמיכת שולחן. ראובן חייב לשמעון כסף, ובנו של ראובן מצא מציאה, ושמעון לקחו בע"כ באמרו באשר שהדין מציאות בנו הקטן שייך לאביו ואביו חייב לו. אין שמעון יכול לתפוס מציאות קטן בשביל אביו שחייב לו דהא דמציאת קטן שייך לאביו הוא תקנת חז"ל משום איבה, וראובן יכול לומר אי אפשר בתקנת חז"ל, והקטן אינו בעצמו חייב כלום, וא"כ צריך להחזיר להקטן המציאה שלו, ואפילו אם האב לא ידע טענה זו אנו טענינן ליה (ארבעה טורי אבן ט). וי"א מאחר ואביו חייב לו ובאמת מחויב לשלם לו רק שרוצה להפקיע חובו פשיטא דבכה"ג לא תקנו חז"ל מפני דרכי שלום ואדרבא בודאי יכול לתפשו בשביל חובו אלא אף שמירי בקטן שהגיע לעונת הפעוטות שדעת הש"ך בסימן רמ"ג דמציאתו לו מן התורה וגם אם מירי בבן גדול הסומך על שולחן אביו מכל מקום כיון דהוא הגביה בשביל אביו דמציאתו לאביו ורק אביו אומר דמוחל לו אבל הוא הגביה בשביל אביו ולא כיון לזכות בעצמו א"כ כיון שהוא לא זכה לעצמו וחבירו תפסו ממילא שייך להאחר ועיין בחו"מ בסי' רס"ח וא"כ יכול לתפסו לעצמו והחוב ישאר לו חייב ואין לו מנוס בזה רק שיחזור בו ויתנו לו לפרעון חובו (שו"ת שו"מ מהדו"ג חלק ג סימן ח).

Commented [j172]: ת
שובה זה בת 7 עמודים
ולא ברור לי הנ"מ להלכה

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(נ) וה"ה אם הרויחו כו' – כל מתנה שנתנה לקטן הן על ידי אביו, הן על ידי אחר בדעת אחרת מקנה קנה (ש"ך בשם המהרש"ך), ויש אומרים שזה מחלוקת, ולכן המוציא מחבירו עליו הראיה (רע"א בשם השבות יעקב), ואם בנו לקח משהו, והאב לא מיחה רק אחרי שנפל ביניהם ריב, הוא של הבן (ש"ך סק"א, וכן רע"א כאן בשם שו"ת מה"ר בצלאל אשכנזי).

Commented [j173]: ל א הבאתי את דברי הנתה"מ.

(נ) מת אינו מוריש מלאכת כו' - פירוש, אם מת האב, אף שכבר הרויחו בסחורה או שכבר נעשתה המלאכה, מ"מ הואיל ועדיין בידו של הבן והאב מת, אינו מוריש, ואף המציאה שמצא בחיי אביו ולא תבעו אביו בחייו, כשמת אביו המציאה לעצמו (סמ"ע), בן שסיגל ממון לעצמו בחיי אביו, אזלינן בתר אומדנא מדלא תבע ליה מחל ליה, לא שנא מציאה לא שנא ריוח בסחורה (ט"ז).

Commented [j174]: ל א הבאתי את דברי הסמ"ע.

(ט) ומציאת עבדו ושפחתו כו' עד אינם שלו - אינו "שלו" דהיינו של אדון דשפחה, ולא כתבו הרי הוא שלהן של עבד ושפחה ואינך, משום דדין זה נחלק, דאם אביה של זו הקטנה שמכרה לשפחה חי בשעה שמצאה המציאה, המציאה היא של אביה ולא של עצמה, ואם אינו חי, המציאה היא של עצמה, ועכ"פ אינה שלו של האדון (סמ"ע).

(ז) אבל לא בכנו הגדול - דאיכא למימר הנותן הקפיד להיות דוקא של הבן, משא"כ בנתן לבנו הקטן דמסתמא אינו משומר בידו זולת דעת אביו השומר ונתנו לקטן אדעתא דאבוה (סמ"ע), ובכתו נערה מסתפקין אם ניתן לה מתנה אם הוא של אביה. ובקצוה"ח ס"ק (ה) הוכיח דודאי האב זוכה במתנתה, ועיקר הוא שזה שלה (נתה"מ).

(א) שם – י"א אף אם אביו נתן לו המתנה, וי"א שאם נתן לו מתנה ואח"כ חזר בו, בעודו סומך על שלחנו, יש לו זכות לחזור בו (רע"א בשם השו"ת מה"ר בצלאל אשכנזי). עיין בש"ע או"ח סי' שס"ו¹²⁶ (רע"א).

(ב) יתום הסמוך כו' - היינו טעמא, דאם לא יזונו הוא יזונו אחרים, דמשום מצוה רבה מצויים לזונו, ומשו"ה לא תיקנו ככה"ג שתהא מציאתו להמפרנסו (סמ"ע).

(ג) ר"ה מציאת פועל לעצמו (יג) אע"פ שאמר לו עשה עמי מלאכה היום (יד) ואין צריך לומר אם א"ל עזור עמי היום אבל אם שכרו ללקט מציאות כגון שחסר הנהרמו) ושכרו ללקט הדגים הנמצאים באגם הרי מציאותו לבעל הבית ואפילו מצא כים מלא דינרים¹²⁷ וט אומרים דהוא הדין שכו סתסנו) ומראה לו ללקט מציאות.

(ג) מציאת פועל לעצמו - המשרת שקנה סוס ממעותיו ומכרו, והחריש בעה"ב עד שמכרו בריוח גדול, ועתה הוא מבקש את הריוח, אין בדברי בעה"ב כלום דקיי"ל מציאת פועל לעצמו, ומשרת דין פועל יש לו, והסחורה שקנה בזול דין מציאה יש לה (פ"ת).

(ד) אף על פי שאמר לו עשה עמי מלאכה כו' - ר"ל, אף על פי ששכרו סתם ולא פרט לו מלאכה מיוחדת והוה אמינא לכל דבר שכרו (סמ"ע).

(ט) כגון שחסר הנהר כו' - כן הוא לשון הגמרא (ב"מ יב ע"ב), ובאו לתרץ הלא אינו מדרך העולם לשכור לו פועלים ללקוט מציאות דאינם שכיחים (סמ"ע), ובאם גבה ש"ח פרועים מגוי פעם שני עיין לעיל סי' קע"ו סי"ב בהגה [גבה חובות פרועים מגוי, הוי בכלל מציאה, דכל שטר פרוע אינו שוה רק דמי הנייר, ולכך מי שהחזירו לגוי אינו חייב לשלם לחבירו ואפילו לכתחילה נמי שרי], השוכר חבירו לישא וליתן בנכסיו וכל מציאה וריוח¹²⁸ שיהיה בהם יהא לשוכר והיו בהם שטרות פרועים ונתפשר בהם עם בעלי החוב להחזירם להם, אם נתנו לו בשם בעל השטרות הוי כמגביה מציאה לחבירו. ואם נתנו לו בשמו, הרי שלו לעצמו. נתנו לו סתם אני אומר לעצמי אני מקבל נ"ל שהם שלו (רע"א בשם הערך לחם).

¹²⁶ הובא לעיל בש"ך.

¹²⁷ אמנם ביד הפועל לבטל את השכירות כמש"כ לעיל סי' קפ"א ס"ג השוכר את הפועל להציל, כל שיציל הרי הוא למשכיר. ואם אמר לעצמי אני מציל הרי זה חוזר בו מהשכירות וכל שיציל אחר שאמר לי הרי הוא שלו. והנתיה"מ שם סק"ה כ' שאפי' קבלן אם לא עשה קנין יכול לחזור בו (אף שהתחיל במלאכה) והפת"ש שם כ' שאם נעשה דבר האבד בגללו, כגון שהיה יכול לשכור אחר לזה, אף פועל אינו יכול לחזור בו. ועי' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' צ"ז שצריך להביא עדים שחזר בו אבל בסתמא אינו נאמן, אמנם עי"ש בערוה"ש.

¹²⁸ צ"ע במילה זו, ונ"ל שהוא כ"ריוח שיהיה לו בהם, ולא הם עצמם.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(טו) ויש אומרים דהוא הדין אם שכרו סתם כו' - שכרו סתם והבעה"ב השוכרו מראה לו מקום המציאה ומבקש ממנו שילקטן, הרי הוא כאילו שכרו מתחילה לכך בפירוש (סמ"ע).

סימן רעא - מציאת בהמה ושטר חוב ושובר וגמ אשה

(א) רל"ב' שראו גמל או חמור של מציאה"ב וקדמו שניהם והנהיגוהו או משכוהו או שהיה אחד מנהיג ואחד מושך (א) קנו שניהם במה דברים אמורים בחמור אבל בגמל אם היה אחד מנהיג ואחד מושך המושך קנה אבל לא המנהיג (ב):

(א) או שהיה אחד מנהיג ואחד מושך כו' - זהו קאי אחמור לבד, וכדמסיק וכתב במה דברים אמורים בחמור כו', ודוקא בשניהן מנהיגין בגמל קנו שניהן, דשניהן שוים בקנין, משא"כ הנהגה במקום משיכה, דקנין של משיכה עדיפא מהנהגה וכדמסיק (סמ"ע), אם קנה חד לוקח מחד מוכר גמל בהנהגה וחמור במשיכה קנה א' ממה נפשך (רע"א).

(ב) אבל לא המנהיג - דגמל בהנהגה וחמור במשיכה איכא חד מינייהו דלא קנה, ולא ידעינן הי מינייהו קנה והי מינייהו לא קנה, הלכך במכר ומתנה לא קנה חד מינייהו דאוקי ממונא אחזקת מרא קמא, ובמציאה והפקר קנו שניהן (סמ"ע).

(ב) בהמת מציאה (ג) שקדם אחד ואחו במוסירה לא קנה עד שימשוך או ינהיג וכן בנכסי הגר אבל קנה המוסירה לבדו (ד):

(א) בהמת מציאה כו' עד בנכסי הגר - הטעם, דבשניהן אין דעת אחרת מקנה אותן, משא"כ במכר ומתנה, עיין לעיל סימן קצ"ז סעיף א' וסעיף ד' בהג"ה וקצ"ח סעיף ז' - י"ב (סמ"ע וש"ך בשם המהר"י לבית לוי).

(ד) אבל קנה המוסירה - הא דקנה כולה, משום דבידו למושכה כולה אליו מראש הבהמה, משא"כ בסעיף שאחר זה באחד רוכב כו', כיון דרוכב קנה הבהמה בטילה המוסירה מה שהוא קבוע בראש הבהמה גבי הבהמה, וכיון דלא קנה כולה גם מה שביני ביני לא קנה, כיון דלא הגביהו כי אם ראש אחד וראש השני ה"ל כמונח על גבי קרקע, ועיין לעיל סימן קצ"ז סעיף ג' - ד' ורס"ט סעיף ב' - ה' (סמ"ע), וי"א דכאן קנה המוסירה מה שתפוס בידו, ועמ"ש לעיל סי' קצ"ה ס"ד (ש"ך וט"ז).

(ג) היה אחד רוכב (ה) ואחד אוחז במוסירה הרוכב קנה הבהמה והמוסירה שעל לחיי הבהמה בלבד וזה שאחו המוסירה קנה ממנה מה שאחו בידו ושאר המוסירה לא קנה שום אחד מהם. הגה: ¹²⁹היו שנים כוכבין קנו שניהן היה אחד כוכב ואחד מנהיג קנו שניהם ויחלוקו:

(ה) היה אחד רוכב כו' - הרמ"א סתם שקנה אפילו ללא הנהיג ברגליו (סמ"ע), אמנם י"א דברכיבה לבד ללא הנהיגה ברגליו לא קנהו, ועי' לעיל סימן קל"ח ס"א בסמ"ע וקצ"ז ס"ג (סמ"ע, וש"ך בשם המהר"י לבית לוי).

(ד) דין מציאות שטרות ושוברים נתבאר בסימן סה:

(ה) דין מציאת גט נתבאר בטור אבן העזר סימן קלב וסימן קנג:

סימן ערב - דין בהמות או ספינות שפגעו זה בזה

(א) מי שפגע בחבירו בדרך ובהמתו רובצת תחת משאה בין שהיה עליה משא הראוי לה בין שהיה עליה יותר ממשאה הרי זה מצוה לפרוק מעליה שנאמר (שמות כג ה) עזוב תעזוב עמו ¹²⁹(י"היה לך הבהמה לכוזן) תמיד תחת משאה או שהיא עומדת תחת משאה אינו חייב ¹²⁹ולא יפרוק ויניחנו נבהל וילך אלא יקים עמו ויחזור ויטעון (ב) משאו עליו שנאמר (דברים כב ד) הקם תקים ואם הניחו נבהל ולא פרק ולא טען ביטל מצות עשה ועבר על מצות לא תעשה שנאמר (שם) לא תראה את חמור אחיך:

(א) דרך הבהמה לרבוץ כו' - דדרשינן רובץ ולא רבצן, רובץ ולא עומד (סמ"ע).

(ב) אלא יקים עמו ויחזור ויטעון - פירוש, כשהוא רובץ תחת משאו מחמת שניתק המשא ממקומו שהניחו מתחילה ע"ג החמור, אזי יפרוק המשא מאותו המקום ויחזור ויטענו ויניחנו על מקום החמור שרגליו להניח בו המשא (סמ"ע).

¹²⁹ ר"ל משום פריקה אבל חייב משום צער ב"ח, ונ"מ שאינו חייב רק בשכר (בהגר"א סק"א).

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(ב) רמ"היה כהן והבהמה רובצת בין הקברות אינו מטמא לה¹³⁰:
(ג) רמ"וכן אם היה זקן שאין דרכו לפרוק ולטעון הואיל ואינה לפי כבודו פטור¹³¹ זה הכלל כל שאילו היתה שלו היה פורק וטוען הרי זה חייב לטעון ולפרוק בשל חבירו ואם היה חסיד ועושה לפני משורת הדין אפילו היה הנשיא הגדול וראה בהמת חבירו רובצת תחת משאה של תבן או של קנים וכיוצא בהם פורק וטוען עמו רמ"ויש חולקין בזה כמו שנתבאר לעיל סוף סימן רס"ג):

(א) ויש חולקין בזה כמו שנתבאר בסימן רס"ג - שם כתב דאם רצה ליכנס לפני משורת הדין ישלם מכיסו ולא יבזה נפשו, כי בזה מבזה כבוד התורה, ולא אמרו אלא חכם שמחל על כבודו כבודו מחול, כבודו דוקא ולא שיבזה את נפשו, ואף מפריקה פטור אף דצער בעלי חיים דאורייתא, ע"ש, ועיין מה שכתבתי בסמוך ס"ק (יא), וי"א דלא מיקרי זלזול גביה כי אם כבוד שמים, מאחר דאין דרכו לעשות כן בשלו ומטפל בשל חבירו לפני משורת הדין (סמ"ע).

(ד) רמ"פרק וטען וחזרה ונפלה חייב לטעון ולפרוק פעם אחרת אפילו מאה פעמים שנאמר עזוב תעזוב הקם תקים עמו רמ"לפיכך צריך לדדות עמו עד פרסה(ד) רמ"אלא אם כן אומר לו בעל המשא איני צריך לך:

(ד) עד פרסה - וי"א עד מיל (סמ"ע), ועיקר כמחבר (ש"ך).

(ה) רמ"מאימתי יתחייב לפרוק ולטעון עמו משיראהו ראייה [שהיא] כפגיעה שהרי נאמר כי תראה ונאמר כי תפגע וכמה שיערו חכמים שיהיה ביניהם רסו אמה וב' שלישי אמה שהיא אחד מז' ומחצה במיל היה רחוק ממנו יותר מזה אינו זקוק לו:

(ו) רמ"מצוה מן התורה לפרוק עמו בחנם (כמו נאצידה (וע"ל סימן רס"ה(ה))) אבל לטעון עליו הרי זה מצוה ונוטל שכרו רמ"וכן בשעה שמדדה עמו עד פרסה יש לו שכר(ו):

(ה) כמו באבידה עיין לעיל סימן רס"ה - שם נתבאר דפועל מותר ליטול שכר, וכמה יטול, וכמה פרטי דינים מזה (סמ"ע).

(ו) וכן בשעה שמדדה עמו כו' - ואפילו הולך משום פריקה מותר לקבל עליה שכר (סמ"ע), פירוש, שצריך לילך עמה עד פרסה אחר הפריקה או טעינה (ט"ז).

(ז) רמ"מצא בהמת חבירו רבוצה אע"פ שאין הבעלים עמה מצוה לפרוק מעליה ולטעון עליה שנאמר עזוב תעזוב הקם תקים מכל מקום אם כן למה נאמר עמו רמ"שאם היה בעל הבהמה שם והלך וישב לו ואמר לזה שפגע בו הואיל ועליך מצוה אם רצית לפרוק לברך פרוק הרי זה פטור שנאמר עמו ואם היה בעל הבהמה זקן או חולה חייב לטעון ולפרוק לברו:

(ח) רמ"בהמת עכו"ם והמשא של ישראל אם היה העכו"ם מחמר אחר בהמתו אינו זקוק לה(ז) ואם לאו חייב לפרוק ולטעון משום צער ישראל(ח):

(י) רמ"אין זקוק לה - י"א דלא איירי כאן אלא מטעינה, ומשו"ה אין זקוק לה דמצות טעינה לא נצטוה ישראל על של גוי, אבל לפרוק מהבהמה חייב עליה מדאורייתא משום צער בעלי חיים, אלא דמותר לקבל עליה שכר. ומ"ש אחר זה ז"ל, ואם לאו חייב לפרוק ולטעון כו', הכי קאמר, ואם לאו אלא הישראל ג"כ שם, חייב בטעינה כמו שהוא חייב בפריקה, כלומר ובפריקה פשיטא דחייב (סמ"ע).

(י) משום צער ישראל - פירוש, אם לא סייעו לטעון אזי יצטרך הישראל לשהות שם. ואף על גב דצער דישראל לא נזכר בשום מקום, לא גרע צער דישראל מצער דבעלי חיים דבהמה, וכ"ש הוא. ומיהו מותר לקבל עליה ג"כ שכר. ונקט צער ישראל ולא נקט צער בעלי חיים דבהמה, משום דבטעינה לית בה צער בעלי חיים דבהמה (סמ"ע).

(ט) רמ"וכן אם היתה הבהמה של ישראל(ט) והמשוי של עכו"ם חייב לפרוק ולטעון משום

Commented [j175]: ל א הבאתי את דברי הט"ו.

¹³⁰ כל שהתירו לטלטל בממון של עצמו [בשבת] מותר נמי בהשבת אבידה לחברו לכל מר כדאית ליה, ולא מטעם דחייב דאתי השבת אבידה ודחי אלא כיון דבשלו התירו משום דבהול, אמנם במקום דלדידי' אסור, ה"ה בשל אבידה, עכ"ז מותר להכריז על אבידה בשבת אפילו דאסור לטלטלה משום דהוי חפצי שמים (שו"ת חת"ס או"ח סימן פב).
¹³¹ עי' לעיל הערה 61.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

צער ישראל אבל בהמת עכו"ם ומשאו אינו חייב להטפל בו אלא משום איבה¹³² הגה: ויז אומרים לפרוק חייב אפילו אין העכו"ם שסני) מקום לער בעלי חיים דהוי לאורייתא וכן בכל מקום לפטור לפרוקיאל) מכל מקום מקום לער בעל חיים מיהו חייב ונפקא מינה שיכול לקבל שכר(ויז):

(ט) וכן אם היתה הבהמה כו' - כלל דמצות פריקה שחייב לפרוק בחנם אינו אלא כששניהן של ישראל הבהמה והמשא, ומשו"ה כתב החיוב משום צער ישראל, ומותר לקבל עליה שכר (סמ"ע).

(י) ויש אומרים דלפרוק חייב אפילו אין הגוי שם - היינו אם הבהמה והמשא של הגוי דאינו חייב ליטפל בה אלא משום איבה, ואיבה ליכא אלא כשהגוי רואה שהישראל זה עומד ואינו מסייעו, ואזה כתב הרמ"א דחייב לפרוק אפילו אין הגוי שם, דאף דלית בה משום איבה חייב משום צער בעלי חיים (סמ"ע), לפי מה שכתבתי בסעיף ח' אף דעה קמא ס"ל כן (ט"ז).

(יא) וכן בכל מקום דפטור לפרוק כו' - פירוש, כשהבהמה היתה רבצנית או עמדינית כנ"ל בסעיף א' ברמ"א, וכל כיוצא בזה הנזכרים לעיל, אבל אם הוא זקן ואינו לפי כבודו אינו בכלל זה (סמ"ע).

(יב) ונפקא מינה שיכול לקבל שכר - אסור לתלות הפריקה בהשכר ולומר אם לא תתנו לי שכר לא אפרוק, דאף אם לא ירצה ליתן לו הבעל שכר, חייב לפרוק משום צער בעלי חיים (סמ"ע).

(יג) והנהפוגע בשנים אחד רובץ תחת משאו ואחד פרק מעליו ולא מצא מי שיטעון עמו מצוה לפרוק בתחילה משום צער בעלי חיים ואחר כך טוען במה דברים אמורים כשהיו שניהם שונאים או אוהבים אבל אם היה אחד שונא ואחד אוהב מצוה לטעון עם השונא תחילה כדי לכופ את יצרו הרע הגה: "ודוקא נשונא דעלמא(ויג) ללא ענד איסורא אנל אס ענד איסורא וסונאו מקום שעבר עזירה אין לריך לטעון עמו כדי לכופ יצרו דהא יפה עושה שסונאו:

(יד) ודוקא בשונא בעלמא כו' - פירוש, שהקניטו ועשה עמו דבר שלא כהוגן משו"ה שונאו, ובזה ציוו חז"ל לכופ את יצרו כיון שהוא דבר שבינו לבינו, אבל בשונא דקרא דמיירי באיש דעביד איסורא שבינו לבין המקום, וכדמסיים וכתב בסעיף שאחר זה, בכזה מצות פריקה קודמת, וזהו שסיים הרמ"א וכתב דבכזה אין צריך לטעון עמו כדי לכופ את יצרו ור"ל להקדימו לטעינה, אלא מצות פריקה קודמת (סמ"ע)¹³³, וי"א אף בשונא דעביד איסורא (ש"ך).

(טו) והנהשונא האמור בתורה לא מעכו"ם(יד) הוא אלא מישראל והיאך יהיה לישראל שונא מישראל והכתוב אומר (ויקרא יט יז) לא תשנא את אחיך בלבבך אמרו חכמים כגון שראהו לבדו שעבר עבירה והתרה בו ולא חזר הרי מצוה לשנאותו עד שיעשה תשובה וישוב מרשעתו ואע"פ שעדיין לא עשה תשובה אם מצאו נבהל במשאו מצוה לטעון ולפרוק עמו ולא יניחנו נוטה למות שמא ישא בשביל ממונו ויבא לידי סכנה והתורה הקפידה על נפשות ישראל בין רשעים בין צדיקים מאחר שהם נלוים אל ה' ומאמינים בעיקר הדת שנאמר (יהזקאל לג יא) אמור אליהם חי אני נאם ה' אלהים אם אחפון במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחייה:

(טז) לא מאומות העולם כו' - דאין מצות פריקה וטעינה בחמור דאומות העולם, וכנ"ל סעיף ח' - ט' (סמ"ע).

(יז) והנהחמורים שרגליו של אחד מהם רעועות(טז) אינם רשאים חביריו להקדים ולעבור מעליו נפל רשאים לעבור מעליו:

(יח) חמורים שרגליו של אחד מהם רעועות כו' - פירוש, כשסיעת אנשים הולכים בדרך כל אחד עם חמורו כולם טעונים או אינם טעונים, כיון שנתחברו לילך ביחד ואירע שרגל של

¹³² כלומר בטעינה אבל בפריקה חייב כדלעיל בסעיף ז' בשם הסמ"ע.

¹³³ עי' יו"ד סי' ש"מ ס"ה: העומד בשעת יציאת נשמה של איש או אשה מישראל חייב לקרוע. ואפילו אם לפעמים עשה עבירה לתיאבון או שמניח לעשות מצוה בשביל טורח. הגה, אבל רגיל לעשות עבירה, אין מתאבלין עליו, וכל שכן על מומר לעבודת כוכבים. ועי' שם בב"י משום שמאחר שעושה הרבה נחשב כפורש מדרכי ציבור.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

חמור אחד הוא רעוע מחמת מכה שאינו יכול לילך כ"כ במהירות, אין חביריו רשאי לפרד עם חמוריהם ולהניח זה עם חמורו לבד בדרך, אם לא שנפל ואינו יכול לילך כלל, אזי אין צריכין להתעכב בשבילו יותר מדאי. ומכאן יש ראייה שבני עיר אחת שנסעו יחד, ג' ד' אנשים על עגלה זו וג' ד' אנשים על עגלה אחרת, וכן הרבה עגלות, ונצטרך לעגל אחד לתקן דבר אחד בעגלה או בסוסים שבעגלתו ולשהות עבור זה קצת בדרך, שגם בני עגלים אחרים ישהו עמו ולא יניחוהו לבדו, כמו באנשים עם חמוריהן (סמ"ע).

(יג) ר"היה אחד טעון ואחד רכוב(טז) והדרך צר מעבירים את הרכוב(יז) מפני הטעון אחד טעון ואחד ריקן(יח) מעבירים הריקן מפני הטעון שניהם טעונים שניהם רוכבים שניהם ריקנים עושים פשרה ביניהם:

(טו) היה אחד טעון ואחד רכוב - פירוש, חמור אחד טעון במשאוי שהטעינו עליו וחמור אחד רכוב באיש שרוכב עליו (סמ"ע).

(יז) והדרך צר מעבירין כו' - לא איירי כשהן פוגעין ובאין זה כנגד זה, דמזה איירי בסעיף שאחר זה, אלא מיירי כשהרכוב והטעון הולכין בדרך ביחד זה בצד זה, דומה לדין שלפני זה, וכשבאין לדרך צר שאין יכולין לילך זה בצד זה, קאמר דמעבירין את הרכוב וכ"ש הריקן מפני הטעון (סמ"ע), ויש חולקים דכיון דיכולין לילך זה אחר זה, למה נטריח את הריקן לשהות לילך לאט אחר הטעון, ובאמת יותר טוב לאותו שהולך אחר חבירו, אלא כאן מדובר לענין פגיעה (ט"ז).

(יח) אחד טעון ואחד ריקן כו' - אף על גב דכ"ש הוא, מ"מ כתבו שלא תהפך הסברא ולומר שהריקן הוא קל ויעבור במהירות הוא יעבור תחילה שלא ישהה עבורו הטעון הרבה, משא"כ ברכוב שגם הוא משהה קצת בהעברתו (סמ"ע).

(יד) רכ"אוכן שתי ספינות העוברות ופגעו זו בזו אם שתיהן עוברות בבת אחת שתיהן טובעות ואם בזו אחר זו עוברות וכן ב' גמלים העולים במעלה גבוהה ופגעו זה בזה אם עוברים שניהם בבת אחת נופלים ואם בזה אחר זה עולים כיצד הם עושים טעונה ושאינה טעונה תדחה שאינה טעונה מפני הטעונה קרובה ורחוקה תדחה קרובה(יט) מפני שאינה קרובה שתיהן רחוקות או שתיהן קרובות או טעונות הואיל וכולן בדוחק אחד הטל פשרה ביניהם והם מעלים שכר זה לזה ובוה וכיוצא בו נאמר (ויקרא יט טו) בצדק תשפוט עמיתך:

(יט) תדחה קרובה - ר"ל אחת קרובה לנטות וכמעט שתחזור לאחריה תמצא לחברתה מקום לעבור בצידה, משו"ה מעבירין ודוחין אותה הקרובה ולא האחרת (סמ"ע).

(טו) רכ"שיירא שחנתה במדבר(כ) ועמד עליה גיים לטרפה(כא) ופסקו עם הגיים ממון מחשבין לפי ממונם(כב) ואין מחשבין לפי נפשות ואם שכרו תייר לפניהם להודיעם הדרך(כג) מחשבין לפי ממון ולפי נפשות ואל ישנו ממנהג החמרים(כד):

(כ) שיירא שחנתה כו' - אף בלא מדבר. היכא ששכרו תיירים מפחד הגזלנים, דאיכא חשש גזילה, או אף הריגה. נמי דינא הכי, שמחשבין לפי ממון ונפשות. אבל אם שכרו תייר להראות רק הדרך, בלא מדבר. אין מחשבין אלא לפי הממון. מאחר דטעות הדרך לשם אינה בחזקת סכנה כ"כ. אלא שיראים מחמת הטעות יתעכבו בהליכתן, וזהו היזק לעסקיהם. א"כ לפי העסק והממון מחשבין וכו' היכא ששלחו חבורת בחורים ללמוד תורה, ושוכרים תייר מחמת עיכוב הדרך, שלא יבטלו זמן לימודם. ג"כ מחשבין לפי גלגולת, דמצוה ותורה שוה לכל, בין המרבה בין הממעט. רק שיהא לבו לשמים (ש"ך בשם יש"ש).

(כא) ועמד עליה גיים לטרפה - ע' בב"ח [שו"ת הב"ח סי' קכג - רע"א] בשם המרדכי [אע"פ שכבר טרפו מזה הרבה ומזה מעט אי נמי טרפו ממקצתן בלבד, אפ"ה מחשבין אח"כ לפי ממונם, אפילו אם אינם יכולים להציל בכלל] ועיין ביש"ש [אי אין יכולין להציל, פשיטא שהפקר הוא. אלא איירי לעולם ביכולים להציל ע"י הדחק, וא"כ מה שאינם רוצים לדחוק ולטרוח ולהציל כל אחד חבירו, אדעתא דהכי, שיחלקו ביניהם לפי סך הממון, כאלו לא טרפו כלל] (ש"ך), ויש חולקים, ואין שום הפקר, ואין מחלקים כלל לפי הממון אלא לפי נפשות (רע"א בשם החכם צבי), אם כבר התחילו לטרוף א"כ נתברר שבאו על עסקי ממון, הוא דמחשבין ההוצאה לפי ממון, אבל עומד לטרפה שעדיין עומדין

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

בספק נפשות אין מחשבין לפי ממון לבד, וי"א דמיירי בעירבו המעות וטרפו קצת מהם דההיקף לפי ערך המעות כבסימן רצ"ב סעיף י' בהג"ה, ע"ש בש"ך ד"ה לפי ערך המעות. ואם יכולין להציל אפילו שלא ע"י הדחק פשיטא דפטורים, דלא שייך לומר סברתו דודאי דעתו לשלם ולכן לא הלך והציל, אדרבה אם היתה דעתו לשלם לפי ערך הממון היה הולך ומציל דאין אדם מאבד את שלו מדעת בלי שום דחק כו', ובגזלנים ושוודדים הרגילים בזמנים הללו שהם מזוינים כו"ע מודה שאין האחרים אשר לא שלטה יד הלסטים בממונם צריכים לסייע להם כלל, דטעמא מאי קאמר מחשבין לפי ממון, משום שהם יכולים להציל ע"י הדחק, ובלסטים הללו שהם מזוינים אונס מיקרי ובכלל אין יכול להציל הוא (פ"ת).
(כב) מחשבין לפי ממונם כו' - שהרי בשביל ממון לבד באו (סמ"ע).

(כג) להודיעם הדרך - שלא יסתכנו מפני חיות ולסטים, ומשו"ה מחשבין חצי לפי ממון בשביל ליסטים וחצי לפי נפשות משום חיות שהוא סכנת נפשות. ולעיל בסימן קס"ג סעיף ג' שכתב מור"ם בריש הג"ה שניה, וכן אם טעו חבורה ההולכת במדבר ואיכא סכנת נפשות גובין לפי הנפשות, אפשר דר"ל אף לפי הנפשות כדברי המחבר דקאי עליה וכתב ו"כן", א"נ מיירי שם בדליכא שוללים הבאים בשביל ממון (סמ"ע).

(כד) ואל ישנו ממנהג החמרים - אם נהגו שבכל ענין גובין לפי הנפשות או איפכא, ילכו אחריו. ונראה שגם בזמננו כשנוסעים יחד מעיר לעיר על היריד ובאין אנשי חיל לשוללן ומפשרין עמהן ברב או במעט, שגובין אותו לפי הממון. וה"ה אם צריכים לשלוח שלוחים לתור להם הדרך בטוח מפני השוללים, אותה ההוצאה היא לפי ערך הממון, אם לא שיש סכנת נפשות ג"כ בדבר, שאזי יגבו ההוצאה חציה לפי הנפשות וחצי עכ"פ לפי הממון, אם לא שיש בין החבורות מנהג קבוע ידוע, שילכו אחריו (סמ"ע).

(טז) ר"י רשאים החמרים להתנות ביניהם (כה) כל מי שתאבד ממנו חמור מבני השיירא מעמידים לו חמור אחרת ואם פשע הוא ואבדה אין חייבין להעמיד לו אבדה חמורו ואמר תנו לי דמים ואיני רוצה ליקח חמור והריני שומר עמכם אין שומעין לו אלא מעמידין לו חמור אחרת(כו) כדי שיודרו עצמו וישמור בהמתו ואפילו היתה לו בהמה אחרת בשיירא שיותר מוסר נפשו לשמור על שנים:

(כה) להתנות ביניהם - בלא קנין כמו שותפין (ש"ך).

(כו) חמור אחרת - ולפ"ז ה"ה אם אמר תנו לי ואני אקח חמור נותנים לו ולא חיישינן שמא לא יקח, עיין ביש"ש [אף שהתנו סתם. מ"מ דעתיהו אמי שיאבד שלא בפשיעה. אבל אבדה בפשיעה פטורים] (ש"ך).

(יז) ר"י ספינה שהיתה מהלכת בים ועמד עליה נחשול לטובה והקילו ממשאה(כז) מחשבין לפי משאוי ואין מחשבין לפי ממון (וע"ל שא ס"א) ואל ישנה ממנהג הספנים(כח) רשאים הספנים להתנות ביניהם כל מי שתאבד לו ספינה מעמידים לו ספינה אחרת פשע בה ואבדה או שפירש למקום שאין הולכין בו באותו זמן אין חייבין להעמיד לו

(כז) והקילו ממשאה כו' - דוקא קתני והקילו ממשאה, שכבר הקילו, דהיינו אם כבר השליך זה מאה ליטרין זהב הוא דאין צריך זה להשליך אלא מאה ליטרין של ברזל, אבל לכתחילה יכול זה של זהב לכוף לאידך שישליך מאתים ליטרין של ברזל וזה ישלם לו מאה ליטרין של ברזל מתוך הזהב, אבל בשיירא (לעיל סעיף ט"ו) לא קתני ונתפשו, משום דלא תלי מידי בשכבר נתפשו, אלא אפילו לכתחילה הדין כן שצריכין להתפשר ואין שום אחד יכול לעכב (פ"ת).

(כח) ואל ישנו ממנהג הספנים - כלומר אם נהגו איפכא אזלי בתרייהו (ש"ך).

Commented [j177]: ל א הבאתי את דברי הפ"ת.

סימן רעג – דין הזוכה מן ההפקר, והפקר כיצד וכמה

(א) ר"י כל דבר של הפקר כל הקודם בו זכה בין שהוא דבר מופקר ועומד(א) בין שהיו לו בעלים והפקירוהו(ב):

(א) בין שהוא דבר מופקר ועומד - פירוש, כגון אלו בסי"ב (סמ"ע).

(ב) בין שהיו לו בעלים - ויכולין אפילו הבעלים עצמן להקדים נפשם לחזור ולזכות בו בהגבהה או במשיכה במטלטלים או בחזקה בקרקע, כדלקמן ס"ד (סמ"ע).

(ב) ר"י ההפקר אע"פ שאינו נדר הרי הוא כמו נדר שאסור לחזור בו(ג):

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(א) הרי הוא כמו נדר שאסור לחזור בו - פירוש, כדיבור בעלמא אינו יכול לחזור ולמחות בהבא לזכות בו לומר שלי הוא עדיין, אבל אם הקדים הוא נפשו וזוכה בו במשיכה או בחזקה הרי הוא כאחר וכמ"ש בסעיף ד' (סמ"ע), הא דאסור לחזור אינו אלא משום דהוי כמו נדר שאסור לחזור, א"כ נראה דהפקר אינו עושה קנין, דאי עושה קנין מאי ענין נדר לכאן הא תיפוק ליה דכבר יצאה מרשותו, וא"כ הפקיר ומת אפשר דהוא של היורשין כיון דאינו אלא משום נדר, וא"כ הזוכה בו מיד בעלים הוא זוכה, וחשיבא דעת אחרת מקנה אף על גב דהנדר כבר נעשה, אמנם לא מצאתי מקור לזה בש"ס ואפילו בראשונים הוא מחלוקת¹³⁴ (קצה"ח), יש מח' אם יכול להפקיר דבר שלא בא לעולם (רע"א).

(ג) רס"ומה הוא ההפקר (ד) שיאמר אדם נכסי אלו הפקר לכל בין במטלטלים (ה) בין בקרקעות:

(ד) ומהו ההפקר - לאו דווקא שאמר אלא כל דבסתמא הוי הפקר, כמו לזרוק דבר לרחוק וכו', ועיין מ"ש בזה בסימן רס"א ס"ד¹³⁵ (קצה"ח).

(ה) בין במטלטלים כו' - פירוש, בשניהן מהני לשון זה להפקירו (סמ"ע).

(ד) רס"כיצד דין ההפקר כל הקודם זוכה בו קנהו לעצמו ונעשה שלו ואפילו זה שהפקירו דינו בו כדין כל אדם אם קדם זוכה בו קנהו:

(ה) רס"המפקיר לעניים אבל לא לעשירים אינו הפקר (ו) עד שיפקיר לכל, כשמיטה (ז):

(ו) אינו הפקר - הפקיר לישראל ולא לנכרים או לאנשי עירו ולא לאחרים הוה הפקר (רע"א). פירוש, וחייב במעשר, ואם קדם עני זוכה בה לא עשה כלום (סמ"ע), היינו בהפקירו לכל העניים ולא לעשירים, שאז שום עני לא יכול לזכות בה, אבל במפקיר זכות נגד אחד או שנים לנוכח מהני כו' (פ"ח).

(ז) כשמיטה - פירוש, כדין התבואה והפירות שנתגדלו בשביעית של שמיטה שהוא הפקר לכל (סמ"ע).

(ו) ר"המפקיר עבדיו הגדולים קנו עצמם (ח) והקטנים כל הקודם והחזיק בהם זכה:

(ח) הגדולים קנו עצמן - שמיד שהפקירן נסתלקה רשות רבן מהן ויש להן דעה ויד לזכות בנפש עצמן, משא"כ בקטנים (סמ"ע).

(ז) ר"המפקיר את הקרקע כל הקודם והחזיק בה זכה דין תורה אפילו הפקיר בפני אחד (ט) הרי זה הפקר ונפטר מהמעשרות אבל מדברי סופרים אינו הפקר עד שיפקיר בפני ג' כדי שיהיה אחד זוכה אם רצה והשנים מעידים הגה: יע"ט אומרים דלפילו זינו לזין עלמו הוי הפקר (י):

(ט) אפילו הפקיר בפני אחד - ס"ל דאחד מיהא בעי, דאותו האחד ישמע שהפקירו בעליו ויכול לזכות בו לנפשו, אבל בלאו הכי אין שם הפקר עליו, ומהאי טעמא גופו אמרו חז"ל [גדרים מ"ה ע"א] דלא יהא הפקר אלא אם כן יפקירנו בפני ג', דאי לאו הכי יכול המפקיר לכפור לומר לא הפקרתיה מעולם, משא"כ בג' דשמעו שהפקירו, דכל אחד מהן שיקדם נפשו יזכה בו ושנים אחרים יעידו ששמעו שהפקירו וכדמסיק המחבר (סמ"ע).

(י) וי"א דאפילו בינו כו' - גם הני י"א ס"ל דמדרבנן בעי ג' ומטעם שכתבתי בס"ק (ט), ולא קאי אלא אדין תורה שס"ל דא"צ להפקירו בפני האחד אלא בהפקירו בינו לבינו סגי, ונ"מ בהשאל או בהשכיר באמצע השבוע בהמה לגוי לעשות בה מלאכה וסבר שיחזירוה לו קודם שבת ולא החזירוה לו, אזי יפקירנה בינו לבין עצמו כדי שלא יעבור על למען ינוח שורך וכל בהמתך, דבכה"ג אפילו אחר תקנת חז"ל הוה הפקר דאנן סהדי דניחא לבעלים בהפקירא כדי שלא יעבור אלאו דלמען ינוח כו' (סמ"ע).

(ח) ר"האומר הרי זה הפקר וזה הרי השני ספק הפקר (יא) ואם אמר וזה כמו זה או שאמר וגם זה הרי התפים השני ויהיה הפקר ודאי:

(יא) הרי השני ספק הפקר - זהו מיקרי יד הפקר, ובכה"ג בצדקה והקדש האומר ה"ז הקדש וצדקה וזה, אף על פי דאין ידוע אם האחר שאומר עליו וזה, ר"ל וזה יהיה גם כן כמו זה,

Commented [j178]: ע
יי"ש שמביא ירושלמי וזה
מח' ר"י ור"ל ופסקתי
כר"י?

Commented [j179]: ל
א הבאתי את דברי
הגה"מ, וצ"ע.

¹³⁴ עי' ש"ך רס"ח סק"ט.

¹³⁵ עיי"ש מח' מחבר רמ"א באבידה מדעת אם הוי הפקר לרמ"א או רק שאין עליו חיוב השבת אבידה למחבר.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

או אם דעתו לומר וזה יהיה שלי כבראשונה, קי"ל דהוה הקדש או צדקה כמש"כ בסימן רנ"ח סעיף ב', ובהפקר הוא איבעיא דלא איפשטא בגמרא, ומשום הכי פסקו בו לקולא דאין מוציאין אותו מחזקת הבעלים (סמ"ע).

(ט) ר"המפקיר את שדהו ולא זכה בה אדם כל שלשה ימים(יב) יכול לחזור בו אחר שלשה ימים אינו יכול לחזור בו אלא אם כן קדם וזכה בה הרי הוא כזוכה מההפקר בין הוא בין אחר:

(יב) כל שלשה ימים הראשונים כו' - הטעם דיכול לחזור בו עד ג' ימים, משום הרמאים שרגילים להפקיר פירותיהם ולחזור ולאכול מהן כדי לפוטרו מהמעשר, לכן תיקנו חז"ל דעד ג' ימים יכול לחזור בו ולומר אני חוזר בי ממה שהפקרתי, ושוב אין אדם יכול לזכות בו, הלכך אפילו קודם שחזר בו אין שם הפקר עליו, ואם אכל ממנו בין הוא בין אחר חייב במעשר כל זמן שלא כיון לזכות בו ולקנותו. ואגב שתיקנו כן בהפקר קרקע משום הרמאין כנ"ל, תיקנו נמי בכל הפקר שיוכל לחזור תוך ג' ימים כל זמן שלא זכה בו הוא או אחר, וזהו שסיים המחבר וכתב, אלא אם כן קדם וזכה כו' (סמ"ע).

(י) ר"האומר שדה זו מופקרת ליום אחד לחדש אחד(יג) לשנה אחת לשבוע אחת עד שלא זכה בה הוא או אחר יכול לחזור בו ומשזכה בה בין הוא בין אחר אינו יכול לחזור בו:

(יג) ליום אחד לחדש אחד כו' - פירוש, זה שלא הפקירו הפקר גמור אלא לזמן, אפילו לזמן ארוך דהיינו לשבוע [פירוש, לשבע שנים], אפ"ה כיון דלא הפקירו עולמית דינו דאפילו לאחר ג' ימים משעה שהפקירו יכול לחזור בו, וחייב במעשר אפילו קודם שחזר בו וכנ"ל בס"ק (יב) (סמ"ע).

(יא) ר"דבר המופקר שבא אחד ושמרו והיה מביט בו שלא יטלנו אדם לא זכה עד שיגביהנו אם הוא מטלטל(יד) או יחזיק בקרקע בדרך שקונים הלקוחות:

(יד) עד שיגביהנו אם הוא טלטל - פירוש, אם הוא מטלטל שאפשר להגביה, ואם אין יכול להגביה קנייתו היא במשיכה, עי' קצ"ח ס"א (סמ"ע), עי' קצ"ח ס"ב אפי' אם להגביה בעי' ג"ט מ"מ בהפקר סגי הגבהת טפח (רע"א).

(יב) ר"המדברות והימים(טו) והנהרות והנחלים כל שבהם הפקר וכל הקודם בהם זכה כגון העשבים והעצים והפירות של אילנות של יער וכיוצא בהם(טז):

(טו) המדברות והימים כו' - פירוש, אלו הן מופקרין ועומדין מאליהן וכל הקודם לזכות מהן זוכה, ובמדבר וים עצמו לא שייך זכיה אלא במה שבהם, וזה שסיים וכתב כל שבהן הפקר, ומפרש כגון העשבים והעצים והפירות כו', ור"ל מכל אלו הוא זוכה מההפקר של המדבר (סמ"ע).

(טז) וכיוצא בהם - אווזין ותרנגולים שאבדו והלכו להם הוי הפקר, והמחזיק בהם זכה (רע"א).

(יג) ר"הצד דגים מהימים ומהנהרות או שצד עופות או מיני חיות הואיל ואין להם בעלים זכה ובלבד שלא יצוד בשדה חבירו ואם צד שם קנה(יז) ואם היו הדגים בביבירין של בעלים וכן היה ועוף שבביבירים אע"פ שהוא ביבר גדול והוא מחוסר צידה הרי זה של בעל הביבירים והצד משם הרי זה גזל(יח) ר"ההלוקה דגים מתוך מצודתו של חבירו(יט) כשהוא בתוך הים או שלקה היה ממצודתו כשהיא פרוסה במדבר הרי זה אסור מדברי סופרים ואם היה המצודה כלי ולקה מתוך המצודה הרי זה גזל:

(יז) ואם צד שם קנה - דכיון דאינו משתמר בתוך השדה לא קנה בעל השדה (סמ"ע).

(יח) ה"ז גזלן - דביבר שלו קנאהו (סמ"ע).

(יט) מתוך מצודתו של חבירו - היינו כשאין להן תוך דלאו שם כלי עליו, ואפ"ה אסור הוא מדרבנן ליקחנו ממנו (סמ"ע), ואין מוציאין אותו בדיינים¹³⁶ (ש"ך בשם הרשד"ם), לולא דברי הראשונים היה ראוי להיות גזל גמור ממש אחר שכבר הוגבה מכחו ואפילו ברשת שאין לו תוך (קצה"ח), וי"א דלא שייך בזה גזל גמור, דדוקא כהבהמה מגביה עצמו לאכול החבילי זמורות בשעה שמחזיק החבילי זמורות דאז הוי כמוגבה מכחו, משא"כ כשתלה חבילי זמורות על כלונס והלך משם ואח"כ בא בהמה של הפקר והגביה עצמו ואכל, או

Commented [j180]: ל
א הבאתי את דברי
הקצה"ח ונתה"מ

¹³⁶ עי' עוד סי' ע"ר ס"א בש"ך.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

שהניח דבר מאכל ובאה בהמה מההפקר ואכלה שיהיה זה נקרא משיכה, ודאי דלא קנהו, דבעינן דוקא שיהיה קורא לה והיא באה, שעשה מעשה בשעת משיכה והגבהה, אבל זה לא נקרא רק גורם לבד כיון שלא עשה מעשה בשעת קנין (נתה"מ¹³⁷).

(יד) ר"הפורס מצודה בשדה חבירו(כ) וצד בה היה או עוף אע"פ שאין לו רשות לעשות דבר זה קנה ואם היה עומד בעל השדה בתוך שדהו ואמר זכתה לי שדי(כא) קנה בעל השדה ואין לבעל המצודה כלום והוא הדין אם החזיר משתמר אע"פ שלא עמד כלל שדהו:

(כ) הפורס מצודה בשדה חבירו - זה שפרס מצודה בשדה חבירו שלא ברשות לא תיקנו חכמים שיהיה בהם גזל מפני דרכי שלום, ובמצודה שיש להם תוך הלוקח משם הוא גזלן, ואי ברשות חבירו ודאי כליו של אדם ברשות חבירו לא קנה, וקל וחומר מכליו של לוקח ברשות מוכר שאעפ"י שיש שם דעת אחרת מקנה דלא קנה, אלא ודאי בפורס שלא ברשות אפילו יש למצודה תוך קנה בעל הקרקע אם הוא חצר המשתמר, ואם אינו משתמר בעומד תוך שדהו ואמר זכתה לי שדי קנה (קצה"ח)

(כא) ואמר זכתה לי שדי כו' - היינו דוקא כשיכול ליקחה מתוך השדה כדפרישית לעיל, ואז זכתה לו שדהו אף על גב דלא אמר כלום, שדין זה דומה לדין הנזכר במציאה בסימן רס"ח סעיף ו', דאם היה צבי שבור או שעמד בקרוב אצלו שיכול להגיעו בעודו בתוך שדהו, אזי הוא כנשאר בתוכו וקנהו לו שדהו ואפילו לא אמר תזכה לי שדה שלי. וכאן סתם ולא חילק בזה, והיינו טעמא, משום דכיון שנתפס בהמצודה המצודה עשאתהו כצבי שבור דאינו יכול לרוץ (סמ"ע).

(טז) רפ"אדגים שקפצו לתוך הספינה קנה בעל הספינה שזו כחצר המשתמרת היא ואינה חצר המהלכת(כב) שהמים הם שמוליכין אותה ואינה הולכת מהמת עצמה:

(כב) ואינה כחצר המהלכת - עי' לעיל סימן ר"ב סי"ג דחצר המהלכת אינה קונה (סמ"ע).
(טז) רפ"בעני המנקף(כג) פירושו: חותך כמו ונשאר בו עוללות כנוקף זית, בראש האילן ומשיר פירותיה ונפלו לארץ אם בא לידי העני קודם שנפלו לארץ קנאם ואם נמלן אחר אחר שנפלו לארץ מוציאין מידו אבל אם לא בא לידו מתחילה אין בהם משום גזל להוציאם מיד הנוטל אבל לכתחילה אסור לו ליטלם:

(כג) עני המנקף - פירוש, שחותך פירות מענפי האילן. אם באו לידו, והיינו שתופס ביד אחת בפירי וביד השניה חותך, ואחר שחתכו משיר פירותיה ליפול בארץ ואח"כ מקבצן יחד, אזי מוציאין אותן מיד אחר שבא לקחתן, ואם אינו תופס בהם בעת החיתוך אין בהן משום גזל גמור אלא משום דרכי שלום (סמ"ע).

(יז) רפ"גשחלים פירש הרמב"ם: צערכי חצקא"ר וצלע"ז קיטון הגדלים בשדה פשתן מותר כל אדם ליטלן מפני שהם הפקר שמפסידים הפשתן(כד) ואם הם עומדים על המצר או שהוקשו לזרע אסור(כה)¹³⁸:

(כד) שמפסידין הפשתן - וניחא להו לבעל הפשתן שיעקור השחלים מהפשתן. והעומד על המיצר אינו מפסיד לפשתן (סמ"ע).

(כה) שהוקשו לזרע - תו אינו יונק מהקרקע שיקלקל הפשתן על ידו, ולא ניחא תו לבעלים כשיעקרו אחרים (סמ"ע).

(יח) שדהרפ"ד שיש בו כלאים אם יש בו אחד מכ"ד ממיז(כו) אחר מפקירים בית דין כל השדה(כז).

(כו) אחד מכ"ד ממיז כו' - הוא רובע הקב לסאה, שהסאה ו' קבין, שהשדה נאסרה ממנו כדאיתא בהלכות כלאים יורה דעה סימן רצ"ז סעיף ה' (סמ"ע).

(כז) מפקירין ב"ד כל השדה - אינו הפקר עד שהב"ד יכריזו עליו שהוא הפקר (סמ"ע).

סימן רעד - עוד יש איזה דברים של חבירו שמותרים אע"פ שאינם הפקר (א) עכו"ם¹³⁸ שמכר שדה לישראל וקבל הדמים ולא כתב לו השטר הרי הוא כהפקר וכל

Commented [jl81]: ל
א הבאתי את דברי הט"ז

¹³⁷ עי' קצה"ח ונתה"מ סי' ער"ה סכ"ד.

¹³⁸ וכן פשוט דכל מזיק הוא הפקר, עי' לעיל סי' רסו ס"ד.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

הקודם בהם זכה (א) ונתבאר בסימן קצד הגה: עשרה תנאים התנה יהושע בחרץ וכוון נוהגות אף בחוץ לחרץ(ב) וכתב הרמב"ם פ"ה להלכות נזקי ממון¹³⁹ והטור סימן רעד א' ולא ידעתי למה השמיטן המחבר הזה ואולי משום שאינו שכיחין שרובם אינן רק במקום שיש לישראל שדות וכרמים וזה אינו שכיח בגלות והרואה לעמוד על דיניהן יעיין בפנים. מי שהיה לו נחיל של דבורים ויאלו וישבו על אילן של חבירו יש אומרים דיכול לקוץ ענף כדי להגיל נחילו ונותן דמי ענף לבעל האילן (ג) חולקין.

(א) וכל הקודם זוכה - מיהו צריך לחזור וליתן כל הדמים לישראל כפי מה שנתן להגוי. ואם יש משפט ידוע בין הגויים שלא קנהו אלא מי שנתן דמים, הולכין אחר המשפט, וכמבואר בסימן קצ"ד סעיף ב', ע"ש כמה פרטי דינים מזה (סמ"ע).

(ב) וכולן נוהגות אף בחוץ לארץ - ויהושע התנה בארץ לפי זמנו שהיו ישראל בארץ, והתנה שלא יקפידו בהן אחד עם חבירו מפני תיקון העולם, והוא הדין בחוץ לארץ (סמ"ע).

(ג) י"א דיכול לקוץ כו', ויש חולקין - עי' לקמן תי"ד ס"ב (סמ"ע), והקוצץ גזלן (ש"ך בשם היש"ש).

סימן ערה - דין הזוכה בנכסי עובד כוכבים שנתגייר ומת בלא יורשין

(א) גר שמת(א) ולא הניח בן שהורתו ולירתו בקדושה אע"פ שיש לו בנים שהורתם שלא בקדושה ולירתם בקדושה כל נכסיו הפקר וכל הקודם בהם זכה¹⁴⁰:

(א) גר שמת כו' - עבד כנעני שמת ולא ציוה בשעת פטירתו והפקיד כל אשר לו אצל אחד, והנפקד לא ביקש לזכות בו, ובאים אחרים לתבוע אותו איך שיש להן זכות באותו ממון, הדין עמהם וגובים ע"פ השבועה והמותר הוא להקדש¹⁴⁰ (סמ"ע).

(ב) גר שמת ובזבזו ישראל כל נכסיו אין הזוכים בנכסיו חייבים בקבורתו יותר משאר כל ישראל(ב)רפ"ה:

(ב) אין הזוכים חייבין בקבורתו - דמיד כשמת הגר הופקרו נכסיו, ושעבוד קבורתו לא מצינו שיהא מוטל על נכסיו, דמחיים לא חל שעבוד זה, וכן אם בא בעל חוב ונטל נכסי המת [לאחר מותו] בחובו אינו מחויב לקבורו (סמ"ע).

(ג) שדה המסויימת במצריה כיון שהכיש (פירש רש"י: כיון שחפר זה נהלאה אחת) בה מכוש אחד(ג) קנה את כולה ואם אינה מסויימת במצריה קונה ממנה באותה מכוש כדי שילך הצמד(ד) בשעת חרישה ויחזור¹⁴⁰:

(ג) כיון שהכיש בה מכוש אחד - פירוש, חפירה כל שהוא או עשה שום תיקון להשדה, קונה בה וכמו שיכתבאר (סמ"ע), המחזיק בנכסי הגר והיו בתוכם מטלטלין נקנה בתורת

Commented [j182]: ל
א הבאתי דברי היש"ך.

¹³⁹ ז"ל: הלכה ג: עשרה תנאים התנה יהושע ובית דינו בשעה שחלק את הארץ ואלו הן: א, התנה שמרעין בהמה דקה ביערים שאילניהן גסין אבל אין מרעין שם בהמה גסה ויער שאילניו דקים אין מרעין בו לא גסה ולא דקה אלא מדעת בעליו. ב, וכן התנה שיהיה כל אדם מותר ללקט עצים משדה חבירו והוא שיהיו עצים פחותים וקרובים להיות קוצים כגון היזמי והיגי והוא שיהיו לחים ומחוברין ובלבד שלא ישרש אבל שאר עצים אסור. ג, וכן התנה שיהיה כל אדם מותר ללקט עשבים העולין מאילניהן בכל מקום חוץ משדה תלתן שזרעה לבהמה. ד, וכן התנה שיהיה אדם קוטס נטיעה בכל מקום חוץ מגרופיות של זית ואינו קוטס מן האילנות אלא בזית כביצה ובקנים ובגפנים מן הפקק ולמעלה ובשאר האילן מחובו של אילן לא מחודו וכשהתיר לקטום לא התיר אלא מחדש שאינו עושה פירות אבל לא מישן שעושה פירות ואינו קוטס אלא ממקום שאינו רואה פני חמה. ה, וכן התנה שהמעייין היוצא בתחילה בני אותה העיר שיצא בגבול מסתפקין ממנו אע"פ שאין עיקרו בחלקם ואין לאחרים להסתפק עמהם ממנו. ו, וכן התנה שיהיה כל אדם מותר לצוד דגים מים טבריה והוא שיצוד בחכה בלבד אבל לא יפרוש קלע ויעמיד ספינה שם אלא בני השבט שהגיע אותו הים בחלקם. ז, וכן התנה שכל אדם שצריך לנקבו מסתלק מן הדרך ונכנס אחורי הגדר שפגע בו ונפנה שם ואפילו בשדה מליאה כרכום ונוטל משם צרור ומקנח. ח, וכן התנה שכל התועה בין הכרמים וכיוצא בהו מפסג ועולה מפסג ויורד עד שיצא לדרך. ט, וכן התנה שבזמן שירבה הטיט בדרכי הרבים או נקיעי מים יש לעוברי דרכים להסתלק לצדדי הדרכים ומהלכין שם אע"פ שהן מהלכין בדרך שיש לה בעלים. י, וכן התנה שמת מצוה קונה מקומו ונקבר במקום שימצא בו והוא שלא יהיה מוטל על המצר ולא בתוך תחום המדינה אבל אם נמצא על המצר או שהיה בתוך התחום מביאו לבית הקברות.

¹⁴⁰ צ"ע למה המותר להקדש?

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

אגב, אמנם חלוקין הם נכסי הפקר מנכסי מתנה בזה. היינו דבנכסי מתנה קי"ל דאגב לא בעי צבורין וכמבואר בשו"ע סימן ר"ב סעיף ב', אבל בנכסי הפקר ודאי בעי צבורין, דכל שבתוך הקרקע המה צבורין הרי הוא כמו הקרקע ממש (קצה"ח), ויש חולקים שאין אגב ללא דעת אחרת מקנה (נתה"מ¹⁴¹).

Commented [jl83]: ל א הבאתי אתד ברי הפת"ש

(ד) כדי שילך הצמד כו' - פירוש, שני שוורים שחורשים בהן נקראים צמד, ואין עושים תלם אחד לכל אורך הקרקע אלא יש שיעור לתלם השדה, ואחר כלות השיעור חוזרין לעשות תלם חדש בצידה, וז"ש כדי שילך הצמד ויחזור, ובמלוא תלם זה קנאהו במרובע (סמ"ע).

(ד) המצר (פירוש): כמו צמטעול הכרמים שצונדים בו בני אדם משדה לשדה) והחוצב (פירוש): חלץ נגזר מן לחלץ להס צרות כלומר עשן ואילן ששקטיו חוצצין ויורדין צאכץ אמות הכנה) שמתחמים (פירוש) מתחמין: מגבילין תגוס והגבלת ותחחס) בו תחומין(ה) מפסיקין בנכסי הגר וכל המחזיק בשדה לא קנה אלא עד המצר או החצב:

(ה) והחצב שמתחמין בו תחומין - פירוש, כשבאין להפסיק בין שדה לשדה, עושין מצר הפסק גובה או חריץ בעומק או נוטעין בין שדה לשדה עשב הנקרא חצב, כי אותו עשב גדל בשוה למטה ואין לו שרשים המתפצלים לכל צד כדרך שאר נטיעות (סמ"ע) (ה) כל המפסיק לפאה(ו) מפסיק בנכסי הגר כיצד היה שם נחל(ז) או אמת המים לא קנה אלא עד הנחל או עד האמה וכל המפסיק ברשות הרבים (נ"א נשיות שנת) מפסיק בנכסי הגר כגון שהיה בין שתי השדות רשות היחיד או כרמלית אפילו היה ביניהם רשות שהולק לגיטין מפסיק(ח):

(י) כל המפסיק לפאה כו' - דאם יש נחל או אמת המים בין קרקע לקרקע חולק אותן לשתי שדות, ולא סגי לבע"ה בהנחתו להן חד פאה אלא צריך להניח לכל אחד פאה בפני עצמו (סמ"ע).

(י) נחל - ר"ל קרקע קשה מלאה צרורות ואבנים שאינה ראויה לזריעה (סמ"ע).
(י) לענין גט - היינו אם הקנה לאשתו חצירו שיהיה כחצירה שתתגרש בגט שזורק לה שם, וזרק הגט שם ונפל על פיסלא זה דהוא גבוה עשרה ואינו רחב ד', אינה מגורשת, דמיחשב לרשות בפני עצמו ואינו בטל לגבי חצר שהשאל לה, דחד מקום מושאל לה ולא תרי (סמ"ע).

(ו) כל דבר המפסיק לטומאה מפסיק בנכסי הגר כיצד כגון שנכנס אדם לבקעה זו וטומאה בבקעה בצדה האחר ואינו יודע אם הגיע למקום הטומאה אם לאו כל מקום שמחזיקים אותה לטומאה הרי הוא כמקום אחר מוחלק בפני עצמו:

Commented [jl84]: ל א הבאתי את דברי הסמ"ע.

(ז) יפ"ב בקעה גדולה שיש בה שדות רבות וכולם של גר אחד ולא היה ביניהם לא מצר ולא חצב ולא דבר מדברים המפסיקים ובא אחד והחזיק במקצת הבקעה לקנות את כולה כל הנקרא על שם אותו הגר קונה אותו(ט) הגה: ויש אומרים דוקא בקעה זית השלחין(י) אבל בקעה זית הנעל אם פירש לקנות כולו קנה כולו אבל אם החזיק סתם ולא פירש לקנות כולו לא קנה אלא ממקום שהחזיק מעלה לארכה ולרחבה(יא) ואם הוא שדה שיש לו מצר קנה כל מה שצמח(יב):

(ט) כל הנקרא על שם אותו הגר קונה אותו - והא דכתב בסעיף ג' דאם אינה מסוימת במצריה דאינו קונה במכוש אחד אלא כדי שילך הצמד ויחזור, ו"א היינו דוקא בשלא עשה בה חזקה גמורה אלא קנאה במכוש, והכא איירי בחזקה גמורה, ו"א דשאני הכא דהחזיק בה לקנות את כולה, והעיקר דשאני בין נקראו על שם הגר דאז קנה כולם, ובין לא נקראו ע"ש הגר דלא קנה אלא כדי שיהלוך הצמד ויחזור (סמ"ע).

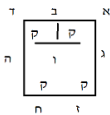
(י) דוקא בשדה בית השלחין - פירוש, שדות שצריכין להשקות אותן מבור מים ולא די להן במטר השמים נקרא בית השלחין, וקאמר דבהן דוקא אמרינן דבמכוש אחד קנה כולה כשנקראים ע"ש הגר, אף שלא פירש אלא שכיון לדעתו לקנות כולה סגי (סמ"ע).

Commented [jl85]: ל א הבאתי דברי הסמ"ע.

¹⁴¹ עי' דבריו סי' ר"ב ס"ב.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(א) מענה לארכו ולרחבו - מענה הוא התלם הנ"ל ס"ק (ד), שהוא שיעור הליכת השוורים בשורה אחת וחוזרין לעשות שורה בצידה, אבל כשעשה המכוש באמצע הגבול אז קנה מלא מענה לימינו ומלא מענה לשמאלו ומלא מענה לפניו, כגון ואם ניכש באמצע השדה קנה ר' שרשום א' קנה במרובע עד מקום שרשום ב' קנה במקום שרשום א' קנה מקום של כל הציור, וק"ל (סמ"ע).

(ב) ואם הוא שדה שיש לו מצר כו' - שהמצר שמסבכו עושהו כשדה אחת (סמ"ע).
 (ח) שתי שדות (יג) בנכסי הגר ומצר אחד ביניהם החזיק באחד מהם לקנותה קנאה החזיק בה לקנותה ולקנות את חבירתה זו שהחזיק בה קנה אבל חבירתה לא קנה החזיק בה כדי לקנות חבירתה לא קנה (יד) אחת מהן חבירתה מפני שלא החזיק בה ואותה מפני שלא החזיק בה כדי לקנותה:

(ג) שתי שדות כו' - קשה איך הם ב' שדות אם אין שום דבר מפסיק ביניהם, אלא צ"ל שמדובר שהוא חרש חלק מסוים של השדה, וכאלו קבע שעד כאן קנה (ש"ך).

(ד) לקנותה ולקנות את חבירתה כו' חבירתה לא קנה - והיינו דוקא בנכסי הגר דאין דעת אחרת מקנה אותו, אבל בנותן קרקעות, אפילו הן בעשר מדינות נתבאר בסימן קצ"ב ס"ב, דקיי"ל החזיק באחת מהן קנה כולן, וי"א דוקא אם פירש בו דבחזקה דאחת מהן יקנה את כולן (סמ"ע), עי' ט"ז סי' ר' ס"ח [שמכאן רואים שחזקה ללא כוונה לקנות לא קנה] וש"ע לקמן סעיף כ"א, ובמ"ל פ"ב מהל' זכיי' ה"ט [שאם עשה קנין המועיל עם קנין שלא מועיל בבת אחת, והתכוין לקנות בקנין הלא מועיל, קנה¹⁴²] (רע"א).

(ט) החזיק בה לקנותה ולקנות את חבירתה ואת המצר שביניהם או שהחזיק במצר לקנות את שתיהן הרי זה ספק ואם בא אחר (טו) והחזיק בה כדי לקנותה זכה האחרון:

(י) בא אחר - בקרקע לא שייך תפיסה, ולכן חזקת ספק לא מהני (רע"א בשם החכ"צ, ותומים), חזקת השניה היא חזקה ברורה וחזקת הראשון מסופקת מעמידין אותה בחזקת זה שחזקתו ברורה (רע"א בשם המהרי"ט), ואין ספק מוציא מידי ודאי (רע"א בשם המהרי"ט).

(י) וכן שני בתים זה לפניו מזה שהחזיק באחד מהם לקנותו ולקנות את השני לא קנה אלא זה שהחזיק בו בלבד החזיק באחד מהם כדי לקנות את השני אף זה שהחזיק בו לא קנה הנה: ויש אומרים לאס החזיק בפנימי כדי לקנותו עם החילון קנה שניהם (טז):

(יז) קנה שניהם - דוקא בשני בתים שהן זה לפניו מזה והוא החזיק בפנימי, שחיצון משועבד לדריסת הרגל של הפנימי, משו"ה נקנה גם החיצון על ידו, משא"כ כשאינו לפניו מזה או בשתי שדות הנ"ל ס"ח (סמ"ע).

(י"א) המחזיק (יז) בשטר מנכסי הגר כדי לקנות הקרקע הכתובה באותו שטר לא קנה אלא השטר בלבד (יח) לצור על פי צלוחיתו:

(י"ב) המחזיק כו' - היינו בשטר מכר, שהרי בשטר חובות שלו פשוט שנפקע השעבוד, ועיין מ"ש בסימן ס"ו ס"ק כ"ז ??? (ש"ך וקצה"ח), וי"א גם בשטרי הלואה (פ"ת בשם הכנסת יחזקאל).

(י"ג) אלא השטר בלבד - על אף שרק חשב לקנות את הקרקע ולא את השטר, עכ"ז השטר הוא דבר חשוב וחזי לזכיה מכל מקום זכתה לו ידו שלא מדעתו (רע"א בשם המהרי"ט ופ"ת בשם באר יצחק).

(י"ב) נכסי גר שאין לו יורשים ונכסי ההפקר ושדה שמכרה העכו"ם לישראל (יט) ועדיין לא החזיק בה כולם דינם שוה כל המחזיק בהם בדרך מדרכי החזקה שנתבארו בהלכות מכירה (כ) קנה חוץ מאכילת פירות כיצד הלוקח קרקע מחבירו והחזיק בה באכילת פירותיה (כ"א) קנה כמו שנתבאר בסימן קצ"ב אבל בנכסי גר או נכסי הפקר אפילו אכל פירות האילן כמה שנים לא קנה לא גוף האילן ולא גוף הקרקע עד שיעשה מעשה (כ"ב)

Commented [j186]: כו'?

Commented [j187]: בתשובת מאמר מרדכי ס"י נ' (רע"א - לא מצאתי

Commented [j188]: א הבאתי את דברי הש"ך סק"ג וסק"ד רק טיפה האם זה מספיק?. ונתה,מ

Commented [j189]: לש

¹⁴² עי' לעיל סי' רסח ס"א ברע"א.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

בגוף הארץ או יעבוד עבודה באילן הגנה: לפיכך אם מלא שדה הגר חרושה(כג) וזרעה ולא כיסה אחר הזרעה ולמחה ולכלה לא הוי חזקה:

(ט) ושדה שמכרה הגוי לישראל כו' - לעיל סימן קצ"ד ס"ב וסימן רע"ד, דכל זמן שלא בא שטר הקניה מיד הגוי המוכר ליד ישראל הלוקח לא סמכה דעתיה, ודינו כשדה הפקר דאם קדם אחר לזכות בו קנהו, והרמ"א לא כתב אזה דבר, וסמך אמ"ש בסימן קצ"ד (סמ"ע).

(כ) בהלכות מכירה - בסימן קצ"ב ס"א, והיינו נעל גדר ופרץ ואינך דכתב שם (סמ"ע).
(כא) והחזיק בה באכילת פירותיה - עי' לקמן סימן קצ"ב סעיף י' - י"א, והרמ"א ס"א כתב שם דגבי מכירה לא קנאהו באכילת פירות או בהעמדת בהמות כי אם בדבר המהנה לקרקע, והרמ"א לא כתב כאן דסמך אמ"ש לעיל (סמ"ע).

(כב) עד שיעשה מעשה - אם באו ב' להחזיק א' נעל וא' גדר שניהם קנו, שכל אחד עשה בה מעשה גמור המועיל. נעלו שנים וגדרו שנים אינה חזקה, [שהרי כל א' ביטל חזקת חברו], בששניהם עשו גדר אחד זה גדר חציו וזה חציו, ונמצא שלא הועיל מעשה אחד מהן בלא חברו ולא קנה (רע"א).

(כג) לפיכך אם מצא שדה הגר חרושה כו' - עי' לקמן סכ"ב (סמ"ע).

(יג) יש דברים(כד) רבים שאם החזיק בהם הלוקח לא קנה ואם החזיק באחת מהם בנכסי הגר או נכסי הפקר קנה כיצד המוציא פלטרין גדולים בנויים בנכסי הגר או בנכסי הפקר וסייד בהם סויד אחד או כייר בהם(כה) כיור אחד כגון אמה אחת או יותר כנגד הפתח(כו) קנה:

(כד) יש דברים כו' - ויש חולקים שאין שום חילוק (ש"ך בשם המשאת בנימין).

(כה) או כייד בהם - פירוש, שצייר בו צורה ליפותו (סמ"ע).

(כו) כנגד הפתח - פירושו בכותל העומד נגד הפתח, ואז בכניסתו יראה הייפוי דטיחת הסיד או הציור וחשיב תיקון ומעשה בגוף הבית, ומשו"ה קנאהו בו, אבל בסויד וציור דלא כנגד הפתח לא סגי באמה על אמה (סמ"ע).

(יד) הצר צורה בנכסי הגר קנה(כז):

(כז) הצר צורה - פירוש, צורת אדם או חיה ועוף, שיש בהן נוי יותר משאר ציורים, ומשו"ה אפילו אין בהן אמה על אמה וגם אינו נגד הפתח קנאהו בו (סמ"ע).

(טו) המציע מצעות בנכסי הגר כיון שייפה הקרקע בהצעתן קנה ויש אומרים דוקא שקצב על המלעות(כח) דהואיל ונהגה מן גוף הקרקע(כט) וגם הניע אותן קנה, ערך שלחן ואכל עליו יש אומרים דקנה:

(כח) דוקא ששכב - וה"ה ישב עליהן וערך שלחן ואכל אפילו בלא מצעות (רע"א).

(כט) ונהנה מן גוף הקרקע - אבל בייפוי הקרקע במצעות, כיון דאינו דבר של קיימא לא מחשב מעשה בגוף הקרקע. והא דלא קנאהו באכילת פירות מהקרקע כנ"ל (סעיף י"ב), משום דלא מתהני מן גוף הקרקע, אלא הו"ל כקונה עבד, דלא קנאהו במה דעבד מבשל לו מאכל אלא בעינן שהעבד יגביה לרבו שאז העבד עושה מעשה ברבו בגופו דהעבד וכמ"ש רבינו לעיל סימן קצ"ו סעיף ג' - ד', ה"נ דכוותיה בעינן שהקרקע תעשה מעשה בגוף הזוכה או שהזוכה יעשה תיקון מה בגוף הקרקע (סמ"ע).

(טז) הניר את השדה בנכסי הגר קנה(ל):

(ל) הניר את השדה - דהוא תיקון להשדה, משו"ה קנאהו בו (סמ"ע).

(יז) המפצל זמורות הגפן או שריגי אילנות וכפות תמרים בנכסי הגר אם דעתו לעבודת האילן קנה ואם דעתו להאכיל העצים לבהמה לא קנה כיצד היה כורת מכאן ומכאן חזקתו שנתכוין לעבודת האילן היה כורת מרוח אחת אינו מתכוין אלא לעצים:

(יח) וכן המלקט עצים ואבנים מן השדה אם דעתו לתקן הארץ קנה ואם דעתו לעצים לא קנה כיצד לקט הגס והדק הרי זה בחזקת שנתכוין לתקן הארץ לקט הגס ולא הדק הרי זה בחזקת שנתכוין לעצים ואפילו אם שכוון לתקנה לא קנה דענין שיהיו מעשו מוכיחין:

(יט) וכן המשוה פני הארץ אם דעתו לתקן הארץ קנה ואם דעתו להשוות מקום שיעמיד בו גורן לא קנה כיצד היה לוקח עפר ממקום גבוה ונותנו למקום הנמוך הרי זה מתקן הארץ ואם אינו מקפיד על זה אלא משליך העפר והצורות בכל מקום בלא הקפדה הרי זה

1:Commented [jl90]
כתשובות ר"י לבית
לוי סי' נ"ג (ש"ך) -
לא הבנתי מה הוא
רצה

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

בחזקה שאינו מתכוין אלא להשות מקום לדוש בו:

(כ) וכן הפותח מים לתוך הארץ אם לתקן הארץ קנה ואם לצוד דגים לא קנה כיצד עשה מקום שיכנסו בו המים בלבד הרי זה מתכוין לתקן הארץ עשה שני פתחים אחד להכניס ואחד להוציא הרי זה מתכוין לצוד דגים:

(כא) הבונה פלטרין גדולים בנכסי הגר ובא אחד והעמיד להם דלתות קנה האחרון שהראשון לא עשה בגוף הארץ כלום והרי הוא כמי שעשה גל אבנים שאינו קונה שהרי לא הועיל בגדר זה מפני שהוא רחב ביותר ומפולש ואין צורת אותו הבנין מועלת עד שיעמיד דלתות הגה: ויש אומרים דהוא הדין אם עשה הרשון דלתות ולא נעלם ולא קנה שני ויש אומרים דכל זה צנונה צעלים ואבנים שאינו שלו כגון צעלים ואבנים של גר ולא כוון לזכות בהן (לא) רק על ידי בנין (לצ) או שצנה על ידי פועלים (לג) אבל אם זכה בהן או שהיו שלו תחילה שיוכל לומר אני אטול עלי ואצני (לד) הרי האחרון לא החזיק בכלום ולכן הקרקע הפקדה (לה) כמו שהיה וכל הקודם זכה ויש אומרים דאפילו זונה צקלו השני זכה בכללו והא דרשון לא קנה צנין שעל גבי קרקע היינו כשלא זנה צנין המועיל אבל אם עשה צנין הראוי להעמיד בהמה או תרנגולים או שחפר בקרקע יסודות לצנין וזנה קנה הקרקע צניינה ויש חולקין וסבירא להו ללא קנה בחפירות היסודות:

(לא) ולא כיון לזכות בהן כו' - עיין מה שכתבתי לעיל סימן רס"ח סעיף א' (פ"ת).

(לב) רק על ידי בנין - ומשו"ה כיון דלא קנה הבנין בלא דלתות, לא קנה ממנו כלום (סמ"ע).

(לג) או שבנה ע"י פועלים - פירוש, ואין דעת הפועלים לקנות לו כלום, ונמצא שנשאר הפקר עד שיעמיד השני דלתות (סמ"ע), עי' בנתיבות המשפט לעיל סימן קפ"ח סק"א א'?

(פ"ת).

(לד) שיכול לומר עצי ואבני אני נוטל - לקמן סימן שע"ה סעיף ו' יתבאר זה שהיורד לתוך חורבתו של חבירו ובנאה שלא ברשות, יכול לומר אח"כ עצי ואבני אני נוטל, ומשו"ה כשיאמר הראשון עצי ואבני אני נוטל, הרי לא עשה השני כלום בהעמדת הדלתות (סמ"ע).

(לה) ולכן הקרקע הפקר כו' - הלכך אם קדם קמא ומסלק דלתות דבתרא ומוקי דלתות מדליה, קנה, ואי לא, דינא הכי, דשקיל קמא לבנין ובתרא דלתות דידיה, וארעא הוה הפקר כדמעיקרא ומאן דמחזיק בארעא זכה (סמ"ע).

(לו) דאפילו בונה בשלו השני זכה בכל - פירוש, בקרקע ובבנין, דמאחר שהראשון בנה כדי לקנות הקרקע ולא קנה, וא"כ הוה הפקר והשני זכה בכל (סמ"ע).

(כב) המפיץ הזרע לתוך התלמים לא קנה שבעת שהשליך הזרע לא השביח כלום ובעת שצמח והשביח שבת הבא מאליו הוא ואינו קונה:

(כג) היתה מחיצה בנכסי הגר ובא זה ועשה מחיצה אחרת על גבה לא קנה ואפילו נבלעה מחיצה תחתונה והרי העליונה קיימת שבעת שבנה לא הועיל ובעת שהועיל מאליו בא המעשה:

(כד) המחזיק בנכסי הגר ובהפקר ואין דעתו לקנות (לז) אע"פ שגדר ובנה לא קנה:

(לז) ואין דעתו לקנות - אם עשה שליח לגדור ולבנות בנכסי הגר כדי לקנותו, אף על גב דהשליח לא ידע שהם נכסי הגר וכסבור שהוא של המשלח נמי קנה המשלח כיון דשליח של אדם כמותו והרי המשלח נתכוין לקנות (קצה"ח), ויש חולקים ועי' דברי סי' קפ"ח ס"ב (נתה"מ סק"א).

(כה) העורך בנכסי הגר וכסבור שהם שלו לא קנה (לח):

(לח) וכסבור שהם שלו לא קנה - ודע דכל זה הוא דוקא במציאה ובנכסי הגר, אבל במתנה כה"ג קנה כיון דאיכא דעת אחרת מקנה אף על גב דהמקבל לא ידע כיון שהחזיק בו זכה, הא דמהני דעת אחרת מקני גבי קטן שיזכה מן התורה היינו משום דזכין לאדם שלא בפניו, וא"כ בעכו"ם אפשר לומר דלא מהני דעת אחרת מקנה כיון דאין זכיה לעכו"ם (קצה"ח¹⁴³), ולפי זה במכר לפני פיסוק הדמים אינו זכיה אבל אחר פיסוק הדמים הוה זכיה (פ"ת בשם החת"ס), ואפילו במתנה וכו' אם גם המוכר וגם הקונה חשבו שקנה בקנין אחר [שלא חלה], לא קנה בחזקה זו (פ"ת יו"ד ש"כ סק"ד).

Commented [jl91]: ל

א הבאתי דברי הסמ"ע שצייין לפרישה שבו הוא חולק על רבו.

בתשובות מהרי"ט

ס"ס ק"ן (ש"ך) -

לא הבנתי מה הוא

רצה מהמהרי"ט?

¹⁴³ עי' נתיבות סי' ר' ס"ח שזה רק במתנה ולא במוכר, שבמתנה הוה זכות ובמוכר לא.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

(כו) עדר בנכסי גר זה כסבור שהיה של גר אחר הואיל ונתכוין במעשיו אלו לזכות מההפקר הרי זה קנה:

(כז) היה משכון ישראל ביד הגר(לט) וכשמת הגר בא ישראל אחר והחזיק במשכון זה מוציאים אותו מידו שכיון שמת הגר בטל שעבודו והוא הדין אם יש לו לגר שטר חוב על משכונות קרקע מוחזקת(מ):

(לט) ביד הגר כו' – דווקא במשכונא שלא בשעת הלוואתו, עי' לעיל סי' ע"ב ס"ב (ש"ך).
(מ) אם יש לו לגר שטר חוב על משכונות כו' – שטר חוב לאו דוקא קאמר, אלא ה"ה שטר משכנתא ואכל ממנה פירות כדין כל משכנתא (סמ"ע), היינו יש לו משכונא קרקע מוחזקת בידו **מישראל** (ש"ך), ע"ל סי' ע"ב מסעיף ל"ו עד סוף סעיף מ' דינים השייכים לכאן (ש"ך).

Commented [j192]: נכון?

(כח) היה משכון הגר ביד ישראל ובא ישראל אחר והחזיק בו לוקח ממנו הראשון כנגד מעותיו והאחרון קונה את השאר במה דברים אמורים כשלא היה המשכון בחצר הראשון אבל אם היה בחצרו(מא) הצרו קונה לו שלא מדעתו ואין לזה האחרון כלום הגה: והוא הדין לפקדון של גר שצד ישראל מיהו אם הוא דבר ללא הוה ליה לידע לבעל החצר לא קנה ועיין לקמן סימן רסח היה הגר חייב לישראל צטור או צעדים(מב) אין שום אדם יכול להחזיק צטור החוב והמחזיק צנכסו יס לו דין יורש.
Error! Reference source not found. והנכא לפרעו ממנו כנא ליפרע מן היורשין(מג):

(מא) אבל אם היה בחצירו - פירוש, והחצר היא משומרת דהו"ל כידו וכמ"ש בסימן רס"ח סעיף ג' (סמ"ע).

(מב) או בעדים כו' - היינו שמת בתוך זמנו וכנ"ל בסימן ק"ח סעיף א' (סמ"ע), וה"ה בכתב ידו באופן שגובה מירשים, וזה פשוט שכל מלוה שנגבית מן היורשים או משועבדים, נגבית כמו כן מזה שהחזיק בהם כו' (ש"ך)

(מג) כבא ליפרע מן היורשין - פירוש, דאינו נפרע אלא בשבועה, וכן יש לו דין יורש לשאר ענינים (סמ"ע), עיין מ"ש בסימן קי"ז סק"ג?? ובסימן רמ"ה סק"ב?? (קצה"ח), ולפ"ז מטלטלי דמיתמי לא משתעבד אינו גובה ממנו, ועיקר דאם היו המטלטלים מונחין ביד אחרים בחיי הגר, מיד שמת הגר זכה בהם, ואין הבע"ח גובה ממטלטלים, אבל אם אח"כ החזיק אחר, גובים (רע"א).

(כט) גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו בהם עבדים גדולים קנו עצמם בני חורין(מד), קטנים כל המחזיק בהם זכה:

(מד) קנו עצמם בני חורין - דמיד שמת הגר נסתלק ידו מעליהם וזכו בעצמן כיון שהן גדולים (סמ"ע).

(ל) גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו ושמעו שעדיין לא מת או שיש לו בן או שאשתו מעוברת כולם חייבים להחזיר החזירו כולם ואחר כך שמעו ששמועה ראשונה אמת היתה ובראשונה מת(מה) או מת בנו מקודם או הפילה אשתו כל המחזיק בשנייה קנה(מו) ובראשונה לא קנה(מו):

(מה) ובראשונה מת - פירוש, בשעה שהחזיקו בו הראשונים כבר היה מת הגר (סמ"ע).
(מו) כל המחזיק בשניה קנה - היינו דוקא שהחזיקו לאחר שכבר שמעו שנית שמת (סמ"ע).
(מז) ובראשונה לא קנה - הטעם, כיון דלא החזיקו אלא מחמת ששמעו שמת, ואח"כ כששמעו שאין שמועתן אמת נסתלקו מחזקתן, נפקע מהן לגמרי (סמ"ע), אמנם במעוברת י"א שראשון כן זכה (ש"ך).

(לא) גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו עליו חובות כל מלוה שנגבית מהיורשים ומהלקוחות(מח) נגבית גם מאלו שזכו בהם ואין גובים מהם אלא בשבועה היו רבים שהחזיקו בהם האחרון נפסד(מט) אין לו גובין משלפניו

(מח) מהיורשים ומלקוחות - עי' לעיל סי' רמ"ה בסמ"ע ס"ק י"ח?? [שאם מקבל מתנה חייב לא' כסף, והפקיר את המתנה, הבעל חוב גובה ממנו, אבל אם הבעל חוב זכה בו מההפקר, לא נפטר הלואה מחובן] ועיין חי' רשב"א [דעד שלא יזכה בהן אחר, כבר קדם שעבודו של זה]. ובתשובות הרשב"א המיוחסת להרמב"ן [דה"ה כתובה נגבית מהם, ואם

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

הניח קרקע אלמנתו גובה ממנו, אבל רק כנגד שעבוד הכתובה וה"ה החוב [ובס' בית מאיר
[שאם היו מטלטלים מופקדים ביד אחר, אין הבע"ח גובה ממנו]¹⁴⁴ (רע"א).
(מט) אחרון נפסד - עיין מ"ש בסימן רנ"ג ס"ט ד"ה אין לו ובסימן ק"ז סק"י ??? (קצה"ח).

צ: Commented [j193]

ריך עיון, שהרי
השו"ת הרשב"א
שהב"מ בנוי עליו
כותב בפירוש
שגובה
מהמטלטלים?

---

¹⁴⁴ עי' לעיל ס"ק (מג).

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

א ב"מ כו ע"ב, רמב"ם גזילה פי"א ה"א.
ב טור.

ג ב"מ כד ע"א וע"ב, רמב"ם גזילה ואבידה פי"א ה"ז.
ד מכשירין פ"ב מ"ח.

ה ב"מ כד ע"ב.

ו מרדכי ב"מ סי' תכ"ז.

ז ב"מ כד ע"ב.

ח ב"מ כד ע"ב.

ט מרדכי ב"מ רנז.

י ב"מ כד ע"ב.

יא ב"מ כד ע"א.

יב רש"י

יג רא"ש ב"מ פ"ב סי' ו'.

יד מרדכי ב"מ סי' רנז.

טו טור

טז טור

יז תוס' ב"מ כב ע"א ד"ה שטוף ומרדכי סי' רנו.
יח ר"ן חולין מז ע"ב.

יט ב"מ כד ע"ב.

כ נמוקי יוסף ב"מ דף יג ע"א.

כא ב"מ ל"א ע"א.

כב ב"מ כה ע"ב.

כג רא"ש ב"מ פ"ב ס"ט.

כד רש"י ב"מ כו ע"א.

כה רמב"ם גזו"א טז ז.

כו רא"ש ב"מ פ"ב ס"ט.

כז ב"מ כה ע"ב.

כח ב"מ כו ע"א.

כט ב"מ כו ע"א.

ל רמב"ם גזו"א טז יא.

לא שו"ת הרא"ש כלל א' סי' א'.

לב טור – כד, כתוב אבל זה גם כן ברא"ש @

לג ב"מ כ"ז ע"ב.

לד רמב"ם גזו"א ט"ז ד'.

לה רא"ש ב"מ פ"ב ס"י.

לו טור.

לז ב"מ כ"ז ע"ב

לח רמב"ם גזו"א ט"ז ה.

לט ב"מ כ"א ע"ב.

מ ב"מ כ"ב ע"ב.

מא רמב"ם גזו"א ט"ז ט"ז.

מב ב"מ כ"א ע"א.

מג טור

מד רמב"ם גזו"א ט"ז י"ב.

מה טור

מו רש"י

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

- מז ב"ב כ"ג ע"ב, רמב"ם גזו"א ט"ו י"ח.
מח טור
מט טור
נ רמב"ם גזו"א ט"ו א'.
נא רמב"ם גזו"א ט"ו ב'.
נב טור, רא"ש פ"ב ח'.
נג טור
נד המגיד פט"ו דגזילה ונ"י פרה אלו מציאות מוגיד משנה שם, נמוק"י י"ד ע"א מדפי הרי"ף. @
נה טור והמגיד
נו ב"מ כ"ה ע"ב. רמב"ם גזו"א ט"ו ז'
נז טור.
נח ב"מ ל' ע"ב.
נט ב"מ ל"א ע"א.
ס ב"מ ל"א ע"א.
סא רא"ש ב"מ פ"ב סי' כ"ב.
סב רבנו ירוחם נתיב כ' ח"א.
סג ב"מ ל"ב ע"א, רמב"ם גזו"א טו ה.
סד רא"ש ב"מ פ"ב סי' כ"ו.
סה רמב"ם גזו"א יא יא.
סו טור
סז טור.
סח ב"מ כ"ז ע"א.
סט רמב"ם גזו"א י"ג א.
ע ב"מ כ"ז ע"ב.
עא טור.
עב מגיד משנה גזו"א י"ד ח' בשם הרשב"א.
עג ב"מ כ"א ע"א.
עד ב"מ כ"ב ע"ב.
עה ב"מ כ"ג ע"ב.
עו טור.
עז ב"מ כ"א ע"ב.
עח ב"מ כ"ו ע"א.
עט טור.
פ טור
פא ב"מ כ"ג ע"א, רא"ש ב"מ ב' ג'.
פב ב"מ כ"ג ע"ב.
פג מהרי"ק סורק ג'
פד ב"מ כ"א ע"א.
פה טור.
פי ב"מ כ"א ע"ב.
פז רמב"ם גזו"א טו ח.
פח ב"מ כ"ה ע"א.
פט ב"מ כ"ג ע"ב.
פז טור.
פא רמב"ם גזו"א טו ח.
פב רמב"ם גזו"א טו י.
פג ב"מ כ"ג ע"ב.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

- כד טור
כה פס ב"מ ר"י
ז ב"מ כ"ד ע"ב.
זו רמב"ם גזו"א ט"ז ב.
ח ב"מ כ"ה ע"א. רמב"ם גזו"א ט"ז ב.
כט טור
ק רפ"י
קא רפ"י
קב ב"מ כ"ה ע"ב.
קג רמב"ן ב"מ כ"ה ע"ב.
קד ב"מ כ"ו ע"ב.
קה ב"מ כ"ג ע"א רמב"ם גזו"א ט"ו י"א.
קו טור ב"מ הר"פ
קי ב"מ כ"ג ע"ב, טור.
קיא רפ"ק ב"מ ב ה, טור.
קיב ב"מ כ"ו ע"ב.
קיג נ"י פס.
קיג ב"מ כ"ז ע"א.
קיג ב"מ כ"ה ע"א, רמב"ם גזו"א ט"ו י"ג.
קיד רפ"י פס.
קיד רמב"ם גזו"א ט"ז ג'.
קידו רמב"ם גזו"א י"ד י"ב.
קיז תוס' פס וכן כתב הרמב"ם גזו"א י"ד י"ג.
קיז תוספות פס.
קיח הגה"ת אש"ר ב' ה.
קיט מגיד משנה גזו"א י"ד יג פס הרמב"ן.
קכ הגהות אש"ר ב"מ פ"ב סי' ה'.
קכא ב"מ כ"ט ע"ב, רמב"ם גזו"א י"א י"ג.
קכב ב"מ ל' ע"ב.
קכג רמב"ם גזו"א י"א י"ד.
קכד רפ"ק ב"מ ב כא.
קכה ב"מ ל' ע"ב.
קכו רמב"ם גזו"א י"א י"ז.
קכז
קכז טור סי' רע"ב פס הר"פ ב"מ ב כא. נ"ל שעדיף לבטל ההערה הקודמת ולכתוב הכל יחד.
קכז רמב"ם גזו"א י"ב א.
קכז ב"מ לג ע"א רפ"י.
קכז ב"מ לג ע"א.
קכז ספר חסידים סי' תקפ"ה.
קכז רמב"ם גזו"א י"ב ג'.
קכז ב"ק קט"ו ע"ב.
קכז נ"י ב"ק מ"ב ע"א מדפי הרי"ף.
קכז רפ"ק ב"מ פ"ב כח וטור. נראה למחוק ההערה הבאה.
קכז ב"ק קטו ע"ב.
קכז במדכי פרה הגזול בחר"א ב"ק קס"ז תשובת מהר"ם ודלא כמהר"ם פאדוואה סימן סג
קכז הגהות אלפסי פרה הגזול שלטי גבורים על מדכי ב"ק סי' קס"ג.
קכז ר"ן כתובות ס"ג ע"א מדפי הרי"ף.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

המ"א ב"ק קטו ע"ב רמב"ם גזו"א י"ב ה'.
המ"ב טור בסימן רע"ד בשם הרא"ש ב"ק פרק י' ט"ז.
המ"ג טור שם בשם רי"ף ב"ק (מ"א מדפי הרי"ף) ורמ"ה.
המ"ד טור וב"י בשם רש"י ב"ק קט"ו ע"ב.
המ"ה מרדכי ב"ק פרק הגוזל בתרא סי' קע"א.
המ"ו רמב"ם גזו"א י"ב ו'. מגמ' ב"ק קט"ז ע"א טול דינר והעבירני.
המ"ז ב"ק קט"ז ע"א.
המ"ח רא"ש יבמות י"ג ט"ז.
המ"ט הרא"ש כלל קה סימן א מרדכי ב"ק הגוזל בתרא סי' קע"ב.
ה"י שו"ת הרשב"א ח"א אלף ר"מ, וכן עי' לעיל סי' פא סעיף כו.
הג"ח טור.
הג"ה רמב"ם גזו"א פי"ב ד'.
הג"י ב"מ לא ע"ב ורמב"ם גזו"א פי"ב ה"ד, ותוס' בבכורות
הג"י רש"י ב"מ שם וכן בתוס' שם.
הג"ה רא"ש ב"מ פ"ב סי' כ"ח'.
ה"ו טור
ה"ז ב"ק קי"ג ע"ב.
ה"ח סנהדרין ע"ו ע"ב.
ה"ט רמב"ם גזו"א י"א ג'.
ה"ס ב"ק קי"ג ע"ב.
ה"ס"א ירושלמי גיטין פ"ה ה"ט.
ה"ס"ב ע"ז כ"ו ע"ב, רמב"ם גזו"א י"א ב'.
ה"ס"ג חולין ה' ע"א.
ה"ס"ד נדרים ל"ג ע"ב.
ה"ס"ה ב"ק פ' ע"ב.
ה"ס"ו ב"מ ל"ב ע"א.
ה"ס"ז ב"מ ל"א ע"ב.
ה"ס"ח ב"ק נ"ו ע"ב, נ"ז ע"א. רמב"ם גזו"א י"א ט"ו.
ה"ס"ט ב"מ ל' ע"ב.
ה"ע ב"מ ל"א ע"א.
ה"ע"א ב"מ כ"ח ע"א.
הע"ב טור
הע"ג ב"מ כ"ח ע"ב.
הע"ד ב"מ כ"ח ע"ב, טור.
הע"ה רמב"ם גזו"א פי"ג ה"ג.
הע"ו ב"מ כ"ח ע"ב.
הע"ז רא"ש ב"מ פרק ב' י"ד.
הע"ח ב"מ כ"ג ע"ב. רמב"ם פי"ג ו'.
הע"ט
ה"פ טור
ה"פ"א הגהות מרדכי ב"מ אלו מציאות סי' תי"ז.
ה"פ"ב ב"מ כ"ח ע"א, רא"ש ב"מ פרק ב' י"ג.
ה"פ"ג ב"מ כ"ח ע"א.
ה"פ"ד טור בשם הרא"ש ב"מ פרק ב' י"ג.
ה"פ"ה רמב"ם גזו"א י"ג ז'.
ה"פ"ו רמב"ם גזו"א י"ג ז'.
ה"פ"ז רמב"ם גזו"א י"ג ז'.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

- הפח רמב"ם גזו"א י"ג ז'.
הפטו ב"מ כ"ח ע"א, טור
ה' טור.
הפח ב"מ כ"ט ע"א, רמב"ם גזו"א י"ג י'.
הפג תוספות ב"מ כ"ט ע"א ד"ה והוי שואל. רא"ש ב"מ פרק ב' י"ז. ועיין בשו"ת רא"ש כלל א' ג'.
הפג ב"מ כ"ז ע"א.
הפד רמב"ם גזו"א י"ג י"א.
הפה ב"מ כ"ט ע"ב.
הפו ב"מ ל' ע"א, רא"ש ב"מ פרק ב' כ'.
הפז ב"מ כ"ט ע"ב, טור.
הפח ב"מ כ"ט ע"ב.
הפט רמב"ם גזו"א י"ג י"ג.
ה' ב"מ כ"ט ע"ב.
הא ב"מ כ"ח ע"ב, רמב"ם גזו"א י"ג ט"ו.
הב רמב"ם גזו"א י"ג ט"ז.
הג רמב"ם גזו"א י"ג ט"ז.
הד רש"י ב"מ כ"ח ע"ב.
הה טור בקס רא"ש ב"מ פרק ב' ט"ז.
הו ב"מ כ"ח ע"ב, וכ"ט ע"ב, רמב"ם גזו"א י"ג י"ז.
הז ב"מ כ"ט ע"ב, רמב"ם גזו"א י"ג י"ח.
הח תוס' ב"מ כ"ט ע"א, רא"ש ב"מ פרק ב' סי' יז.
הט רמב"ם גזו"א י"ג י"ט.
הי גיטין מ"ח ע"ב.
היא גיטין נ"א ע"א. רמב"ם גזו"א י"ג כ'.
היב רמב"ם גזו"א פי"ז ה"א.
היג ב"מ י' ע"א.
היד ב"מ י' ע"א, רמב"ם גזו"א פי"ז ה"ח.
היו רמב"ם גזו"א פי"ז ה"ט.
היז ב"מ י' ע"ב.
היח ב"מ י"א ע"א, רמב"ם גזו"א פי"ז ה"ח.
היח מרדכי ב"מ סי' רנ"ח ור"ם.
היט מרדכי ב"מ סי' רל"ח.
הכ רא"ש ב"מ פ"א סי' ל"א.
הכא ב"מ י"א ע"א, רמב"ם גזו"א פי"ז ה"א.
הכב ב"מ י' ע"ב, רמב"ם גזו"א פי"ז ה"י.
הכג ב"מ ח ע"א רמב"ם גזו"א פי"ז ה"ג.
הכד רמב"ם קס ה"ג.
הכה רמב"ם קס ה"ד.&
הכו ב"מ ח' ע"א.
הכז ב"מ ט ע"א קנה מה שתפוס בידו.
הכח ב"מ ט ע"א ותוס' קס ד"ה הואיל וכן הרא"ש קס.
הכט ב"מ י' ע"א.
הל גיטין נט ע"ב.
הלא שו"ת הרשב"א ח"ג לט.
הלג ב"מ יב ע"א.
הלד כתובות מו ע"ב.
הלד עיטור מב ע"ב.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

- לה מרדכי ב"מ סי' תמו – ועי' ט"ז שמקורו מהעיטור הנ"ל.
לו נ"י ב"מ ו' ע"ד ד"ה גמ'.
- לו מרדכי ב"מ סי' רמ ותוס' ב"מ יב ע"א ד"ה גמ'.
לז ב"מ י"ב ע"ב. רמב"ם שכיחות פרק ט' הי"א.
לז ב"מ ח' ע"א וע"ב, רמב"ם גזו"א פי"ז ה"ה..
רמ נדרים מ"ג ע"א.
- למ טור סימן קנז ס"ו בשם הרא"ש ורי"ז נ"י ח"ד
רמב ב"מ ל"ג ע"א.
- למג ב"מ ל"ב ע"א, רמב"ם רולח פי"ג ה"ג.
למד ב"מ ל' ע"א, רמב"ם רולח פי"ג ה"ג וד'.
- למה רא"ש ב"מ פ"ב סי' כ"א.
למו ב"מ ל"ב ע"א.
למו ב"מ ל"ג ע"א.
- למח רמב"ם רולח פי"ג ה"ה.
למט ב"מ ל"ג ע"א, רמב"ם רולח פי"ג ה"ו.
לני ב"מ ל"ב ע"א רמב"ם רולח פי"ג ה"ז.
לנא ב"מ ל"ג ע"א.
- לנב רמב"ם רולח פי"ג ה"ח.
לנג ב"מ ל"ב ע"א.
- לנד ב"מ ל"ב ע"ב, רמב"ם רולח פי"ג ה"ט.
לנה ב"מ ל"ב ע"ב, רמב"ם רולח פי"ג ה"ט.
לנו ב"מ ל"ב ע"ב, רמב"ם רולח פי"ג ה"יג.
לנז נ"י ב"מ י"ז ע"ב, מדפי הרי"ף.
לנח פסחים קי"ג ע"ב, רמב"ם רולח פי"ג ה"ד.
- לנט תוספתא ב"ק פ"ב ה"ח, רי"ף סנהדרין י' ע"ב, רא"ש סנהדרין פ"ד ד'.
- לס תוספתא ב"ק פ"ב ה"ח, רי"ף סנהדרין י' ע"ב, רא"ש סנהדרין פ"ד ד'.
- לסא סנהדרין ל"ב ע"ב.
לסב ב"ק קטז ע"ב.
לסג ב"ק קט"ז ע"ב.
לסד ב"ק קט"ז ע"ב.
לסה טור.
- לסו רמב"ם נדרים פ"ב ה"ד.
לסז רמב"ם נדרים פ"ב ה"ד.
לסח רמב"ם נדרים פ"ב ה"ד.
לסט פאה ו' א' רמב"ם נדרים פ"ב ה"טו.
- לע קידושין כ"ג ע"א.
לעא נדרים מ"ה ע"ב, רמב"ם נדרים פ"ב ה"טו.
לעב רא"ש נדרים פ"ד י"א.
לעג נדרים ז' ע"א.
- לעד נדרים מ"ג ע"ב, רמב"ם נדרים פ"ב ה"יז.
לעה נדרים מ"ד ע"א, רמב"ם נדרים פ"ב ה"יח.
לעו ב"מ קי"ח ע"א, רמב"ם נדרים פ"ב ה"יט.
לעז רמב"ם זכיה ומתנה פרק א' ה"א.
לעח רמב"ם זכיה ומתנה פ"א ה"ב וג'.
- לעט גיטין נ"ט ע"ב, ס' ע"א.
לפ רמב"ם זכיה ומתנה פ"א ה"ד.
לפא ב"מ ט' ע"ב.

מאיר המשפט על חושן משפט חלק ו'

רפג גיטין נ"ט ע"ב, ס"א ע"א.

רפג ב"מ ק"ז ע"א.

רפג שקלים פרק א' משנה א' וב', מועד קטן ו' ע"א.

רפג ב"ב נ"ד ע"ב.

רפג ב"ב מב ע"א ועוד, רמב"ם זכיה ומתנה פ"א ה"ו.

רפג שו"ת הרא"ש כלל טו סי' ג'.

רפג ב"ב נד ע"א, רמב"ם זכיה ומתנה פ"א ה"ו.

רפג ב"ב נה ע"א, רמב"ם זו"מ פרק א' הי"ג.